รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย

THE DEVELOPMENT OF SCREENING TEST FOR CHILDREN

พัชรี จิ๋วพัฒนกุล

รายงานวิจัยฉบับนี้ได้รับเงินอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
พ.ศ. 2559

รายงานการวิจัย
เรื่อง
การพัฒนาแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย

THE DEVELOPMENT OF SCREENING TEST FOR CHILDREN

พัชรี จิ๋วพัฒนกุล

รายงานวิจัยฉบับนี้ได้รับเงินอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
พ.ศ. 2559

สารบัญ

		หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย		**ก**
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ		**ข**
ประกาศคุณูปการ		**ค**
สารบัญ		**ง**
สารบัญตาราง		**ฉ**
บทที่ 1	**บทนำ**	**1**
	สภาพปัจจุบันปัญหา	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
	ความสำคัญของการวิจัย	4
	ขอบเขตของการวิจัย	4
	นิยามศัพท์เฉพาะ	5
	กรอบแนวคิดการวิจัย	6
บทที่ 2	**เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง**	**7**
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการและการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย	7
	1. แผนยุทธศาสตร์ชาติด้านเด็กปฐมวัย	8
	2. พัฒนาการของเด็กปฐมวัย	14
	3. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย	15
	4. การประเมินพัฒนาการ	25
	5. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินพัฒนาการ	28
	6. การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก	31
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบคัดแยกเด็กแป้นหมุน 1	41
	1. ความเป็นมาของแบบคัดแยกเด็กแป้นหมุน 1	41
	2. ลักษณะทั่วไปของเครื่องมือ	42
	3. บุคลากรที่ทำหน้าที่ในการทดสอบ	42
	4. การเตรียมห้องและเตรียมตัวเด็กก่อนการทดสอบ	43
	5. สิ่งสำคัญที่ผู้ทดสอบต้องปฏิบัติ	44
	6. การบันทึกคะแนนและการสังเกตพฤติกรรมของเด็ก	45
	7. การแปลผลการทดสอบ	45

สารบัญ(ต่อ)

หน้า

บทที่ 3	**วิธีดำเนินการวิจัย**	**48**
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	48
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	50
	วิธีดำเนินการ	51
	การวิเคราะห์ข้อมูล	51
บทที่ 4	**การวิเคราะห์ข้อมูล**	**52**
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	52
บทที่ 5	**สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ**	**62**
	ความมุ่งหมายของการวิจัย	62
	วิธีดำเนินการวิจัย	62
	การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล	63
	สรุปผลการวิจัย	63
	การอภิปรายผล	63
	ข้อเสนอแนะ	65
	ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	65
บรรณานุกรม		**66**
ภาคผนวก		**69**
	คู่มือการใช้แบบคัดแยกพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย	70
ประวัติผู้วิจัย		**119**

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	เกณฑ์ปกติและเกณฑ์การตัดสินของแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัยช่วงอายุ 3.0 – 3.11 ปี (N= 375)	53
2	เกณฑ์ปกติและเกณฑ์การตัดสินของแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย เพศหญิงช่วงอายุ 3.0 – 3.11 ปี (N= 158)	54
3	เกณฑ์ปกติและเกณฑ์การตัดสินของแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย เพศชายช่วงอายุ 3.0 – 3.11 ปี (N= 217)	55
4	เกณฑ์ปกติและเกณฑ์การตัดสินของแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัยช่วงอายุ 4.0 – 4.11 ปี (N= 375)	56
5	เกณฑ์ปกติและเกณฑ์การตัดสินของแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย เพศหญิงช่วงอายุ4.0 – 4.11 ปี (N= 191)	57
6	เกณฑ์ปกติและเกณฑ์การตัดสินของแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย เพศชายช่วงอายุ4.0 – 4.11 ปี (N= 184)	58
7	เกณฑ์ปกติและเกณฑ์การตัดสินของแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัยช่วงอายุ 5.0 – 6.0 ปี (N= 367)	59
8	เกณฑ์ปกติและเกณฑ์การตัดสินของแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัยเพศหญิงช่วงอายุ 5.0 – 6.0 ปี (N= 207)	60
9	เกณฑ์ปกติและเกณฑ์การตัดสินของแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัยเพศชายช่วงอายุ 5.0 – 6.0 ปี (N= 160)	61

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 5.0 – 6.0 ปี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นเด็กที่มีอายุระหว่าง 5.0 – 6.0 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล ของจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2559 จำนวน 1,125 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามช่วงอายุ แล้วแบ่งจำนวนเพศชาย/เพศหญิงตามสัดส่วน ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 20 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบคัดกรองเด็กแป้นหมุน 1 และแบบบันทึกคะแนนการทดสอบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ เปอร์เซ็นไทล์

ผลการวิจัย พบว่า

แบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย จากคะแนนรวมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเคลื่อนไหว ด้านความคิดรวบยอด และด้านภาษา ซึ่งมีคะแนนเต็ม 93 คะแนน มีเกณฑ์ปกติและเกณฑ์การตัดสิน ณ ตำแหน่งเปอร์เซ็นไทล์ที่ 20

1. เด็กในช่วงอายุ 3.0 – 3.11 ปี ได้คะแนนต่ำกว่า 51 คะแนน โดยเด็กหญิงได้คะแนนต่ำกว่า 51 คะแนน และเด็กชายได้คะแนนต่ำกว่า 52 คะแนน แสดงว่าเด็กมีพัฒนาการต่ำกว่าวัย

2. เด็กในช่วงอายุ 4.0 – 4.11 ปี ได้คะแนนต่ำกว่า 63 คะแนน โดยเด็กหญิงได้คะแนนต่ำกว่า 62 คะแนน และเด็กชายได้คะแนนต่ำกว่า 63 คะแนน แสดงว่าเด็กมีพัฒนาการต่ำกว่าวัย

3. เด็กในช่วงอายุ 5.0 – 6.0 ปี ได้คะแนนต่ำกว่า 71 คะแนน โดยเด็กหญิงได้คะแนนต่ำกว่า 70 คะแนน และเด็กชายได้คะแนนต่ำกว่า 73 คะแนน แสดงว่าเด็กมีพัฒนาการต่ำกว่าวัย

THE DEVELOPMENT OF SCREENING TEST FOR CHILDREN

An Abstract

By

Pacharee Chewpatanagul

Special Education Program, Faculty of Education
Songkhla Rajabhat University
Year 2016

ABSTRACT

The major purpose of this study was to construct a screening device for child development at the kindergarten level whose age raged from 5.0 to 6.0 years. The sample consisted of 1,125 children, aged from 5.0 to 6.0 years , Songkhla province, in the academic year 2016, selected by using cluster sampling technique, classified by age and then gender. The time for data collection was 20 weeks. The instruments employed in the data collection were the DIAL-R1 and the score recording sheets. The percentile ranks were utilized in the data analyses.

It was found that:

The Child Development Screening Instrument (CDSI) for kindergarten children set scales for child development in 3 areas, namely, Mobility, Concept, and Language, yielding the total scores of 93 points with the cutting point at 20 th percentile rank. The scores for 3 age range appeared as follows:

1. The children with the age from 3.00 to 3.11 years scored lower than 51 points , the girls achieving lower than 51 while the boys achieving lower than 52 points, signifying that they both were below standard in child development.

2. The children with the age from 4.0 to 4.11 years scored lower than 63, the girls achieving lower than 62 while the boy achieving lower than 63 points, signifying that they both were below standard in child development.

3. The children with the age from 5.0 to 6.0 years scored lower than 71, the girl achieving lower than 70 while the boy lower than 73, signifying that they were both below standard in child development.

ประกาศคุณูปการ

เด็กในวัย 3 – 6 ขวบ เป็นช่วงวัยที่เด็กกำลังศึกษาอยู่ในระดับอนุบาลซึ่งพัฒนาการของเด็กในวัยนี้บางคนอาจมีพัฒนาการปกติ ในขณะเดียวกันเด็กบางคนอาจมีพัฒนาการสูงกว่าวัยหรือต่ำกว่าวัย งานวิจัยฉบับนี้เป็นเกณฑ์ปกติและเกณฑ์ที่จะบอกได้ว่าเด็กมีพัฒนาการสูงกว่าวัยหรือต่ำกว่าวัยนี้ ซึ่งจำเป็นที่ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องตระหนักในการให้การช่วยเหลือ เพื่อให้เด็กเหล่านี้มีพัฒนาการที่ดีขึ้นหรือมีพัฒนาการสมวัยเช่นเดียวกับเด็กคนอื่นๆ ในวัยเดียวกัน อย่างไรก็ตามเด็กบางคนอาจจะมีพัฒนาการไม่สมวัย แต่ผู้ปกครองหรือผู้ใกล้ชิดไม่สามารถสังเกตเห็น เนื่องจาก ถ้าไม่ปรากฏความผิดปกติอย่างเด่นชัดก็อาจจะทำให้เด็กเหล่านี้ไม่ได้รับการช่วยเหลือหรือพัฒนาเสียตั้งแต่แรกเริ่ม ทำให้เด็กบางคนมีพัฒนาการล่าช้าไม่สมวัยส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ในอนาคต

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จาก ดร.ปรีดา เบญคาร ที่ให้คำปรึกษางานวิจัยในครั้งนี้ อาจารย์จงกล กลีบบัว ที่อนุเคราะห์การประมวลผลข้อมูล และคุณรัชนี อ่อนแก้ว ที่ช่วยประสานงานติดต่อโรงเรียนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงนักศึกษา สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ-ภาษาไทย รหัส 59E193 โปรแกรมวิชาการศึกษาพิเศษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ที่เป็นผู้ช่วยในการเก็บข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้บริหารและคณาจารย์โรงเรียนที่เป็นหน่วยเก็บข้อมูลทุกแห่ง ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เครื่องมือที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้จะนำไปใช้ในการคัดกรองพัฒนาการเด็ก และนำผลมาวางแผนและช่วยเหลือเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าหรือสูงกว่าวัยต่อไป และขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา ที่กรุณาส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณการทำวิจัยในครั้งนี้

รองศาสตราจารย์ ดร.พัชรี จิ๋วพัฒนกุล

ผู้วิจัย

บทที่ 1
บทนำ

สภาพปัจจุบันปัญหา

การเปลี่ยนแปลงของเด็กไทยในช่วงระยะ ปี 2540-2552 พบว่าเด็กปฐมวัยมีจำนวนถึง 1 ใน 6 มีพัฒนาการล่าช้าไม่สมวัย และมีอัตราส่วนเพิ่มขึ้นแปรผันกับอายุรวมถึงระดับเชาว์ปัญญาก็มีแนวโน้มลดลงด้วย จากกรอบยุทธศาสตร์งานวิจัยด้านสุขภาพ และชีวเวชศาสตร์ ประจำปี 2556 ยังระบุข้อมูลการสำรวจพัฒนาการในเด็กไทยตามช่วงวัย พบว่ากลุ่มวัยเด็กมีระดับเชาว์ปัญญามีค่าเฉลี่ยลดลงจาก 91 เป็น 88 (องค์การอนามัยโลกกำหนดไว้ที่ 90-110) เด็กอายุ 0-5 ปีที่มีพัฒนาการสมวัยมีสัดส่วนลดลงจากร้อยละ 72.0 เหลือเพียงร้อยละ 28-34 ซึ่งนำไปสู่ความเสี่ยงต่อปัญหาการเรียนรู้ ความบกพร่องทางสติปัญญาและสมรรถนะการทำงาน ตลอดจนปัญหาพฤติกรรมสุขภาพในชีวิต และจากข้อมูลการประเมินพัฒนาการ พบว่า การประเมินพัฒนาการยังไม่ครอบคลุมมีเด็กเพียงร้อยละ 20 ได้รับการประเมินพัฒนาการเด็กในคลินิกเด็กสุขภาพดี อีกปัญหาหนึ่งคือเจ้าหน้าที่ขาดความเข้าใจในกิจกรรม อุปกรณ์ และสถานที่มีความคับแคบ ส่งผลให้เด็กจำนวนมาก ยังมีพัฒนาการไม่สมวัยและไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2555) จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นแสดงว่าเด็กเหล่านี้ขาดโอกาสเรียนรู้และขาดการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม รวมทั้งจำนวนเด็กที่มีความต้องการ ทางการศึกษาพิเศษมีเพิ่มมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย จึงจำเป็นต้องตระหนักถึงปัญหาและควรมีการเฝ้าระวังและดำเนินการให้ความช่วยเหลือเด็กอายุต่ำกว่า 6 ปี ทุกกลุ่มตั้งแต่แรกเกิดตลอดจนมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการและศักยภาพของเด็ก

ปัญหาของสังคมอีกประการหนึ่งที่มีผลกระทบอย่างยิ่งต่อเด็กปฐมวัยไทย คือ ความอ่อนแอของสถาบันครอบครัวในการทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูเด็ก เด็กปฐมวัยจำนวนหนึ่งอาจได้รับการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม อันส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเด็กทั้งในปัจจุบันและอนาคต นอกจากนี้ปัญหาสิ่งแวดล้อมต่างๆ ส่งผลโดยตรงและโดยอ้อมต่อสุขภาพอนามัยและพัฒนาการตลอดจนการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย รวมทั้งการหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมต่างๆ จากภายนอกส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต ทำให้จำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญของการดำรงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมในสังคมตนเอง การพัฒนาเด็กที่สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตทางสังคมของเด็กซึ่งมีลักษณะเฉพาะและแตกต่างกันไปจึงมีความสำคัญ

จากกระแสความเปลี่ยนแปลงในสังคมที่ผ่านมา พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชนเห็นคุณค่าของการศึกษาและตระหนักถึงสิทธิของบุตรหลานที่จะต้องได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ทำให้พ่อแม่

ผู้ปกครอง และผู้คนในชุมชนจำนวนมากเริ่มมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้และสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานของตน รวมทั้งตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ความเปลี่ยนแปลงทางความคิดดังกล่าวก่อให้เกิดความคาดหวังและผลักดันให้เกิดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับเพื่อให้การศึกษาที่จัดโดยสถานศึกษาทุกแห่งมีมาตรฐานทัดเทียมกัน นอกจากนี้จากแผนยุทธศาสตร์ชาติด้านเด็กปฐมวัย (แรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1) ตามนโยบายรัฐบาลด้านเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2555-2559 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2555) ซึ่งกำหนดนโยบาย เร่งรัดเพื่อให้เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการพัฒนารอบด้าน ตามวัย อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายหนึ่งที่เกี่ยวกับพัฒนาการ คือ ให้เด็กแรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 90 มีพัฒนาการตามวัยภายในปี 2559 ทั้งนี้เด็กปฐมวัยทุกคนยังหมายรวมถึงเด็กทั่วไป เด็กด้อยโอกาส เด็กพิการ รวมถึงเด็กต่างด้าวที่อยู่ในประเทศไทย

สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีคุณภาพและมาตรฐานนั้นจำเป็นจะต้องมีการนำหลักสูตรลงสู่การปฏิบัติเพื่อให้เด็กปฐมวัยได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมของการเรียนรู้ที่เหมาะสม ดังนั้นจึงได้มีการกำหนดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2556 ขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำหลักสูตรฉบับนี้ไปพัฒนาเด็กได้ถูกต้องเหมาะสมมีประสิทธิภาพและมาตรฐานเดียวกัน สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กรมวิชาการ. 2546) อย่างไร ก็ตามการจะพัฒนาความสามารถของเด็กได้นั้น สิ่งสำคัญคือการประเมินคัดกรองพัฒนาการของเด็กแต่ละคนว่าเด็กคนใดมีพัฒนาการสมวัยหรือไม่เพื่อที่จะได้ป้องกันและช่วยเหลือเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นการประเมินภาวะการเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์ที่สามารถ เห็นได้อย่างชัดเจนคือ การประเมินการเจริญเติบโตและพัฒนาการทางด้านร่างกาย โดยการประเมินที่นิยมใช้กันมากที่สุด คือ การประเมินน้ำหนักตัวและความยาวหรือส่วนสูง เนื่องจากเป็นวิธีการที่ทำได้อย่างรวดเร็ว ง่าย ไม่ต้องใช้ผู้ที่มีความชำนาญในการวัดมากนัก และยังสามารถทำการประเมินกับบุคคลจำนวนมากด้วย โดยผลที่ได้จากการวัดจะถูกนำมาเปรียบเทียบกับมาตรฐาน เพื่อระบุว่าบุคคลนั้นมีการเติบโตและพัฒนาการเป็นเช่นไร สอดคล้องกับบุคคลส่วนใหญ่หรือไม่อย่างไร ดังนั้นวิธีการวัดจึงต้องมีความถูกต้องแม่นยำ เพื่อจะได้ประเมินได้ไม่ผิดพลาด นอกจากการประเมินด้านน้ำหนัก ส่วนสูงแล้ว พัฒนาการในด้านอื่นๆ ก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน ได้แก่ ด้านการเคลื่อนไหว เน้นการประเมินการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก การประสานสายตากับกล้ามเนื้อมือ ด้านความคิด รวบยอด เน้นการประเมินทักษะการรู้จักสี อวัยวะ จำนวน ตำแหน่ง ขนาด ตัวอักษร การจัดหมวดหมู่ และด้านภาษา ซึ่งเน้นการเปล่งเสียงพูด การรู้จักตนเอง การจำ การรู้จักคำนาม คำกริยา ความสัมพันธ์ระหว่างเสียงกับตัวอักษร การแก้ปัญหา เป็นต้น

ช่วงปฐมวัยเป็นช่วงที่สำคัญที่สุดของชีวิตมนุษย์ เพราะเป็นช่วงที่พัฒนาการทุกด้านเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การพัฒนาเด็กในช่วงวัยนี้จะเป็นการวางพื้นฐานทางด้านจิตใจ อุปนิสัยและความสามารถ ซึ่งจะมีผลต่อไปในอนาคตของเด็กและของชาติในที่สุด

การแก้ปัญหาเด็กปฐมวัยของไทยที่มีพัฒนาการล่าช้าไม่สมวัย ซึ่งจะส่งผลต่อการเจริญเติบโตและการเรียนรู้ของเด็กทั้งในปัจจุบันและอนาคต จากข้อมูลของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ที่ติดตามพัฒนาการและการเจริญเติบโตอย่างใกล้ชิดสำหรับเด็กที่เกิดวันที่ 10 สิงหาคม 2551ทั่วประเทศในโครงการติดตามการเจริญเติบโตและพัฒนาการเด็กเนื่องในวันแม่แห่งชาติ 2551 ชี้ให้เห็นว่าปัจจุบันเด็กไทยมีพัฒนาการล่าช้ากว่าปีที่ผ่านมาถึง 4 % ซึ่งพัฒนาการเด็กเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถบ่งชี้ถึงการเจริญเติบโต เชาว์ปัญญา (IQ) ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ของเด็ก ซึ่งพ่อ–แม่ผู้ปกครอง ครู หรือผู้ดูแลเด็ก ควรเห็นความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 6 ปี (กรมอนามัย. 2557. online)

ดังนั้นการคัดกรองเพื่อค้นหาว่าเด็กปฐมวัยคนใดมีพัฒนาการอยู่ในระดับใดจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งในปัจจุบันผู้ปกครองจะสำรวจพัฒนาการของบุตรโดยการสังเกตจากการเจริญเติบโตตามคู่มือที่ได้รับจากโรงพยาบาล สำหรับครูหรือผู้ดูแลเด็กจะสำรวจพัฒนาของเด็กโดยการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง รวมทั้งการใช้เอกสารการตรวจสอบพัฒนาการซึ่งต้องใช้การสังเกต หากแต่การสังเกตเพียงอย่างเดียวอาจทำให้เกิดการผิดพลาดได้เนื่องจากครูหรือผู้ดูแลเด็กอาจจะต้องสังเกตเด็กครั้งละหลายๆ คน หรือต้องรับผิดชอบดูแลเด็กเป็นจำนวนมากจึงส่งผลให้ไม่สามารถคัดกรองพัฒนาการของเด็กได้อย่างแท้จริง ซึ่งจะทำให้ส่งผลกระทบต่อการช่วยเหลือเด็กได้อย่างรวดเร็ว

ในการพัฒนาเครื่องมือสำหรับคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 3 – 6 ปีนี้ ได้นำแนวคิดในการคัดกรองที่ภาควิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้พัฒนาขึ้น ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ทดสอบพัฒนาการของเด็ก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเคลื่อนไหว ด้านความคิดรวบยอด และด้านภาษาโดยทดสอบเด็กเป็นรายบุคคล ผลการทดสอบสามารถระบุได้ว่าเด็กคนใดมีพัฒนาการสมวัย พัฒนาการต่ำกว่าวัย หรือพัฒนาการสูงกว่าวัย ซึ่งเครื่องมือชุดนี้มีเกณฑ์การตัดสินเก่ามากตั้งแต่ปีพ.ศ. 2530 ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องหาเกณฑ์ปกติและเกณฑ์การตัดสินเพื่อใช้สำหรับเด็กปฐมวัยทั่วประเทศให้เป็นปัจจุบันก่อน หากมีเกณฑ์ดังกล่าวแล้วจึงจะสามารถนำไปใช้ในการคัดกรองพัฒนาการของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

จากสถานการณ์และเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงจะได้นำแบบคัดกรองดังกล่าวมาปรับเพื่อหาเกณฑ์การตัดสินที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเด็กปฐมวัยในปัจจุบัน เพื่อตอบสนองนโยบายรัฐบาลด้านเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2555-2559 และเพื่อให้เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการพัฒนารอบด้าน ตามวัยอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง นอกจากนี้ผลจากการวิจัยครั้งนี้ยังสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอน

สำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และการบริการวิชาการของโปรแกรมวิชาการศึกษาพิเศษ และสถาบันพัฒนาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ทั้งนี้จะส่งผลให้เด็กได้รับการค้นหาเพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้มุ่งสู่การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อหาเกณฑ์การตัดสินที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเด็กปฐมวัยในปัจจุบัน แบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 3 – 6 ปี ในด้านการเคลื่อนไหว ด้านภาษา และความคิดรวบยอด

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้จะได้แบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 3.0 – 6.0 ปี เพื่อนำไปใช้ในการคัดกรองค้นหาเด็กที่มีพัฒนาล่าช้าหรือมีพัฒนาการสูงกว่าวัย และวางแผนในการช่วยเหลือเด็กกลุ่มนี้ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร คือ เด็กปฐมวัยที่มีอายุ 3 – 6 ปี ในปีการศึกษา 2559 ของจังหวัดสงขลา จำนวน 43,309 คน ดังนี้

หน่วยงาน	**ช่วงอายุ** (ปี.เดือน)	**ประชากร**		
		ชาย	หญิง	รวม
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา	3.0-3.11	35	39	74
สำนักงานการศึกษาประถมศึกษา		2,012	2,986	4,998
สำนักงานการศึกษาเอกชน		3,421	4,342	7,763
ส่วนการศึกษาเทศบาล		293	549	842
รวม		**5,761**	**7,916**	**13,677**
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา	4.0-4.11	31	47	78
สำนักงานการศึกษาประถมศึกษา		2,934	2,709	5,640
สำนักงานการศึกษาเอกชน		3,896	4,210	8,106
ส่วนการศึกษาเทศบาล		412	563	975
รวม		**7,273**	**7,529**	**14,802**

หน่วยงาน	ช่วงอายุ (ปี.เดือน)	ประชากร		
		ชาย	หญิง	รวม
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา	5.00-6.00	28	51	79
สำนักงานการศึกษาประถมศึกษา		2,709	2,934	5,643
สำนักงานการศึกษาเอกชน		3,542	4,456	7,998
ส่วนการศึกษาเทศบาล		451	659	1,110
รวม		**6,730**	**8,100**	**14,830**

กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กปฐมวัยที่มีอายุ 3 – 6 ปี ในปีการศึกษา 2559 ของจังหวัดสงขลากำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan. 1970 อ้างถึงใน ธีรวุฒิ เอกกุล. 2543) ได้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 1,125 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามช่วงอายุ แล้วแบ่งจำนวนเพศชาย/เพศหญิงตามสัดส่วนดังตารางดังต่อไปนี้

ช่วงอายุ (ปี . เดือน)	ประชากร/คน (รวมเพศชายและเพศหญิง)	กำหนดขนาด กลุ่มตัวอย่าง/คน	สัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง/คน		
			เพศชาย	เพศหญิง	**รวม**
3.00-3.11	**13,677**	**375**	**158**	**217**	**375**
4.00-4.11	**14,802**	**375**	**184**	**191**	**375**
5.00-6.00	**14,830**	**375**	**170**	**205**	**375**
รวม	**43,309**	**1,125**	**512**	**613**	**1,125**

ตัวแปรที่ศึกษา

เกณฑ์ปกติและเกณฑ์การตัดสินของแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

คุณภาพของแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย หมายถึง แบบคัดกรองที่มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและเนื้อหา มีค่าความเชื่อมั่นที่เชื่อถือได้ และมีเกณฑ์การตัดสินพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

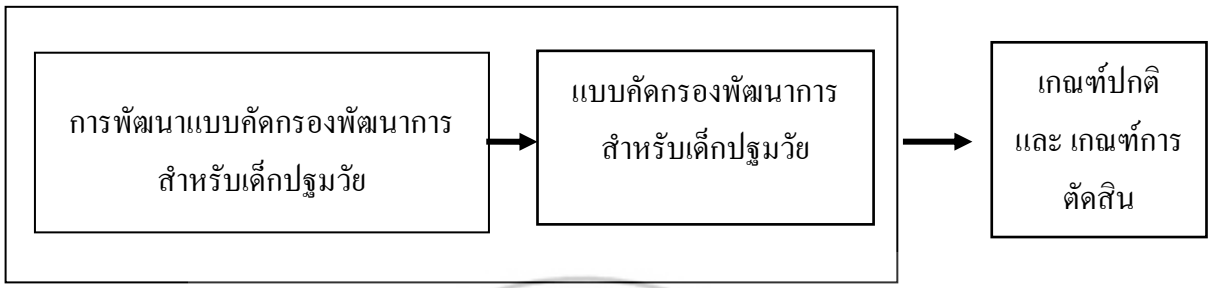

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
SONGKHLA RAJABHAT UNIVERSITY

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยการพัฒนาแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการและการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย

1. แผนยุทธศาสตร์ชาติด้านเด็กปฐมวัย
2. พัฒนาการของเด็กปฐมวัย
3. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย
4. การประเมินพัฒนาการ
5. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินพัฒนาการ
6. การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบคัดแยกเด็กแป้นหมุน 1

1. ความเป็นมาของแบบคัดแยกเด็กแป้นหมุน 1
2. ลักษณะทั่วไปของเครื่องมือ
3. บุคลากรที่ทำหน้าที่ในการทดสอบ
4. การเตรียมห้องและเตรียมตัวเด็กก่อนการทดสอบ
5. สิ่งสำคัญที่ผู้ทดสอบต้องปฏิบัติ
6. การบันทึกคะแนนและการสังเกตพฤติกรรมของเด็ก
7. การแปลผลการทดสอบ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการและการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย

พัฒนาการและการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่อย่างมีคุณภาพ ซึ่งรัฐบาลได้ให้ความสำคัญด้วยการกำหนดเป็นนโยบาย และแผนยุทธศาสตร์ชาติที่ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องจะต้องนำไปปฏิบัติ ดังนี้

1. แผนยุทธศาสตร์ชาติด้านเด็กปฐมวัย

นโยบายรัฐบาลด้านเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2555 – 2559

ตามมติที่ประชุมคณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ (ก.พ.ป.) ครั้งที่1/2555 วันพุธที่ 4 มกราคม 2555 ได้เห็นชอบในหลักการข้อ 1 ความสำคัญของเด็กปฐมวัย และข้อ 2 นโยบายของรัฐ คือ เร่งรัดเพื่อให้เด็กปฐมวัย (แรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1) ทุกคน ได้รับการพัฒนารอบด้าน ตามวัย อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง คือ

ข้อ 1. ความสำคัญของเด็กปฐมวัย

1.1 พัฒนาการด้านสมองและการเรียนรู้เป็นไปอย่างรวดเร็วที่สุดในชีวิต

1.2 เป็นการลงทุนที่คุ้มค่า

1.3 ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเป็นธรรมในสังคม

1.4 สร้างรากฐานของชีวิต (Foundation/Building Blocks)

1.5 เป็นช่วงวัยที่ต้องการการปลูกฝัง บ่มเพาะเป็นพิเศษ

ข้อ 2. นโยบายของรัฐ

เร่งรัดเพื่อให้เด็กปฐมวัย (แรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1) ทุกคนได้รับการพัฒนารอบด้าน ตามวัย อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง และมีมติให้

2.1 กระทรวงที่เกี่ยวข้องรับทราบนโยบาย มาตรการ และเร่งนำสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมโดยร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ

2.2 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ประสานและบูรณาการการดำเนินงานของทุกกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กทุกวัย โดยจัดทำรายละเอียดและแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมแล้วรายงานต่อคณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ รวมทั้งการติดตามผลการดำเนินงาน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะฝ่ายเลขานุการ ได้จัดประชุมปฏิบัติการด้านเด็กปฐมวัยตามนโยบายนายกรัฐมนตรี โดยเชิญผู้แทนของหน่วยงานมาร่วมประชุมปฏิบัติการ และจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติด้านเด็กปฐมวัย (แรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1) โดยมีสาระครอบคลุมนโยบายของรัฐ ทั้งหมด 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 เด็กทุกคนได้รับบริการในการพัฒนาเต็มศักยภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ไอโอดีนกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย

ยุทธศาสตร์ที่ 4 กลไกการดำเนินงานพัฒนาเด็กปฐมวัย

ในแต่ละยุทธศาสตร์ มีสาระสำคัญประกอบด้วย เป้าหมาย ปัญหา เป้าหมายเฉพาะ (Target) แนวทางปฏิบัติ และหน่วยงานรับผิดชอบหลัก/หน่วยงานสนับสนุน แผนยุทธศาสตร์ชาติด้านเด็กปฐมวัย

นี้ เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่พึงปฏิบัติได้ตามนโยบายของรัฐในช่วง พ.ศ. 2555 – 2559 ซึ่งยุทธศาสตร์ที่ 1 เป็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กรอบด้าน มุ่งเป็นการพัฒนาเด็กให้เต็มศักยภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 เด็กทุกคนได้รับบริการในการพัฒนาเต็มศักยภาพ

นโยบาย: เร่งรัดเพื่อให้เด็กปฐมวัย (แรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1) ทุกคนได้รับการพัฒนารอบด้าน ตามวัย อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง

เป้าหมาย: เด็กทุกคนในช่วงอายุแรกเกิดถึง 5 ปี หรือก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1 ได้รับบริการด้านสุขภาพ ภายในปี 2559

1. เด็กแรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 90 มีพัฒนาการตามวัยภายในปี 2559

2. เด็กทุกคนในช่วงอายุ 3 ปี ถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีความต้องการได้รับการพัฒนาในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในทุกรูปแบบ ภายในปี 2559

3. เด็กทุกคนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1 เมื่ออายุครบ 6 ปี ตามพระราชบัญญัติการศึกษาการศึกษาภาคบังคับ ภายในปี 2559

ความหมาย: เด็กปฐมวัยทุกคน หมายถึง เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1 ครอบคลุมเด็กทั่วไป เด็กด้อยโอกาส เด็กพิการ รวมถึงเด็กต่างด้าวที่อยู่ในประเทศไทย

ยุทธศาสตร์ที่ 1 เด็กทุกคนได้รับบริการในการพัฒนาเต็มศักยภาพ

นโยบาย: เร่งรัดเพื่อให้เด็กปฐมวัย (แรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1) ทุกคนได้รับการพัฒนารอบด้าน ตามวัย อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง

เป้าหมาย: เด็กทุกคนในช่วงอายุแรกเกิดถึง 5 ปี หรือก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1 ได้รับบริการด้านสุขภาพ ภายในปี 2559

ปัญหา:

1. ยังมีเด็กประมาณ 40,000 – 55,000 คน ที่ไม่ได้แจ้งเกิดในแต่ละปี ทำให้ข้อมูลเด็กเกิดไม่ครอบคลุมและทำให้เด็กไม่สามารถเข้ารับบริการต่างๆ ได้

2. เด็กมีรูปร่างเตี้ย (ภาวะทุพโภชนาการเรื้อรังปานกลาง) ร้อยละ 9.1 โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรที่จนที่สุดร้อยละ 15.7 และภาคใต้ ร้อยละ 18.3 เด็กมีรูปร่างอ้วน ร้อยละ 6.8 โดยเฉพาะในเขตเมือง ร้อยละ 10.4

3. ความครอบคลุมของการได้รับวัคซีนคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก ภายในอายุ 1 ปี ร้อยละ 91.4 โดยเฉพาะ นโยภาคใต้ ร้อยละ 88 พื้นที่ติดชายแดน และในกลุ่มเด็กต่างด้าว ร้อยละ 82.5

4. อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน เพียงร้อยละ 5 (MICS, 2550) หรือร้อยละ 23.8 (กรมอนามัย, 2552)

เป้าหมายเฉพาะ (Target) และแนวทางปฏิบัติ

1. เป้าหมายเฉพาะ เด็กที่เกิดในประเทศไทยได้รับการจดทะเบียนเกิดเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 93 เป็นร้อยละ 97 ภายใน 2559 โดย :

1.1 ขยายระบบจดทะเบียนเกิดออนไลน์ เพื่อเชื่อมโยงระบบระหว่างโรงพยาบาลทั่วประเทศกับระบบข้อมูลทะเบียนราษฎร์

1.2 เพิ่มมาตรการเพื่อส่งเสริมให้เด็กที่เกิดในครอบครัวยากจนหรืออยู่ห่างไกล ได้จดทะเบียนเกิดตามกฎหมายกำหนด

1.3 เป้าหมายเฉพาะเด็กที่มีภาวะทุพโภชนาการเรื้อรังปานกลางลดลงเหลือร้อยละ 5 โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรที่จนที่สุด เหลือร้อยละ 10 เด็กอ้วนลดลงเหลือร้อยละ 5 ภายในปี 2559 โดย:

1.4 ติดตามเยี่ยมหญิงตั้งครรภ์ หญิงหลังคลอด เด็กตั้งแต่แรกเกิด - 5 ปี หรือโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรืออาสาสมัครสาธารณสุข ให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอ

1.5 เฝ้าระวังและส่งเสริมการเจริญเติบโต โภชนาการของเด็กปฐมวัย ในหมู่บ้าน ชุมชน ศูนย์เด็กเล็ก

1.6 จัดบริการฝากครรภ์อย่างมีคุณภาพ สม่ำเสมอ เพื่อแม่มีภาวะโภชนาการดีและเด็กในครรภ์เจริญเติบโต มีน้ำหนักแรกเกิดมากกว่า 2,500 กรัม

2. เป้าหมายเฉพาะ เด็กร้อยละ 100 ได้รับวัคซีนครบถ้วน ภายในปี 2559 โดย:

2.1 เน้นให้หน่วยงานพัฒนาระบบบริการและติดตามการรับวัคซีน

2.2 เพิ่มมาตรการเพื่อส่งเสริมให้เด็กที่อยู่ในพื้นที่ติดชายแดนและเด็กต่างด้าวได้รับวัคซีน

3. เป้าหมายเฉพาะ เด็กร้อยละ 30 ได้รับนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน ภายในปี2559 โดย:

3.1 แม่ใช้สิทธิในการลาคลอด 3 เดือนอย่างเต็มที่และมีคุณภาพ

3.2 อนุญาตให้พ่อที่เป็นข้าราชการสามารถลาติดต่อกันได้ไม่เกิน 15 วัน เพื่อช่วยเลี้ยงดูลูกหลังคลอด

3.3 ติดตามเยี่ยมหญิงหลังคลอด เพื่อแม่เลี้ยงลูกด้วยนมอย่างเดียว 6 เดือนและเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ควบคู่อาหารตามวัยจน 2 ปี หรือนานกว่านั้น โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรืออาสาสมัครสาธารณสุขให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอ

3.4 สนับสนุนให้มีการจัดตั้งมุมนมแม่ในสถานที่ทำงาน/สถานที่รับเลี้ยงเด็กกลางวันในสถานประกอบกิจการ

3.5 ผลักดันกฎหมายการตลาด อาหารทารกและเด็กและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อคุ้มครองปกป้องเด็กได้กินนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน และกินนมแม่คู่อาหารตามวัยจนอายุ 2 ปี หรือนานกว่านั้น

3.6 สนับสนุนให้ทารกได้ดูดนมแม่ภายใน 1 ชั่วโมงหลังคลอด (Early Initiation of Breastfeeding)

3.7 สนับสนุนข้อมูลให้พ่อแม่และประชาชนทั่วไปเพื่อเพิ่มความตระหนักถึงความสำคัญของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน และเผยแพร่ข้อมูลความเสี่ยงหรืออันตรายที่อาจมีต่อทารกที่ดื่มนมผสม

3.8 เปลี่ยนสถานพยาบาลทุกแห่งที่ให้บริการผดุงครรภ์ ทำคลอด และคลินิกเด็กสุขภาพดีให้เป็นสถานพยาบาลที่เป็นมิตรกับเด็ก

3.9 ฝึกอบรมแพทย์ พยาบาลให้มีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ รวมทั้งบรรจุการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ในหลักสูตรการศึกษาของแพทย์และพยาบาล

เป้าหมาย: เด็กแรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 90 มีพัฒนาการตามวัยภายในปี 2559

ปัญหา:

1. การประเมินพัฒนาการเด็กยังไม่ครอบคลุม มีเด็กเพียงร้อยละ 20 ได้รับการประเมินพัฒนาการเด็กในคลินิกเด็กสุขภาพดี (ศิริกุล, 2549) เด็กร้อยละ 65 ได้รับการคัดกรองละพัฒนาสติปัญญาของเด็กในคลินิกเด็กสุขภาพดี (Well Baby Clinic)

2. เจ้าหน้าที่ขาดความเข้าใจในกิจกรรม (สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน, 2553) ขาดอุปกรณ์ สถานที่ มีความคับคั่ง

3. เด็กจำนวนมากยังมีพัฒนาการไม่สมวัยและไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการ พบว่าเด็ก 1 - 3 ปี มีพัฒนาการรวมปกติร้อยละ 71.4 เด็ก 4 - 5 ปี มีพัฒนาการรวมปกติร้อยละ 68.2 (การสำรวจพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยสำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย ปี 2553)

4. ในกรุงเทพมหานคร จากการคัดกรองพัฒนาการเด็ก 90,696 ครั้ง มีเด็กที่มีความเสี่ยงพัฒนาการล่าช้า ร้อยละ 13 ได้รับการประเมินพัฒนาการ ร้อยละ 24 ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการ จำนวนร้อยละ 19 (สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร. ปี 2553)

5. ขาดการใช้สื่อ/กิจกรรมในการส่งเสริมพัฒนาการ

6. มีการสนับสนุนไม่เพียงพอสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เช่น เด็กพิการ เด็กที่คลอดจากมารดาที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม มีปัญหาหรือภาวะผิดปกติเมื่อแรกเกิด มีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง ภาวะบกพร่อง

เป้าหมายเฉพาะ (Target) และแนวทางปฏิบัติ

1. เป้าหมายเฉพาะ เด็กร้อยละ 90 ได้รับการประเมินพัฒนาการ ภายในปี 2559 โดย:

1.1 จัดให้เด็กทุกคนได้รับบริการตามแนวทางคลินิกเด็กรักสุขภาพดีตามข้อเสนอแนะของราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย (เช่น ประเมินพัฒนาการและพฤติกรรม ประเมินการเจริญเติบโต ภาวะโภชนาการ คัดกรองภาวะเสี่ยงด้านสุขภาพ สายตา การมองเห็น การได้ยิน ดูแลสุขภาพฟัน ให้ความรู้คำแนะนำตามกระบวนการโรงเรียนพ่อแม่ ให้พ่อแม่/ผู้เลี้ยงดูเด็กในครอบครัว และส่งต่อเมื่อพบผิดปกติ)

1.2 มีการคัดกรองและพัฒนาสติปัญญาของเด็กในคลินิกเด็กสุขภาพดี (Well Baby Clinic)

1.3 จัดทำระบบส่งต่อข้อมูลภาวะสุขภาพและพัฒนาการเด็ก สร้างระบบ Case Manager : ผู้ส่งต่อข้อมูล, เจ้าหน้าที่สาธารณสุข

1.4 จัดทำแนวปฏิบัติในการประเมินและส่งเสริมการพัฒนาการเด็กที่มีความเสี่ยง

1.5 เป้าหมายเฉพาะ เด็กได้รับการส่งเสริมพัฒนาการ ร้อยละ 95 ภายในปี 2559 โดย: เด็กแรกเกิด - 3 ปี

1) กระตุ้นและส่งเสริมการใช้สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย 0 - 3 ปี กับผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก และครู

2) ให้ความรู้และทักษะแก่พ่อแม่ในการอบรมเลี้ยงดูลูกให้ได้คุณภาพ (ดูรายละเอียดตารางการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย หน้า 33 - 41)

3) พัฒนาคู่มือแนวทางปฏิบัติที่เป็นองค์รวมสำหรับพ่อแม่ ผู้ดูแลเด็กและครูในการพัฒนาด้านสติปัญญาให้เป็นรูปธรรม

4) จัดให้มีสื่อเสริมพัฒนาการสำหรับเด็กแรกเกิด (ถุงรับขวัญ) พร้อมกับฝึกการใช้ให้กับพ่อแม่

1.6 เป้าหมายเฉพาะ เด็กได้รับการส่งเสริมพัฒนาการ ร้อยละ 95 ภายในปี 2559 โดย: เด็กอายุ 3 ปี ถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1

1) กระตุ้นและส่งเสริมการใช้สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย 3 - 5 ปี กับผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก และครู

2) ให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกรูปแบบดำเนินการพัฒนาด้านการคิดและสติปัญญาของเด็ก

3) ให้โรงเรียนอนุบาลทุกรูปแบบดำเนินการพัฒนาด้านการคิดและสติปัญญาของเด็กในโรงเรียน

4) พัฒนาสื่อ ของเล่น หนังสือ และอื่นๆ เพื่อเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็ก

5) จัดตั้งคลินิกส่งเสริมพัฒนาการเด็กระดับตำบล

6) พัฒนาขีดความสามารถบุคลากรให้สามารถดูแลและเฝ้าระวังเด็กที่มีความเสี่ยง (อสม. ผู้ดูแลเด็ก ครูพี่เลี้ยง ครูอนุบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข)

1.7 เป้าหมายเฉพาะ เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับบริการและการสนับสนุนที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น โดย

1) พัฒนาศักยภาพของโรงพยาบาลจังหวัดและอำเภอในการให้บริการเบื้องต้นแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และส่งต่อไปยังศูนย์เฉพาะทางหากจำเป็น

2) จัดทำคู่มือและอบรมให้ความรู้แก่พ่อแม่ผู้ปกครอง เกี่ยวกับการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

3) พัฒนาบุคลากรให้สามารถดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้ (เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้ดูแลเด็ก ครูพี่เลี้ยง ครูอนุบาล)

4) เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและนักการศึกษาติดตามและให้การสนับสนุนพ่อแม่ผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ

เป้าหมายเฉพาะ (Target) และแนวทางปฏิบัติ

1.8 เป้าหมายเฉพาะ เด็กอายุ 3 - 5 ปี ในพื้นที่ห่างไกล และในกลุ่มประชากรที่ยากจนหรือไม่ได้มาจากครอบครัวไทย ร้อยละ 80 เข้ารับบริการในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยรูปแบบต่างๆ ภายใน ปี 2559 โดย

1) ผู้รับผิดชอบในพื้นที่สนับสนุน ส่งเสริม ให้เด็กทุกคนในพื้นที่ได้รับการพัฒนาตามวัยเต็มศักยภาพอย่างมีคุณภาพ ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยหรือในรูปแบบอื่นๆ

2) เพิ่มจำนวนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความครอบคลุมทั่วถึงในทุกพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ห่างไกล

3) พัฒนาศักยภาพของครูผู้ดูแลเด็ก

4) ควรพิจารณาเรื่องการให้สัญชาติเด็กที่ทางการทราบอยู่แล้วว่าเป็นเด็กไทยแต่ยังไม่ได้สัญชาติรวมทั้งเด็กต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทย

1.9 เป้าหมายเฉพาะ เด็กร้อยละ 90 ได้รับการประเมินพัฒนาการ ภายในปี 2559 โดย:

1) สร้างความเข้าใจกับครูประถม ผู้ดูแลเด็ก ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ปกครอง เรื่องเกณฑ์อายุรับเด็กเข้าเรียน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ

2) เร่งรัดให้สถานศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนอนุบาล และผู้ปกครองพาเด็กเข้าชั้นประถมศึกษาเมื่อเด็กอายุครบ 6 ปี

เป้าหมาย:

1. เด็กทุกคนในช่วงอายุ 3 ปี ถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีความต้องการได้รับการพัฒนาในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในทุกรูปแบบ ภายในปี 2559
2. เด็กทุกคนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1 เมื่ออายุครบ 6 ปี ตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับภายในปี 2559

ปัญหา:

1. เด็กร้อยละ 13.1 ไม่ได้เข้ารับบริการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในรูปแบบต่างๆ (สกศ. 2553) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กในครอบครัวไทยที่ยากจนที่สุด มีร้อยละ 54.8 ที่ได้เข้าเรียน และเด็กที่ไม่ได้มาจากครอบครัวไทย ร้อยละ 44 ได้เข้าเรียน
2. เด็กอายุ 6 - 11 ปี จำนวน 550,142 คนยังไม่ได้เข้าเรียนในชั้นประถมศึกษา ส่วนใหญ่เป็นเด็กไทย (ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเด็กที่ไม่ได้อยู่ในระบบโรงเรียนจากฐานข้อมูลเด็กและเยาวชนปี 2550 (ยูนิเซฟ, 2555))
3. เด็กจำนวนมากยังมีพัฒนาการไม่สมวัยและไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการ พบว่าเด็ก 1 - 3 ปี มีพัฒนาการรวมปกติร้อยละ 71.4 เด็ก 4 - 5 ปี มีพัฒนาการรวมปกติร้อยละ 68.2 (การสำรวจพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยสำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย ปี 2553)
4. ในกรุงเทพมหานคร จากการคัดกรองพัฒนาการเด็ก 90,696 ครั้ง มีเด็กที่มีความเสี่ยงพัฒนาการล่าช้า ร้อยละ 13 ได้รับการประเมินพัฒนาการ ร้อยละ 24 ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการจำนวนร้อยละ 19 (สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร. ปี 2553)
5. ขาดการใช้สื่อ/กิจกรรมในการส่งเสริมพัฒนาการ
6. มีการสนับสนุนไม่เพียงพอสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เช่น เด็กพิการ เด็กที่คลอดจากมารดาที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม มีปัญหาหรือภาวะผิดปกติเมื่อแรกเกิด มีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง ภาวะบกพร่อง

2. พัฒนาการของเด็กปฐมวัย

พัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัยจะมีความแตกต่างกัน เด็กส่วนใหญ่จะมีพัฒนาการใกล้เคียงกัน แต่เด็กบางคนอาจจะมีพัฒนาการที่สูงกว่าวัย ในขณะที่เด็กบางคนอาจจะมีพัฒนาการที่ต่ำกว่าวัย การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยนี้คำนึงถึงพัฒนาการในแต่ละด้านของเด็กเช่นเดียวกัน ซึ่งพัฒนาการของเด็กจะแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ พัฒนาการทางด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ และสังคม พัฒนาการแต่ละด้านดังกล่าว (ปฐมวัย. 2558. ออนไลน์; จิราพร บัวชุม. 2558. ออนไลน์) มีรายละเอียดดังนี้

2.1 พัฒนาการทางด้านร่างกาย

เด็กจะมีส่วนสูงและน้ำหนักเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว กล้ามเนื้อและกระดูกจะเริ่มแข็งแรงขึ้น แต่กล้ามเนื้อที่เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวยังเจริญไม่เต็มที่ การประสานงานของอวัยวะต่างๆยังไม่ดีพอเด็กอายุ 3-5 ปี มีพัฒนาการทางกายแตกต่างกัน บางคนสามารถทรงตัวได้ดี วิ่งได้เร็วขึ้น ควบคุมการเดินวิ่งให้ช้าลงและเร็วได้ กระโดดไกลๆ ได้ เต้นและกายบริหารได้ตามจังหวะดนตรี การประสานงานของกล้ามเนื้อดีขึ้น เด็กชอบปีนป่าย เตะบอล ชอบเล่นในสนาม เด็กสามารถขี่จักรยานสามล้อได้

2.2 พัฒนาการด้านสติปัญญา

เด็กอายุ 3 ขวบจะมีความสามารถในการใช้ภาษาได้ดี เด็กจะเรียนรู้คำศัพท์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เด็กสามารถใช้คำ วลี และประโยค เด็กอายุ 4 ขวบ จะช่างซักช่างถามมักจะมีคำถามว่า "ทำไม" "อย่างไร" แต่ก็ไม่สนใจคำตอบ คำพูดของเด็กวัยนี้สามารถพูดประโยคยาวๆ ที่ต่อเนื่องกันได้ สามารถเล่านิทานสั้นๆ ได้ สำหรับเด็กวัย 5 ขวบ เด็กสามารถตอบคำถามตรงเป้าหมาย ชัดเจน การซักถามน้อยลง แต่จะสนใจเฉพาะเรื่อง

2.3 พัฒนาการด้านอารมณ์

เด็กอายุ 3 -5 ขวบ มักเป็นเด็กเจ้าอารมณ์ จะแสดงอารมณ์ต่างๆ ออกมาอย่างเปิดเผยและมีอิสระเต็มที่ เด็กเริ่มมีลักษณะอารมณ์แบบผู้ใหญ่ คือ โกรธ อิจฉา กังวล ก้าวร้าว พอใจ กลัว เป็นต้น เด็กจะแสดงความโกรธด้วยการกรีดร้อง ดิ้นกับพื้น หรือทำร้ายตัวเอง แสดงความอิจฉาเมื่อมีน้องใหม่เวลาเล่นสนุกๆ ก็จะแสดงความพอใจ แต่เมื่อได้ยินเสียงฟ้าร้องเด็กก็จะกลัว ซึ่งเด็กแต่ละคนอาจมีอารมณ์ไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสุขภาพ การอบรมเลี้ยงดูจากพ่อแม่ และสภาพแวดล้อมทางสังคม

2.4 พัฒนาการด้านสังคม

เด็กปฐมวัยหรือวัยก่อนเข้าเรียนได้เรียนรู้เข้าใจ และใช้ภาษาได้ดีขึ้น เด็กเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมจากเพื่อนในโรงเรียนอนุบาลหรือเพื่อนบ้านวัยเดียวกัน ด้านการช่วยเหลือตนเองเด็กสามารถช่วยเหลือตนเองได้ดีขึ้น เช่น อาบน้ำ แต่งตัว ใส่รองเท้าเอง บอกเวลาจะขับถ่ายได้ถอดกางเกง เข้าห้องน้ำเอง และทำความสะอาดหลังขับถ่ายได้ เด็กเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตัวเพื่อให้สังคมยอมรับ ทำตัวให้เข้ากับกลุ่มได้ รู้จักให้ รับ รู้จักผ่อนปรน รู้จักแบ่งปัน เด็กเรียนรู้จากคำสอน คำอธิบายและการกระทำของพ่อแม่ เด็กรู้สึกละอายใจเมื่อทำผิด เด็กเริ่มรู้จักเห็นใจผู้อื่น เมื่อเห็นแม่เสียใจเด็กอาจเอาตุ๊กตามาปลอบ เป็นต้น

3. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการมีหลายทฤษฎี แต่ทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาเด็กปฐมวัยและเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความเข้าใจพื้นฐานในการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. 2557. ออนไลน์) มีดังนี้

3.1 ทฤษฎีพัฒนาการของกีเซล (Gesell)

Gesell. (1880-1961; อ้างถึงใน สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์, 2547: 35) เป็นนักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ผู้เริ่มก่อตั้งสถาบันพัฒนาการเด็ก (Institute of Child Development) ณ มหาวิทยาลัยเยล ระหว่างปี ค.ศ. 1930-1940 อธิบายทฤษฎีเกี่ยวกับการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กว่าการเจริญเติบโตของเด็กทางร่างกาย เนื้อเยื่อ อวัยวะ หน้าที่ของอวัยวะต่าง ๆ และพฤติกรรมที่ปรากฏขึ้นเป็นรูปแบบที่แน่นอนและเกิดขึ้นเป็นลำดับขั้น ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมเป็นองค์ประกอบรองที่ต่อเติมเต็มเสริมพัฒนาการต่าง ๆ กีเซลเชื่อว่าวุฒิภาวะจะถูกกำหนดโดยพันธุกรรม และมีในเด็กแต่ละคนมาตั้งแต่เกิด ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เด็กแต่ละวัยมีความพร้อมทำสิ่งต่าง ๆ ได้ ถ้าวุฒิภาวะหรือความพร้อมยังไม่เกิดขึ้นตามปกติในวัยนั้น สภาพแวดล้อมจะไม่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็ก

กีเซล ได้สร้างเกณฑ์มาตรฐานสำหรับวัดพฤติกรรมของเด็กในแต่ละระดับ เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรม ซึ่งเขาได้แบ่งพัฒนาการของเด็กที่ต้องการวัดและประเมินออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่

1. พฤติกรรมทางการเคลื่อนไหว (Motor Behavior) ครอบคลุมการบังคับอวัยวะ ต่าง ๆ ของร่างกายและความสัมพันธ์ทางด้านการเคลื่อนไหว

2. พฤติกรรมทางการปรับตัว (Adaptive Behavior) ครอบคลุมความสัมพันธ์ของ การใช้มือและสายตา การสำรวจ ค้นหา การกระทำต่อวัตถุ การแก้ปัญหาในการทำงาน

3. พฤติกรรมทางการใช้ภาษา (Language Behavior) ครอบคลุมการที่เด็กใช้ภาษา การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

4. พฤติกรรมส่วนตัวและสังคม (Personal-Social Behavior) ครอบคลุมการฝึกปฏิบัติส่วนตัว เช่น การกินอาหาร การขับถ่าย และการฝึกต่อสภาพสังคม เช่น กรเล่น การตอบสนองผู้อื่น

จากแนวความคิดของ กีเซล สามารถนำมาอธิบายพัฒนาการของมนุษย์ในด้านการเจริญเติบโตพัฒนาการทางร่างกาย และสามารถนำไปเชื่อมโยงกับพัฒนาการทางสติปัญญาได้อีกด้วย นอกจากนั้น กีเซล ได้เขียนหนังสือขึ้น 2 เล่ม คือ The First Five Year of Life และ The Child from Five to Ten ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้มีบทบาทมากต่อการจัดกลุ่มเด็กเข้าศึกษาในชั้นอนุบาลศึกษาและชั้นประถมศึกษา เกณฑ์มาตรฐานใช้เป็นแบบทดสอบมาตรฐานในการทำนายพฤติกรรม วิเคราะห์กลุ่ม และทำวิจัย เพื่อบอกลักษณะพัฒนาการของเด็ก โดยใช้อายุทางปฏิทินเป็นเกณฑ์ นอกจากนี้มีบทบาทมากในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับเด็ก โดยการจัดกิจกรรมนั้นต้องให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็กแต่ละคน

3.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของซิกมันต์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud)

Freud (1939; อ้างถึงใน สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์, 2547: 67-69) ได้ให้ความสำคัญของเด็กวัย 5 ปีแรกของชีวิต ซึ่งเป็นวัยที่สำคัญที่สุดของชีวิตเขาเชื่อว่าวัยนี้เป็นรากฐานของพัฒนาการด้านบุคลิกภาพ และบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเด็กที่สุดคือ แม่จะเป็นผู้มีอิทธิพลอย่างสูงต่อบุคลิกภาพ

และสุขภาพจิตของเด็ก ฟรอยด์ได้พัฒนาทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยรุ่น โดยให้ชื่อว่าทฤษฎีพัฒนาการทางเพศ (Psychosexual Development) ซึ่งทฤษฎีนี้เชื่อว่า พัฒนาการทางบุคลิกภาพของเด็กแต่ละคนจะขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงชีวภาพของร่างกาย โดยร่างกายจะเปลี่ยนแปลงบริเวณแห่งความพึงพอใจเป็นระยะ ๆ ในช่วงอายุต่าง ๆ กัน และถ้าบริเวณแห่งความพึงพอใจต่าง ๆ นี้ได้รับการตอบสนองเต็มที่ เด็กจะมีพัฒนาการที่ดีและสมบูรณ์ แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าไม่ได้รับการตอบสนองเต็มที่ก็จะทำให้เกิดการสะสมปัญหาและแสดงออกเมื่อเด็กโตขึ้น

3.3 ฟรอยด์ ได้แบ่งลำดับขั้นพัฒนาการทางเพศไว้ 5 ขั้น ดังนี้

1) ขั้นความพอใจอยู่บริเวณปาก (Oral) พัฒนาการในขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 0-1 ปี ในขั้นนี้จะมีความสนใจบริเวณปาก ปากนำความสุขเมื่อได้ถูกอาหารสนองความต้องการความหิว ถ้าไม่ได้รับการตอบสนองก็อาจจะทำให้เกิดความคับข้องใจ

2) ขั้นความพอใจอยู่ที่บริเวณทวารหนัก (Anus) พัฒนาการในขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 1-3 ปี ซึ่งเป็นระยะขับถ่าย เด็กจะเรียนรู้การขับถ่าย ถ้าเด็กไม่ถูกบังคับก็จะเกิดความพอใจ ไม่ขัดแย้งและไม่เกิดความตึงเครียดทางอารมณ์

3) ขั้นความพอใจอยู่ที่อวัยวะเพศ (Phallic) พัฒนาการในขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 3-6 ปี ซึ่งเป็นระยะเกี่ยวข้องกับอวัยวะสืบพันธุ์ สนใจ อยากรู้อยากเห็น สภาพร่างกายแตกต่างไปตามเพศ เรียนรู้บทบาททางเพศของตน เลียนแบบบทบาทพ่อแม่ของตน ต้องการความรัก ความอบอุ่นจากพ่อแม่

4) ขั้นก่อนวัยรุ่น (Latency) พัฒนาการในขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 6-11 ปี เป็นระยะสนใจสังคมเพื่อนฝูง เด็กจะพยายามปรับตัวให้มีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น ๆ

5) ขั้นวัยรุ่น พัฒนาการในขั้นนี้อยู่ในช่วงตั้งแต่วัยรุ่นถึงวัยผู้ใหญ่ เป็นระยะที่มีความสนใจในเพศตรงข้ามมากขึ้น และเป็นจุดเริ่มต้นความรักระหว่างเพศ

นอกจากนี้ ฟรอยด์ ยังกล่าวถึง โครงสร้างของบุคลิกภาพไว้ด้วยว่า บุคลิกภาพประกอบไปด้วย อิด (Id) อีโก้ (Ego) และซุปเปอร์อีโก้ (Super Ego) ซึ่งการทำงานของบุคลิกภาพอยู่ภายใต้พลัง 3 สิ่งนี้

อิด (Id) คือ บุคลิกภาพส่วนที่เป็นจิตไร้สำนึก เป็นแรงผลักดันตามธรรมชาติที่สั่งให้มนุษย์กระทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้ได้ตามที่ตนต้องการ เป้าหมาย Id คือ ความพึงพอใจ (Pleasure Principle)

อีโก้ (Ego) คือ บุคลิกภาพส่วนที่มนุษย์พัฒนาขึ้นจากการได้มีปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก เป็นส่วนที่ควบคุมให้มนุษย์ปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับความเป็นจริง โดยใช้หลักแห่งความจริง (Reality Principle)

ซุปเปอร์อีโก้ (Super Ego) คือ บุคลิกภาพที่มนุษย์พัฒนาขึ้นจากค่านิยมและมาตรฐานจริยธรรมของบิดามารดา เป็นส่วนที่ควบคุมให้มนุษย์เลือกทำแต่สิ่งที่ตนคิดว่าดี (Ego Ideal) และหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ขัดต่อมาตรฐานจริยธรรมของตน (Conscience) บุคคลที่มีบุคลิกภาพที่ดี คือ บุคคล

อีโก้ (Ego) สามารถปรับให้เกิดความสมดุลระหว่างแรงขับตามธรรมชาติของอิด (Id) กับมาตรฐานจริยธรรมของซุปเปอร์อีโก้ (Super Ego)

3.4 ทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของอิริคสัน (Erikson)

Erikson (1988; อ้างถึงใน สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์, 2547: 46-49) เป็นนักจิตวิทยาในกลุ่มจิตวิเคราะห์ มีอาชีพเป็นจิตแพทย์ ในปี 1955 ได้รับการเลือกตั้งเป็นประธานของ The Division of Development Psychology อิริคสันได้เน้นความสำคัญของเด็กปฐมวัยว่าเป็นวัยที่กำลังเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งเป็นสิ่งที่แปลกใหม่และน่าตื่นเต้นสำหรับเด็ก บุคลิกภาพจะสามารถพัฒนาได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละช่วงของอายุเด็กประสบสิ่งที่พึงพอใจตามขั้นพัฒนาการต่าง ๆ ของแต่ละวัยมากเพียงใด ถ้าเด็กได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ตนพอใจในช่วงอายุนั้น เด็กก็จะมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพที่ดีและเหมาะสม และพัฒนาครอบคลุมถึงวัยผู้ใหญ่ด้วย ซึ่งพัฒนาการของมนุษย์มี 8 ขั้น คือ

1) ขั้นความเชื่อใจหรือขาดความเชื่อใจ (Trust Versus Mistrust) อายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 1 ปี ในขั้นนี้เด็กจะพัฒนาความรู้สึกว่าตนเป็นที่ยอมรับและสามารถให้ความเชื่อใจเป็นมิตรแก่คนอื่น วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ไม่ว่าจะเป็นการอุ้ม การให้อาหาร หรือวิธีการเลี้ยงดูต่าง ๆ จะส่งผลไปสู่บุคลิกภาพของความเป็นมิตร เปิดเผย และเชื่อถือไว้เนื้อเชื่อใจต่อสภาพแวดล้อมและบุคคลต่าง ๆ ถ้าเด็กไม่ได้รับความรักและความอบอุ่นอย่างเพียงพอ เด็กก็จะพัฒนาบุคลิกภาพของความตระหนี่ ปกปิดไม่ไว้วางใจ และมักมองโลกในแง่ร้าย

2) ขั้นการควบคุมด้วยตนเองหรือสงสัย/อาย (Autonomy Versus Doubt or Shame) อยู่ในช่วงอายุ 2-3 ปี เด็กวัยนี้เริ่มเรียนรู้ที่จะช่วยตนเอง สามารถควบคุมตนเอง และสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้ เด็กจะสามารถทำงานง่าย ๆ เหมาะสมกับวัยของเด็กให้สำเร็จด้วยตนเอง เช่น การหยิบอาหารเข้าปาก เดินวิ่ง หรือเล่นของเล่น ถ้าพ่อแม่บังคับหรือห้ามไม่ได้เด็กกระทำสิ่งใดด้วยตนเอง หรือเข้มงวดเกินไปจะทำให้เด็กเกิดความสงสัยในความสามารถของตนเอง เกิดความละอายในสิ่งที่ตนกระทำ ซึ่งจะทำให้เด็กรู้สึกว่าตนไม่สามารถทำอะไรได้อย่างถูกต้องและได้ผล เกิดความย่อท้อ ชอบพึ่งผู้อื่น

3) ขั้นการริเริ่มหรือรู้สึกผิด (Initiative Versus Guilt) อยู่ในช่วงอายุ 3-6 ปี เป็นขั้นพัฒนาการความคิดริเริ่ม หรือความรู้สึกผิด (Sense of VS. of Guilt) เด็กจะมีความกระตือรือร้นที่จะเรียกสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเอง เด็กมีการเลียนแบบผู้อยู่ใกล้ชิดหรือสิ่งแวดล้อมที่ตนรับรู้ เด็กเริ่มเรียนรู้และยอมรับค่านิยมของครอบครัว และสิ่งถ่ายทอดสู่เด็ก ถ้าเด็กไม่มีอิสระในการค้นหาก็จะส่งผลไป สู่ความคับข้องใจที่ไม่สามารถเรียนรู้ในสิ่งที่ตนอยากรู้ ซึ่งจะส่งผลต่อจิตใจของเด็กและความรู้สึกผิดติดตัว

4) ขั้นการประสบความสำเร็จ ความขยันหมั่นเพียรหรือรู้สึกด้อย (Mastery Versus Inferiority) อยู่ในช่วงอายุ 6-12 ปี เป็นขั้นที่ทุ่มเท ขยัน เพื่อเกิดความสำเร็จ ชอบแข่งขันร่วมกับเพื่อนกับกลุ่ม

5) ขั้นการรู้จักตนเองหรือความสับสนไม่รู้สึกตนเอง (Identity Versus Diffustion : Fidelity) อยู่ในช่วงอายุ 13-17 ปี (The College Years) เป็นขั้นการค้นหาความเป็นตนเอง สร้างความเป็นตนเองโดยผู้ใหญ่และสังคมมีอิทธิพล

6) ขั้นรู้สึกโดดเดี่ยว (Intimacy Versus Isolation) อยู่ในช่วงอายุ 18-22 ปี (Early Adolescence and Self Comment) เป็นขั้นความรับผิดชอบ เป็นผู้ใหญ่สร้างตัว

7) ขั้นความรับผิดชอบแบบผู้ใหญ่หรือความรู้สึกเฉื่อยชา (Cenerativity Versus Aborption) อยู่ในช่วงอายุ 22-40 ปี เป็นขั้นสร้างความปึกแผ่น สืบวงศ์ตระกูล รู้บทบาทหน้าที่ รับผิดชอบครอบครัว ลูก

8) ขั้นความมั่งคั่ง สมบูรณ์ หรือหมดหวัง ทอดอาลัยชีวิต (Integrity Versus Despair) อยู่ในช่วงอายุ 40 ปี วัยชราเป็นขั้นมีความภูมิใจในความสำเร็จของชีวิต หรือเกิดความอาลัยท้อแท้ สิ้นหวัง ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงสภาพที่เกิดขึ้น

พัฒนาการบุคลิกภาพทั้ง 8 ขั้น ของอิริคสัน ในขั้นพัฒนาการที่ 1-3 มีความเกี่ยวข้องกับวัยของเด็กปฐมวัย เด็กมีความสัมพันธ์กับพ่อแม่ และครอบครัว ดังนั้น พ่อแม่ เป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพเด็กในวัยนี้เป็นอย่างมาก เด็กมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ในวัยผู้ใหญ่ได้ขึ้นอยู่กับรากฐานพัฒนาการในวัยนี้เป็นสำคัญ

3.5 ทฤษฎีการเรียนรู้ของบรูเนอร์ (Jerome S. Bruner)

Bruner (1956) เป็นนักจิตวิทยาในยุคใหม่ ชาวอเมริกันคนแรกที่สืบสานความคิดของเพียเจต์ โดยเชื่อว่าพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเกิดจากกระบวนการภายในอินทรีย์ (Organism) เน้นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่แวดล้อมเด็ก ซึ่งจะพัฒนาได้ดีเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก และชี้ให้เห็นว่าการศึกษาว่าเด็กเรียนรู้อย่างไร ควรศึกษาตัวเด็กในชั้นเรียนไม่ควรใช้หนูและนกพิราบ ทฤษฎีของบรูเนอร์เน้นหลักการ กระบวนการคิด ซึ่งประกอบด้วยลักษณะ 4 ข้อ คือ แรงจูงใจ (Motivation) โครงสร้าง (Structure) ลำดับขั้นความต่อเนื่อง (Sequence) และการเสริมแรง (Reinforcement)

สำหรับในหลักการที่เป็นโครงสร้างของความรู้ของมนุษย์ บรูเนอร์แบ่งขั้นพัฒนาการคิดในการเรียนรู้ของมนุษย์ออกเป็น 3 ขั้นด้วยกัน ซึ่งคล้ายคลึงกับขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ ได้แก่

1) ขั้นการกระทำ (Enactive Stage) เด็กเรียนรู้จากการกระทำและการสัมผัส

2) ขั้นคิดจินตนาการหรือสร้างมโนภาพ (Piconic Stage) เด็กเกิดความคิดจากการรับรู้ตาม ความเป็นจริง และการคิดจากจินตนาการด้วย

3) ขั้นใช้สัญลักษณ์และคิดรวบยอด (Symbolic Stage) เด็กเริ่มเข้าใจเรียนรู้ความสัมพันธ์ของ สิ่งต่าง ๆ รอบตัว และพัฒนาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งที่พบเห็น

3.6 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของแบนดูรา

Bandura (1986) นักจิตวิทยาร่วมสมัย (An Contemporary Phychologist) ณ มหาวิทยาลัยแสตนด์ฟอร์ด (Stanford University) แบนดูรา กล่าวว่า การเรียนรู้ของมนุษย์นั้นเกิดจากพฤติกรรมบุคคลนั้น มีการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) อย่างต่อเนื่องระหว่างบุคคลนั้น (Person) และสิ่งแวดล้อม (Environment) ซึ่งทฤษฎีนี้เน้นบุคคลเกิดการเรียนรู้โดยการให้ตัวแบบ (Learning Through Modeling) โดยผู้เรียนจะเลียนแบบจากตัวแบบ และการเลียนแบบนี้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ การสังเกตการณ์ตอบสนองและปฏิกิริยาต่าง ๆ ของตัวแบบ สภาพแวดล้อมของตัวแบบ ผลการกระทำ คำบอกเล่า และความน่าเชื่อถือของตัวแบบได้ การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยจึงเกิดขึ้นได้ ซึ่งกระบวนการต่าง ๆ ของการเลียนแบบของเด็ก ประกอบด้วย 4 กระบวนการ คือ

1) กระบวนการดึงดูดความสนใจ (Attentional Process) กิจกรรมการเรียนรู้ที่เด็กได้สังเกตตัวแบบ และตัวแบบนั้นดึงดูดให้เด็กสนใจที่จะเลียนแบบ ควรเป็นพฤติกรรมง่าย ๆ ไม่สลับซับซ้อน ง่ายต่อ การเอาใจใส่ของเด็กที่เกิดการเลียนแบบและเกิดการเรียนรู้

2) กระบวนการคงไว้ (Retention Process) คือ กระบวนการบันทึกรหัสเป็นความจำการที่เด็กจะต้องมีความแม่นยำในการบันทึกสิ่งที่ได้เห็นหรือได้ยินเก็บเป็นความจำ ทั้งนี้ เด็กดึงข้อมูลที่ได้จากตัวแบบออกมาใช้กระทำตามโอกาสที่เหมาะสม เด็กที่มีอายุมากกว่าจะเรียนรู้จากการสังเกตการณ์กระทำที่ฉลาดของบุคคลอื่น ๆ ได้มากกว่า โดยประมวลไว้ในลักษณะของภาพพจน์ (Imaginal Coding) และในลักษณะของภาษา (Verbal Coding) และเด็กโตขึ้นนำประสบการณ์และสัญลักษณ์ต่าง ๆ มาเชื่อมโยงและต่อมาจะใช้การเรียนรู้มีเทคนิคที่นำมาช่วยเหลือความจำ คือ การท่องจำ การทบทวน หรือการฝึกหัด และการรวบรวมสิ่งที่เกี่ยวพันกันในเหตุการณ์ ซึ่งจะช่วยให้เขาได้เก็บสะสมความรู้ไว้ในระดับซึ่งสามารถนำมาใช้ได้เมื่อต้องการ

3) การะบวนการแสดงออก (Motor Reproduction Process) คือ การแสดงผลการเรียนรู้ด้วย การกระทำ คือ การที่เด็กเกิดผลสำเร็จในการเรียนรู้จากตัวแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความแม่นยำ เด็กจะต้องแสดงพฤติกรรมได้จากการเรียนรู้ด้วยการเคลื่อนไหวออกมา เป็นการกระทำออกมาในรูปของการใช้กล้ามเนื้อความรู้สึกด้วยการกระทำครั้งแรกไม่สมบูรณ์ ดังนั้น เด็กจำเป็นต้องลองทำหลาย ๆ ครั้งเพื่อให้ได้ลักษณะพฤติกรรมที่ต้องการ แล้วเขาก็จะได้รับทราบผลของการกระทำจากประสบการณ์เหล่านั้น เพื่อนำมาแก้ไขพฤติกรรมที่ยังไม่เข้ารูปเข้ารอย สิ่งนี้จะทำให้เกิดพัฒนาการในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เด็กที่มีอายุมากกว่าจะมีกล้ามเนื้อที่แข็งแรงและสามารถควบคุมได้ดีกว่าเด็กที่มีอายุน้อยกว่า

4) กระบวนการจูงใจ (Motivational Process) คือ กระบวนการเสริมแรงให้กับเด็กเพื่อแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบได้ถูกต้อง โดยเด็กเกิดการเรียนรู้จากการเรียนรู้จากการเลียนแบบตัวแบบที่จะมาจากบุคคลที่มีชื่อเสียงมากกว่าบุคคลที่ไม่มีชื่อเสียง จากการเลียนแบบตัวแบบที่มาจากบุคคลที่เป็นเพศเดียวกับเด็กมากกว่าจะเป็นเพศตรงข้ามกัน จากการเลียนแบบตัวแบบที่เป็นรางวัล เช่น เงิน ชื่อเสียง

สถานภาพทางเศรษฐกิจสูง จากพฤติกรรมของบุคคลที่ถูกลงโทษ มีแนวโน้มที่จะไม่ถูกนำมาเลียนแบบ และจากการที่เด็กได้รับอิทธิพลจากตัวแบบที่มีความคล้ายคลึงกับเด็ก ได้แก่ อายุ หรือสถานภาพทางสังคม

แนวคิดของแบนดูรา เน้นพฤติกรรมใด ๆ ก็ตามสามารถปรับหรือเปลี่ยนได้ตามหลักการเรียนรู้ เป็นการกระตุ้นเด็ก มีการเรียนรู้พัฒนาการทางด้านสังคม โดยใช้การสังเกตตัวแบบที่เด็กเห็น เด็กมีระดับการเรียนรู้แล้ว เด็กจะมีทางเลือกใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น เพื่อเก็บสะสมพฤติกรรมที่เป็นไปได้เอาไว้ และยิ่งกว่านั้นตัวแปรจะช่วยให้เขาเลือกสถานการณ์ที่ดีที่สุดไว้ใช้ปฏิบัติต่อไป

3.7 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Lawrence Kohlberg)

Kohlberg(1984; อ้างถึงใน สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์, 2547: 52-54*)* จบปริญญาโทและเอกที่มหาวิทยาลัยชิคาโก (ChicagoUniversity) และเป็นอาจารย์สอนที่มหาวิทยาลัย ฮาร์วาร์ด ณ ที่นี้เขาได้รับทุนทำวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรม ซึ่งเขาได้ศึกษาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นตอนต้นและวัยผู้ใหญ่ เป็นการศึกษาแบบระยะยาว (Longitudinal Study) และได้ตั้งทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม ประกอบด้วย ขั้นพัฒนาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ขั้น มีระดับความคิดทางจริยธรรม 3 ระดับ ดังนี้

1) ระดับเริ่มมีจริยธรรม (2-10 ปี) มีลักษณะทำตามที่สังคมกำหนดว่าดีหรือไม่ ส่วนใหญ่จะมองผลของการกระทำว่าได้รับความเจ็บปวด หรือความพึงพอใจ และจะทำตามกฎเกณฑ์ที่มีผู้มีอำนาจเหนือตนกำหนดไว้เป็น

ขั้นที่ 1 เด็กจะเคารพกฎเกณฑ์เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ

ขั้นที่ 2 ใช้หลักการแสวงหารางวัล เลือกทำแต่สิ่งที่นำความพอใจมาให้ตนเท่านั้น การมองความสัมพันธ์ของคนยังแคบ มีลักษณะการแลกกัน ถือเกณฑ์กรรมสนองกรรมอย่าตีคนอื่น เพราะเขาจะตีเราตอบ

2) ระดับมีจริยธรรมตามกฎเกณฑ์ มีลักษณะคล้ายตามประเพณีนิยม (10-16 ปี)

ขั้นที่ 3 เกณฑ์การตัดสินใจความถูกผิดอยู่ที่ผู้อื่นเห็นชอบการทำดี คือ ทำสิ่งที่ทำให้ผู้อื่นพอใจ ช่วยเหลือผู้อื่น เพื่อให้สังคมยอมรับ

ขั้นที่ 4 เกณฑ์การตัดสินความถูกผิดอยู่ที่ความเป็นระเบียบของสังคม และการกระทำตามกฎเกณฑ์ของสังคม ทำตามหน้าที่ของตน รักษากฎเกณฑ์

3) ระดับมีจริยธรรมของตนเอง มีลักษณะพยายามกำหนดหลักการทางจริยธรรมที่ต่างไปจากกฎเกณฑ์ของสังคม (16 ปีขึ้นไป)

ขั้นที่ 5 คิดถึงกฎที่จะเป็นประโยชน์สังคม คำนึงถึงสิทธิส่วนบุคคลยอมรับกฎเกณฑ์ส่วนรวม

ขั้นที่ 6 คำนึงถึงหลักจริยธรรมตัดสินความถูกผิดจากจริยธรรมที่ตนยึดถือจากสามัญสำนึกของตนเองจากเหตุผล คำนึงถึงสิทธิมนุษยชน ไม่คล้อยตามสังคม

3.8 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget)

Piaget (1971) นักจิตวิทยาชาวสวิสที่เป็นที่รู้จักในฐานะผู้เชี่ยวชาญในทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสติปัญญา หนังสือและบทความทั้งหมดซึ่งเป็นผลงานของเขาเกี่ยวข้องกับความเจริญเติบโตและพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก ซึ่งทฤษฎีนี้เน้นถึงความสำคัญของความเป็นมนุษย์ อยู่ที่มนุษย์มีความสามารถในการสร้างความรู้ผ่านการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ซึ่งปรากฏอยู่ในตัวเด็กตั้งแต่แรกเกิด ความสามารถนี้คือการปรับตัว (Adaptation) เป็นกระบวนการที่เด็กสร้างโครงสร้างตามความคิด (Scheme) โดยการมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับสิ่งแวดล้อม 2 ลักษณะ คือ เด็กพยายามปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม โดยซึมซับประสบการณ์ (Assimilation) และการปรับโครงสร้างสติปัญญา (Accommodation) ตามสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดความสมดุลในโครงสร้างความคิด ความเข้าใจ (Equilibration) ทั้งนี้ เพียเจต์ได้แบ่งลำดับขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาไว้ 4 ขั้นดังนี้

1) ขั้นประสาทรับรู้และการเคลื่อนไหว (Sensorimotor Stage) พัฒนาการระยะนี้อยู่ในช่วง 2 ปีแรกหลังเกิด ขั้นนี้เป็นขั้นของการเรียนรู้จากประสาทสัมผัส ในขั้นนี้พัฒนาการจะก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว มีการพัฒนาการเรียนรู้ การแก้ปัญหา มีการจัดระเบียบการกระทำ มีการคิดก่อนที่จะทำการกระทำจะทำอย่างมีจุดมุ่งหมายด้วยความอยากรู้อยากเห็น และเด็กยังสามารถเลียนแบบ โดยไม่จำเป็นต้องมีตัวแบบให้เห็นในขณะนั้นได้ ซึ่งแสดงถึงพัฒนาการด้านความจำที่เพิ่มมากขึ้นในช่วง 18-24 เดือน

2) ขั้นก่อนปฏิบัติการคิด (Preoperational Stage) ขั้นนี้จะอยู่ในช่วง 2-7 ปี ในระยะ 2-4 ปี เด็กยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง มีขีดจำกัดในการรับรู้ สามารถเข้าใจได้เพียงมิติเดียว ในระยะ 5-6 ปี เด็กจะย่างเข้าสู่ขั้น Intuitive Thought ระยะนี้เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการคิด ที่ขึ้นอยู่กับการรับรู้กับการคิดอย่างมีเหตุผลตามความจริง ซึ่งเด็กจะก้าวออกจากการรับรู้เพียงมิติเดียวไปสู่การรับรู้ได้ในหลาย ๆ มิติในเวลาเดียวกันมากขึ้น และจะก้าวไปสู่การคิดอย่างมีเหตุผล โดยไม่ยึดอยู่กับการรับรู้เท่านั้น เด็กจะเริ่มมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวดีขึ้น แต่ยังคิดและตัดสินผลของการกระทำต่าง ๆ จากสิ่งที่เห็นภายนอก

3) ขั้นปฏิบัติการคิดด้วยรูปธรรม (Concrete Operational Stage) ขั้นนี้ เริ่มจากอายุ 7-11 ปี เด็กจะมีความสามารถคิดเหตุผลและผลที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยไม่ยึดอยู่เฉพาะการรับรู้เหมือนขั้นก่อน ๆ ในขั้นนี้เด็กจะสามารถคิดย้อนกลับ (Reversibility) สามารถเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์ (Conservation) สามารถจัดกลุ่มหรือประเภทของสิ่งของ (Classification) และสามารถจัดเรียงลำดับของสิ่งต่าง ๆ (Seriation) ได้ เด็กในขั้นปฏิบัติการคิดด้วยรูปธรรมจะพัฒนาจากการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางไปสู่ความสามารถที่จะเข้าใจแนวคิดของสังคมรอบตัว และสามารถเข้าใจว่าผู้อื่นคิดอย่างไรมากขึ้น แม้ว่าการคิดของเด็กวัยนี้จะพัฒนาไปมากแต่การคิดของเด็กยังต้องอาศัยพื้นฐานของการสัมผัสหรือสิ่งที่เป็น

รูปธรรม เด็กยังไม่สามารถคิดในสิ่งที่เป็นนามธรรมที่ซับซ้อนได้เหมือนผู้ใหญ่ อย่างไรก็ตาม ตอนปลายของขั้นนี้เด็กจะเริ่มเข้าใจสาเหตุของเหตุการณ์รอบตัวพร้อมจะแก้ปัญหา ไม่เพียงแต่สิ่งที่สัมผัสได้หรือเป็นรูปธรรมเท่านั้นแต่เด็กจะเริ่มสามารถแก้ปัญหา โดยอาศัยการตั้งสมมติฐานและอาศัยหลักของความสัมพันธ์ของปัญหานั้น ๆ บ้างแล้ว

4) ขั้นปฏิบัติการคิดด้วยนามธรรม (Formal Operational Stage) ตั้งแต่อายุ 11 ปี จนถึงวัยผู้ใหญ่เป็นช่วงที่เด็กจะสามารถคิดไม่เพียงแต่ในสิ่งที่เห็นหรือได้ยินโดยตรงเหมือนระยะก่อน ๆ อีกต่อไป แต่จะสามารถจินตนาการเงื่อนไขของปัญหาในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต โดยพัฒนาสมมติฐานอย่างสมเหตุสมผลเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งก็หมายถึงว่า ในระยะนี้เด็กจะมีความสามารถคิดหาเหตุผลเหมือนผู้ใหญ่นั่นเอง

3.9 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของโฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner's View)

Gardnez (1995; อ้างถึงใน สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์, 2547: 39-41) เป็นนักจิตวิทยา (Phychlolgist) และผู้เชี่ยวชาญทางด้านสติปัญญา (Intelligence Expert)แห่งมหาวิทยาลัยฮาวาร์ดได้ศึกษาเกี่ยวกับความหลากหลายของสติปัญญา (Theory of Multiple Intelligence: MI) โดยใช้หลักการวิวัฒนาการทางชีววิทยา (Biological Evolution) จำแนกความสามารถหรือสติปัญญาของคนเอาไว้ 7 ประเภท และต่อมาเขาเพิ่มอีก 1 ประเภท เรียกว่า สติปัญญา ด้านรักธรรมชาติ (Naturalistic) ต่อมาเพิ่มอีก 1 ประเภท คือ สติปัญญาด้านการดำรงชีวิต (Existential Intelligence) รวมทั้งหมด 9 ด้าน (Sprinthall. 1998) ซึ่งการ์ดเนอร์เชื่อว่าสมองของมนุษย์ได้แบ่งเป็นส่วน ๆ แต่ละส่วนได้กำหนดความสามารถที่ค้นหาและแก้ปัญหาที่เรียกว่า "ปัญญา" ซึ่งมีหลาย ๆ อย่างถือกำเนิดมาจากสมองเฉพาะส่วนแตกต่างกัน ซึ่งสติปัญญา 9 ด้าน ได้แก่

1) สติปัญญาด้านภาษา (Linguistic Intelligence) หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถทางด้านภาษาสูง อาทิ นักเล่านิทาน นักพูด (ปฐกถา) ความสามารถใช้ภาษาในการหว่านล้อม การอธิบาย กวี นักเขียน นวนิยาย นักเขียนบทละคร บรรณาธิการ นักหนังสือพิมพ์ นักจิตวิทยา

2) สติปัญญาด้านตรรกและคณิตศาสตร์ (Logical/Mathematical Intelligence) หมายถึง กลุ่มผู้ที่มีความสามารถสูงในการใช้ตัวเลข อาทิ นักบัญชี นักคณิตศาสตร์ นักสถิติ กลุ่มผู้ให้เหตุผลที่ดี อาทิ นักวิทยาศาสตร์ นักตรรกศาสตร์ นักจัดทำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ กลุ่มผู้ที่มีความไวใน การเห็นความสัมพันธ์แบบแผนตรรกวิทยา การคิดเชิงนามธรรม การคิดที่เป็นเหตุผล (Cause-Effect) และการคิดคาดการณ์ (If-Then) วิธีการใช้ในการคิด ได้แก่ การจำแนกประเภท การจัดหมวดหมู่ การสันนิษฐาน การสรุป การคิดคำนวณ การตั้งสมมติฐาน

3) สติปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ (Visual/Spatial Intelligence) หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถมองเห็นภาพของทิศทางแผนที่ที่กว้างไกล อาทิ นายพรานป่าผู้นำทาง พวกเดินทางไกล รวมถึงผู้

ที่มีความสามารถมองความสัมพันธ์ มองเห็นแสดงออกเป็นภาพรูปร่างในการจัดการกับพื้นที่ เนื้อที่การใช้สี เส้น พื้นผิว รูปร่าง อาทิ สถาปนิก มัณฑนากร นักประดิษฐ์ ศิลปินต่าง ๆ

4) สติปัญญาด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว (Bodily/Kinesthetic Intelligence) หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถในการใช้ร่างกายของตนเองแสดงออกทางความคิด ความรู้สึก อาทิ นักแสดง ละคร ภาพยนตร์ นักแสดงท่าใบ้ นักกีฬา นักฟ้อนรำทำเพลง และผู้ที่มีความสามารถในการใช้มือประดิษฐ์ เช่น นักปั้น ช่างแก้รถยนต์ รวมถึงความสามารถทักษะทางกาย เช่น ความคล่องแคล่ว ความแข็งแรง ความรวดเร็ว ความยืดหยุ่น ความประณีต และความไวทางประสาทสัมผัส

5) สติปัญญาด้านดนตรี (Musical/Rhythmic Intelligence) หมายถึง ผู้ที่มีความ สามารถทาง ด้านดนตรี ได้แก่ นักแต่งเพลง นักดนตรี นักวิจารณ์ดนตรี รวมถึงความไวในเรื่องจังหวะ ทำนอง เสียง ตลอดจนความสามารถในการเข้าและวิเคราะห์ดนตรี

6) สติปัญญาด้านมนุษยสัมพันธ์ (Intrapersonal Intelligence) หมายถึง ความ สามารถในการเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด และเจตนาของผู้อื่น ทั้งนี้ รวมถึงความสามารถในการสังเกตน้ำเสียง ใบหน้า ท่าทาง ทั้งยังมีความสามารถสูงในการรู้ถึงลักษณะต่าง ๆ ของสัมพันธภาพของมนุษย์และสามารถตอบสนองได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ เช่น สามารถทำให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลปฏิบัติงาน

7) สติปัญญาด้านตน หรือการเข้าใจตนเอง (Interpersonal Intelligence) หมายถึงผู้ที่มีความสามารถในการรู้จักตนเอง และสามารถประพฤติปฏิบัติตนได้จากความรู้สึกตนนี้ ความ สามารถในการรู้จักตัวตน อาทิ การรู้จักตนเองตามความเป็นจริง เช่น มีจุดอ่อน จุดแข็ง ในเรื่องใด มีความรู้เท่าทันอารมณ์ ความคิด ความปรารถนาของตนอง มีความสามารถในการฝึกฝนตนเอง และเข้าใจตนเอง

8) สติปัญญาด้านการรักธรรมชาติ (Naturalistic Intelligence) หมายถึง ผู้ที่มีความเข้าใจ ความเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติและปรากฏการณ์ธรรมชาติ เข้าใจความสำคัญของตนเองกับสิ่งแวดล้อม และตระหนักถึงความสามารถของตนที่จะมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ธรรมชาติ เข้าใจถึงพัฒนาการของมนุษย์และการดำรงชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย เข้าใจและจำแนกความเหมือนกันของสิ่งของ เข้าใจการหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงของสาร

9) สติปัญญาด้านการดำรงชีวิต (Existential Intelligence) หมายถึง ผู้ที่มีความ สามารถในการไตร่ตรอง คำนึง สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการมีชีวิตอยู่ในโลกมนุษย์ เข้าใจการกำหนดของชีวิตและการรู้เหตุผลของการดำรงชีวิตอยู่ในโลก

จากทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า นักจิตวิทยาและผู้เชี่ยวชาญได้กล่าวถึงความสามารถทางสติปัญญาหลายมิติมากขึ้น การส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญามนุษย์ควรดำเนินการให้เหมาะสมกับช่วงวัยและหลากหลายครอบคลุมทุกมิติ

จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการดังกล่าวข้างต้นนั้น สรุปได้ว่า พัฒนาการของมนุษย์เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เป็นพัฒนาการที่มีกระบวนการต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอน ซึ่งทฤษฎีพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีพัฒนาการของกีเซล ทฤษฎีบุคลิกภาพหรือทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ และอิริคสัน ทฤษฎีการเรียนรู้ของบรูเนอร์ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก และทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์

4. การประเมินพัฒนาการ

การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยควรใช้วิธีการประเมินอย่างหลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด ซึ่งวิธีการที่เหมาะสมและนิยมนำมาใช้ในการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัย (Yushiva. 2014. online) มีหลายวิธี ดังนี้

4.1 การสังเกตและการบันทึก การสังเกต มีอยู่ 2 แบบ คือ การสังเกตอย่างมีระบบ ได้แก่ การสังเกตที่มีจุดหมายอย่างแน่นอนตามแผนที่วางไว้ และอีกแบบหนึ่งคือ การสังเกตแบบไม่เป็นทางการ เป็นการสังเกตในขณะที่เด็กทำกิจกรรมประจำวัน และเกิดพฤติกรรมที่ไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้นและผู้สอนจดบันทึกไว้ การสังเกตเป็นวิธีการที่ผู้สอนใช้ในการศึกษาพัฒนาการของเด็ก เมื่อมีการสังเกตก็ต้องมีการบันทึก ผู้สอนควรทราบว่าจะบันทึกอะไร การบันทึกพฤติกรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องทำอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากเด็กเจริญเติบโตและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจึงต้องนำมาบันทึกเป็นหลักฐานไว้อย่างชัดเจน การสังเกตและการบันทึกพัฒนาการเด็กสามารถใช้แบบง่าย ๆ คือ

1) แบบบันทึกพฤติกรรม ใช้บันทึกเหตุการณ์เฉพาะอย่างโดยบรรยายพฤติกรรมเด็กผู้บันทึกต้องบันทึกวัน เดือน ปีเกิดของเด็ก และวันปีที่ทำการบันทึกแต่ละครั้ง

2) การบันทึกรายวัน เป็นการบันทึกเหตุการณ์หรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนทุกวัน ถ้าหากบันทึกข้อมูลในรูปแบบของการบรรยาย ก็จะเน้นเฉพาะเด็กรายที่ต้องการจะศึกษาข้อดีของการบันทึกรายวันคือ การชี้ให้เห็นความสามารถเฉพาะอย่างของเด็ก จะช่วยกระตุ้นให้ผู้สอนได้พิจารณาปัญหาของเด็กเป็นรายบุคคล ช่วยให้ผู้เชี่ยวชาญมีข้อมูลมากขึ้น สำหรับวินิจฉัยเด็กว่าสมควรจะรับคำปรึกษา เพื่อลดปัญหาและส่งเสริมพัฒนาการของเด็กได้อย่างถูกต้อง นอกจากนั้นยังช่วยชี้ให้เห็นข้อดีข้อเสียของการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ได้เป็นอย่างดี

3) แบบสำรวจรายการ ช่วยให้สามารถวิเคราะห์เด็กแต่ละคนได้ค่อนข้างละเอียดเหมาะสมกับเด็กปฐมวัย

4.2 การสนทนา สามารถใช้การสนทนาได้ทั้งเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล เพื่อประเมินความสามารถ ในการแสดงความคิดเห็นและพัฒนาการด้านการใช้ภาษาของเด็กและบันทึกผลการสนทนาลงในแบบบันทึกพฤติกรรมหรือบันทึกรายวัน

4.3 การสัมภาษณ์ ด้วยวิธีการพูดคุยกับเด็กเป็นรายบุคคลและควรจัดในสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้เกิดความเครียดและวิตกกังวล ผู้สอนควรใช้คำถามที่เหมาะสม เปิดโอกาสให้เด็กได้คิดและตอบอย่างอิสระ จะทำให้ผู้สอนสามารถประเมินความสามารถทางสติปัญญาของเด็ก และค้นพบศักยภาพในตัวเด็กได้โดยบันทึกข้อมูลลงในแบบสัมภาษณ์

4.4 การรวบรวมผลงาน ที่แสดงออกถึงความก้าวหน้าแต่ละด้านของเด็กเป็นรายบุคคล โดยจัดเก็บรวบรวมไว้ในแฟ้มผลงาน (Portfolio) ซึ่งเป็นวิธีรวบรวมและจัดระบบข้อมูลต่าง ๆ รวบรวมเอาไว้อย่างมีจุดหมายที่ชัดเจน แสดงการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการแต่ละด้าน นอกจากนี้ยังรวมเครื่องมืออื่น ๆ เช่น แบบสอบถามผู้ปกครอง แบบสังเกตพฤติกรรม แบบบันทึกสุขภาพอนามัย ฯลฯ เอาไว้ในแฟ้มผลงาน เพื่อผู้สอนจะได้ข้อมูลที่เกี่ยวกับตัวเด็กอย่างชัดเจนและถูกต้อง การเก็บผลงานของเด็ก จะไม่ถือว่าเป็นการประเมินผลถ้างานแต่ละชิ้นถูกรวบรวมไว้โดยไม่ได้รับการประเมินจากผู้สอนและไม่มีการนำผลมาปรับปรุงพัฒนาเด็ก เพื่อปรับปรุงการสอนของผู้สอนดังนั้นจึงเป็นแต่การเก็บรวบรวมผลงานเท่านั้น เช่น แฟ้มผลงานขีดเขียน งานศิลปะ จะเป็นเพียงแค่แฟ้มผลงานเด็กถ้าไม่มีการประเมิน แฟ้มผลงานนี้จะเป็นเครื่องมือการประเมินต่อเมื่องานที่สะสมแต่ละชิ้น ถูกใช้ในการบ่งบอกความก้าวหน้า ความต้องการของเด็ก และเป็นการเก็บสะสมอย่างต่อเนื่อง ที่สร้างสรรค์โดยผู้สอนและเด็ก

ผู้สอนสามารถใช้แฟ้มผลงานอย่างมีคุณค่าสื่อสารกับผู้ปกครองเพราะการเก็บผลงานเด็กอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ในแฟ้มผลงานเป็นข้อมูล ให้ผู้ปกครองสามารถเปรียบเทียบความก้าวหน้า ที่ลูกของตนมีเพิ่มขึ้น จากผลงานชิ้นแรกกับชิ้นต่อๆมา ข้อมูลในแฟ้มผลงานประกอบด้วย ตัวอย่างผลงาน การขีดเขียน การอ่าน และข้อมูลบางประการของเด็กที่ผู้สอนเป็นผู้บันทึก เช่น จำนวนเล่มหนังสือที่เด็กอ่าน ความถี่ของการเลือกอ่าน ที่มุมหนังสือ ในช่วงเวลาเลือกเสรี การเปลี่ยนแปลงอารมณ์ ทัศนคติ เป็นต้น ข้อมูลเหล่านี้จะสะท้อนภาพของความงอกงามของเด็กแต่ละคนได้ชัดเจนกว่าการประเมินโดยใช้การให้เกรดผู้สอนจะต้องชี้แจงให้ผู้ปกครองทราบถึงที่มาของการเลือกชิ้นงานแต่ละชิ้นที่สะสมในแฟ้มผลงาน เช่น เป็นชิ้นงานที่ดีที่สุดในช่วงระยะเวลาที่เลือกชิ้นงานนั้น เป็นชิ้นงานที่แสดงความต่อเนื่องของงานโครงการ ฯลฯ ผู้สอนควรให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการคัดสรรชิ้นงานที่บรรจุในแฟ้มผลงานของเด็ก

ข้อควรพิจารณาในการเลือกเก็บข้อมูลไว้ในแฟ้มผลงานมี ดังนี้ คือ

1) ข้อมูลที่แสดงถึงระดับพัฒนาการและความสำเร็จเกี่ยวกับกิจกรรมที่เด็กกระทำ ซึ่งได้มาจากเครื่องมือการประเมิน

2) ข้อมูลที่รวบรวมจากผลงานต่างๆ ของเด็ก อาจช่วยให้เด็กช่วยเลือกเก็บด้วยตัวเด็กเอง หรือผู้สอนกับเด็กร่วมกันเลือก

3) ข้อมูลของเด็กที่ได้จากผู้ปกครอง

4.5 การประเมินการเจริญเติบโตของเด็ก ตัวชี้การเจริญเติบโตของเด็กที่ใช้ทั่วๆไป ได้แก่ น้ำหนัก ส่วนสูง เส้นรอบศีรษะ ฟัน และการเจริญเติบโตของกระดูก แนวทางประเมินการเจริญเติบโต มีดังนี้

การประเมินการเจริญเติบโต โดยการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูงเด็กแล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติ ในกราฟแสดงน้ำหนักตามเกณฑ์อายุของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งใช้สำหรับติดตามการเจริญเติบโตโดยรวม วิธีการใช้กราฟ มีดังนี้

เมื่อชั่งน้ำหนักเด็กแล้ว นำน้ำหนักมาจุดเครื่องหมายกากบาทลงบนกราฟและการอ่านการเจริญเติบโตของเด็ก โดยดูเครื่องหมายกากบาทว่าอยู่แถบสีใด อ่านข้อความที่อยู่บนแถบสีนั้น ซึ่งแบ่งภาวะโภชนาการเป็น ๓ กลุ่ม คือ น้ำหนักอยู่ในเกณฑ์ปกติ น้ำหนักมากเกินเกณฑ์ น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ ข้อแนะนำสำหรับผู้ปกครองและผู้สอนคือ ควรดูแลน้ำหนักเด็ก อย่าให้เบี่ยงเบนออกจากเส้นประมิฉะนั้นเด็กมีโอกาสน้ำหนักมากเกินเกณฑ์หรือน้ำหนักน้อยเกินเกณฑ์ได้

ข้อควรคำนึงในการประเมินการเจริญเติบโตของเด็ก

1) เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันในด้านการเจริญเติบโต บางคน รูปร่างอ้วน บางคนผอม บางคนร่างใหญ่ บางคนร่างเล็ก

2) ภาวะโภชนาการเป็นตัวสำคัญที่เกี่ยวข้องกับขนาดของรูปร่าง แต่ไม่ใช่สาเหตุเดียว

3) พันธุกรรม เด็กอาจมีรูปร่างเหมือนพ่อหรือแม่คนใดคนหนึ่ง ถ้าพ่อหรือแม่เตี้ย ลูกอาจเตี้ย และพวกนี้อาจมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยได้และมักจะเป็นเด็กที่ทานอาหารได้น้อย

4) ช่วงครึ่งหลังขวบปีแรก น้ำหนักเด็กจะขึ้นช้า เนื่องจากห่วงเล่นมากขึ้นและความอยากอาหารลดลง

นอกจากนี้การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยเป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมตามตารางกิจกรรมประจำวันและครอบคลุมพัฒนาการของเด็กทุกด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา เพื่อนำผลมาใช้ในการจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ พัฒนาเด็กให้เต็มตามศักยภาพของแต่ละคน การประเมินพัฒนาการอาจทำได้หลายวิธี แต่วิธีที่ง่ายต่อการปฏิบัติและนิยมใช้กันมาก คือ การสังเกต ซึ่งต้องทำอย่างต่อเนื่องและบันทึกไว้เป็นหลักฐานอย่างสม่ำเสมอ (Seemalanon1212. 2014. online) ผู้สอนหรือผู้เกี่ยวข้องกับเด็กต้องคำนึงถึงเรื่องดังต่อไปนี้

1. หลักการประเมินพัฒนาการของเด็ก

1.1 ประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้านและนำผลมาพัฒนาเด็ก

1.2 ประเมินผลเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี

1.3 สภาพการประเมินควรมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน

1.4 ประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน เลือกใช้เครื่องมือและจดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน

1.5 ประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะกับเด็ก

2. ขั้นตอนการประเมินพัฒนาการ

2.1 ศึกษาและทำความเข้าใจพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงอายุทุกด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

2.2 วางแผนเลือกใช้วิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับใช้บันทึกและประเมินพัฒนาการ เช่น แบบบันทึกพฤติกรรมเหมาะที่จะใช้บันทึกพฤติกรรมของเด็ก การบันทึกรายวันเหมาะกับการบันทึกกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนทุกวัน เป็นต้น

2.3 ดำเนินการประเมินและบันทึกพัฒนาการ หลังจากที่ได้วางแผนและเลือกเครื่องมือที่จะใช้ประเมินและบันทึกพัฒนาการแล้ว จะต้องอ่านคู่มือหรือคำอธิบายวิธีการใช้เครื่องมือนั้น ๆ อย่างละเอียด แล้วจึงดำเนินการตามขั้นตอนต่อไป

2.4 ประเมินและสรุป การประเมินและสรุปนั้นต้องดูจากผลการประเมินหลาย ๆ ครั้งมิใช่เพียงครั้งเดียว หรือนำเอาผลจากการประเมินเพียงครั้งเดียวมาสรุป อาจทำให้ผิดพลาดได้

2.5 รายงานผล เมื่อได้ผลจากการประเมินและสรุปพัฒนาการของเด็กแล้ว ผู้สอนจะต้องตัดสินใจว่าจะต้องรายงานข้อมูลไปยังผู้ใด เพื่อจุดประสงค์อะไร และจะต้องใช้ในรูปแบบใดสำหรับรายงาน เช่น ต้องรายงานผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง เพื่อให้ทราบว่ากิจกรรมหรือประสบการณ์ที่สถานศึกษาจัดให้เด็กนั้นส่งเสริมพัฒนาเด็กแต่ละคนอย่างไรเป็นไปตามจุดประสงค์หรือไม่ เพื่อจะได้วางแผนช่วยเหลือเด็กได้ตรงตามความต้องการต่อไป

2.6 การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมิน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยนั้น ผู้ประเมินควรใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย อาทิ การสังเกตและการบันทึก ซึ่งมี 2 แบบ คือ การสังเกตอย่างมีระบบ และการสังเกตแบบไม่เป็นทางการ การสนทนา การสัมภาษณ์ การรวบรวมผลงานที่แสดงออกถึงความก้าวหน้าแต่ละด้านของเด็กเป็นรายบุคคล การประเมินการเจริญเติบโตของเด็ก ซึ่งการประเมินพัฒนาการเด็กผู้สอนหรือผู้เกี่ยวข้องกับเด็กต้องคำนึงถึงเรื่อง หลักการและขั้นตอนการประเมินอีกด้วย

5. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินพัฒนาการ

เครื่องมือที่นิยมนำมาใช้ในการประเมินพัฒนาการมีหลายเครื่องมือ ซึ่งเครื่องมือแต่ละชนิดจะมีข้อกำหนดในการใช้ โดยผู้ใช้จะต้องศึกษาหรือผ่านการอบรมการใช้เครื่องมือก่อนจึงจะสามารถนำเครื่องมือวัดพัฒนาการไปใช้เพื่อประเมินพัฒนาการของเด็กได้ เช่น แบบคัดกรองพัฒนาการเด็กของสถาบันราชนครินทร์ (สถาบันราชนครินทร์. 2557. ออนไลน์) มีรายละเอียดดังนี้

แบบคัดกรองพัฒนาการเด็ก เดิมชื่อ "แบบคัดกรองภาวะปัญญาอ่อนระดับชุมชน" สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2540 โดยคณะผู้วิจัยโรงพยาบาลราชานุกูลเพื่อให้เป็นเครื่องมือคัดกรองเด็กที่มีภาวะปัญญาอ่อนในชุมชนโดยอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน การสร้างเครื่องมือนี้ศึกษาข้อทดสอบพัฒนาการจาก

แบบคัดกรองพัฒนาการของต่างประเทศ และประเทศไทย ได้แก่ Denver II (Frankenburg, W.K. et al, 1990) แบบทดสอบพัฒนาการเด็ก (Laksanavicharn, U et al., 1995) และคู่มือส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 0-5 ปี : การทดสอบและฝึกทักษะคณะกรรมการโครงการส่งเสริม พัฒนาการ โรงพยาบาลราชานุกูล, 2537 การสร้างแบบคัดกรองภาวะปัญญาอ่อนระดับชุมชน ยังไม่มีผู้ทำการศึกษา นอกจากข้อคำถาม 10 คำถาม (Ten Questions, TQ) ขององค์การอนามัยโลกในปี ค.ศ. 1992 ที่ใช้เป็นเครื่องมือ คัดกรองภาวะปัญญาอ่อนขั้นที่ 1 ในเด็กอายุ 2-9 ปี โดยเจ้าหน้าที่ชุมชน สำหรับแบบคัดกรองภาวะปัญญาอ่อน ระดับชุมชนที่สร้างโดยคณะผู้วิจัยโรงพยาบาลราชานุกูล แบ่งเป็นช่วงอายุ รวม 9 ช่วง ดังนี้ 6 เดือน, 9 เดือน, 12 เดือน, 18 เดือน, 2 ปี, 3 ปี, 4 ปี, 5 ปี และ 6 ปี แต่ละช่วงอายุประกอบด้วยข้อทดสอบพัฒนาการ 5 ข้อ ในด้านการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ การใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก ความเข้าใจภาษา การใช้ภาษา และการช่วยเหลือตัวเอง/ สังคม และแบบคัดกรองฯ นี้ยังได้มีการนำไปใช้ศึกษาระบาดวิทยาของภาวะปัญญาอ่อนในชุมชน

5.1 คุณสมบัติของเครื่องมือ

แบบคัดกรองพัฒนาการเด็ก มีค่าอำนาจจำแนกระหว่างกลุ่มเด็กปกติ และกลุ่มเด็กที่มีปัญหาพัฒนาการ ในแต่ละระดับอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ค่า p อยู่ระหว่าง <.01 <_.001) ยกเว้นในระดับอายุ 9 เดือน ไม่พบอำนาจจำแนกและ internal consistency reliability ของแบบคัดกรองในแต่ละอายุ วัดโดยใช้สูตร KR-20 ได้ค่าระหว่าง 0.7- 0.9 ยกเว้นในระดับอายุ 6 เดือน ได้ค่า = 0.6 ส่วนค่าจุดตัดความไว ความจำเพาะ การทำนาย ผลบวก และลบ ความแม่นยำของแบบคัดกรองในแต่ละอายุ ดังนี้

อายุ	จัดตัดคะแนน ไม่ปกติ / ปกติ	ความไว %	ความจำเพาะ%	การทำนาย		ความแม่นยำ (%)
6 เดือน	3/4	80	85.7	40	97.3	85.1
9 เดือน	3/4	57.1	96.2	66.7	94.3	91.5
12 เดือน	3/4	77	89.7	76.7	89.7	85.7
18 เดือน	4/5	77	79.5	55.6	91.2	78.8
2 ปี	2/3	76.9	100	100	90.6	92.9
3 ปี	3/4	61.5	88.9	66.7	86.5	81.6
4 ปี	2/3	60	100	100	89.2	90.7
5 ปี	3/4	85.7	92.7	80	95	90.9
6 ปี	3/4	77	96	83.3	94.2	92.2

แสดงค่าอำนาจจำแนกระหว่างกลุ่มเด็กปกติ และกลุ่มเด็กที่มีปัญหาพัฒนาการ

5.2 วัตถุประสงค์

เพื่อใช้คัดกรองเด็กที่พัฒนาการล่าช้าและภาวะปัญญาอ่อนในชุมชน อายุ 6 เดือน - 6 ปี โดยอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน

5.3 วิธีการใช้

1) ทดสอบเด็กเมื่ออายุครบ 6 เดือน 9 เดือน 12 เดือน 18 เดือน 2 ปี 3 ปี 4 ปี 5 ปี และ 6 ปี

2) ทำการทดสอบจากตัวเด็กเท่านั้น ยกเว้นข้อที่อนุญาตให้ถามจากแม่ หรือผู้เลี้ยงดูเด็ก

3) ขีดเครื่องหมาย / ลงในช่อง “ได้” หรือ “ไม่ได้” ช่องใดช่องหนึ่งเท่านั้น

4) รวมคะแนนช่อง “ได้” คิดข้อละ 1 คะแนน

5) เมื่อทราบถึงจุดด้อยพัฒนาการของเด็ก ณ ช่วงอายุใด ให้ส่งเสริมพัฒนาการ ตามกิจกรรมที่อยู่ในช่วงอายุนั้นๆ จากชุดส่งเสริมพัฒนาการ

5.4 การแปลผล

1) อายุ 6 เดือน, 9 เดือน, 12 เดือนถ้าได้ 3 คะแนน หรือต่ำกว่า ให้สงสัยพัฒนาการล่าช้า

2) อายุ 18 เดือน ถ้าได้ 4 คะแนน หรือต่ำกว่า ให้สงสัยพัฒนาการล่าช้า

3) อายุ 2 ปี และ 4 ปี ถ้าได้ 2 คะแนน หรือต่ำกว่า ให้สงสัยภาวะปัญญาอ่อน

4) อายุ 3 ปี, 5 ปี และ 6 ปี ถ้าได้ 3 คะแนน หรือต่ำกว่า ให้สงสัยภาวะปัญญาอ่อน

5.5 การนำไปใช้ประโยชน์

1) ใช้คัดกรองเด็กในชุมชนที่มีพัฒนาการล่าช้า หรือมีภาวะปัญญาอ่อนเพื่อส่งต่อในการวินิจฉัยและให้การช่วยเหลือต่อไป

2) หลังจากประเมินแล้วพบว่า เด็กมีพัฒนาการล่าช้าอยู่ ณ อายุเดือนที่เท่าไหร่ สามารถทำการฝึกส่งเสริมพัฒนาการตามกิจกรรมที่บ่งบอกไว้ ณ ช่วงอายุนั้น ๆ และให้ฝึกให้ก้าวหน้าต่อไป

5.6 ข้อจำกัด

จุดตัดของแบบคัดกรองพัฒนาการเด็กนี้ ไม่เหมาะสำหรับเด็กที่มีความพิการทางร่างกาย ปัญหาสายตา และปัญหาการได้ยิน

นอกจากนี้ยังมีเครื่องมือคัดแยกเด็กแป้นหมุน 1 ที่ใช้ในการตรวจสอบพัฒนาการเด็กเป็นแบบทดสอบที่ดัดแปลงจากแบบทดสอบ Dial-R ของ Carol Czudnowski และ Dorothea Goldenbery เพื่อใช้ในการคัดแยกเบื้องต้น โดยพิจารณาจากผลการวัดพัฒนาการของเด็กสามด้าน คือ ด้านการเคลื่อนไหว ด้านความคิดรวบยอด และด้านภาษา คะแนนที่ได้จากการทดสอบจะบอกให้ทราบว่าเด็กมีพัฒนาการในลักษณะใด กล่าวคือถ้ามีการพัฒนาล่าช้าจะแสดงแนวโน้มว่าอาจมีปัญหา หรือถ้ามีพัฒนาการสมวัย แสดงว่าเป็นพัฒนาการแบบปกติ หรือถ้ามีพัฒนาการเร็วกว่าเด็กในวัยเดียวกันก็แสดงถึงแนวโน้มของการเป็นเด็กฉลาด หรือเป็นเด็กปัญญาเลิศ ซึ่งควรได้รับการวินิจฉัยต่อไป

จากข้อมูลของเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินพัฒนาการดังกล่าวสรุปได้ว่า การประเมินพัฒนาการมีเครื่องมือมาตรฐานที่สามารถนำมาใช้ในการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ได้แก่ แบบคัดกรองพัฒนาการเด็ก ของสถาบันราชนครินทร์ เครื่องมือคัดแยกเด็กแป้นหมุน 1 เป็นต้น

6. การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

การส่งเสริมพัฒนาการเด็กมีความสำคัญอย่างยิ่ง หากพบว่าเด็กมีพัฒนาการไม่สมวัย ผู้ปกครอง ครู หรือผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องหาแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กเพื่อให้เด็กมีพัฒนาที่สมวัย ซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนรู้ในอนาคต วิธีการส่งเสริมพัฒนาการมีหลายวิธี และมีแต่ละช่วงอายุของเด็ก (สถาบันราชนครินทร์. 2557. ออนไลน์) ดังนี้

อายุ	ทักษะ	วิธีการส่งเสริมพัฒนาการ
6 เดือน	พลิกคว่ำและหงาย	1. วางเด็กนอนคว่ำ เรียกชื่อเด็กพร้อมเขย่าของเล่นที่มีเสียง เช่น กรุ๋งกริ๋ง ด้านหน้าเหนือศีรษะเด็ก เคลื่อนของเล่นไปด้านข้าง เมื่อเด็กพยายามจะคว้าของเล่น ตัวก็จะพลิกหงายตามมาได้ ถ้าเด็กทำไม่ได้ ผู้สอนช่วยจับเข่างอ ดันสะโพกพลิกตัวหงาย 2. วางเด็กนอนหงาย วางของเล่นด้านข้างระดับสายตา ผู้สอนจับใต้เข่าเด็กทั้งสองข้าง งอเข่าข้างหนึ่งพลิกเป็นท่านอนตะแคง แล้วพลิกตัวเป็นท่านอนคว่ำ
	เอื้อมหยิบของใกล้ตัว หรือไกล มือเอื้อมเล็กน้อย	1. วางเด็กนอนคว่ำแขนยันพื้นให้ข้อศอกอยู่ข้างหน้าไหล่ ผู้สอนยื่นของเล่นห่างจากศีรษะเด็ก 20 ซม. เรียกชื่อเด็ก บอกให้จับของเล่น ถ้าเด็กทำไม่ได้ผู้สอนช่วยจับข้อมือเด็ก เอื้อมหยิบ หรือไปจับของเล่น (ฝึกทั้งสองข้างสลับกัน) 2. พยุงเด็กไว้ในท่านั่ง 2.1 เขย่าของเล่นที่มีเสียงให้เด็กสนใจ ถ้าเด็กไม่เอื้อมมือออกไปช่วยจับมือเด็กให้เอื้อมไปที่ของเล่น 2.2 พูดคุย พยายามให้เด็กเอื้อมมือมาจับใบหน้า ผม ของผู้สอน 2.3 ก่อนให้นมเด็กทุกครั้ง ถือขวดนมห่างจากหน้าเด็กประมาณ 20 ซม. เรียกให้เด็กมองที่ขวดนม เพื่อให้เด็กเอื้อมมือทั้งสองข้างออกมา ถ้าเด็กไม่ทำ จับมือเด็กมาที่ขวดนม 3. ทำแกนขวางเตียงเด็ก ใช้เชือกที่ยืดได้ผูกของเล่นสีสดใส มีเสียงติดกับแกนในระยะที่เด็กเอื้อมมือถึง เปลี่ยนของเล่น และตำแหน่งแขวนบ้าง

อายุ	ทักษะ	วิธีการส่งเสริมพัฒนาการ
	หันตามเสียงเรียก	1. เรียกเด็กทุกครั้งที่เดินมาหา ก่อนอุ้ม ก่อนให้นม หรือก่อนฝึกกิจกรรมต่าง ๆ และรอให้เด็กมองหน้า 2. เรียกชื่อเด็กด้วยเสียงปกติทางด้านหลังห่างจากเด็ก 1 ฟุต สลับกันซ้าย-ขวา เด็กบางคนถนัดหันหน้าข้างเดียว ต้องพยายามฝึกข้างที่ไม่ถนัดให้มากกว่า
	ส่งเสียง หรือพ่นน้ำลายเล่น	1. ผู้สอนทำเสียง เช่น พ่นน้ำลายโอะอะ มามา ปาปา ที่ละเสียง รอให้เด็กทำตาม 2. เล่นของเล่นพร้อมทำเสียงให้เด็กฟัง เช่น ไถรถ ทำเสียง “ปรื๊น ปรื๊น” ไถรถไฟทำเสียง “ปู๊น ปู๊น” ทำทุกวัน วันละหลาย ๆ ครั้ง สังเกตว่าเด็กออกเสียงเล่นกับของเล่นนั้นบ้างหรือไม่
9 เดือน	นั่งอยู่ได้นานโดยไม่ต้องใช้มือยันพื้น	จับเด็กนั่งบนพื้น วางของเล่นไว้ข้างหน้าให้เด็กเล่นโดยผู้สอนเล่นกับเด็กด้วย และคอยเปลี่ยนท่านั่งให้เด็ก เช่น นั่งพับเพียบ ไม่ควรปล่อยให้เด็กนั่งท่าเดียวนาน ๆ
	มองตามของเล่นที่ทำตก	1. จับเด็กนั่งเก้าอี้ หรือบนตัก เขย่าของเล่นสีสดใส มีเสียง ตรงระดับสายตาเด็ก ขณะเด็กกำลังจ้องมอง ปล่อยของเล่นให้ตกลงพื้น ถ้าเด็กไม่มองหาของเล่นที่ตก กระตุ้นให้เด็กมองหา 2. ในขณะที่อาบน้ำให้เด็ก ใช้ของเล่นที่ลอยน้ำได้ 3. ใช้วัตถุไม่มีเสียง เช่น ผ้าสีสด ฟองน้ำ สอนเช่นเดียวกับข้อหนึ่ง
	โผเข้าหา หรือยื่นแขนให้เมื่อเรียกและทำท่าอุ้ม	1. ให้ผู้สอนทำท่ายื่นแขนทั้งสองข้างไปที่ตัวเด็กทุกครั้งที่จะพาเด็กไปทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น อาบน้ำ กินนม พร้อมพูดว่า “อุ้ม” หรือ”ลุกขึ้น” 2. ถ้าเด็กเฉยให้จับแขนเด็กยื่นมาที่แขนของผู้สอน ก่อนจะอุ้มเด็กขึ้นทุกครั้ง 3. ต่อไปให้ผู้สอนทำท่ายื่นแขนไปจะอุ้มเด็ก ถ้าเด็กยื่นแขนออกมาเองให้กล่าวชมเชยเด็ก พร้อมอุ้มขึ้นมากอด
	พูดเสียงซ้ำ ๆ เช่น บาบา ดาดา หม่ำๆ จ๋าจ๋ะ	1. การสอนให้เด็กพูด เราไม่สามารถช่วยเหลือด้วยวิธีจับปากให้เด็กพูด แต่การได้ยินการพูดคุยเป็นประจำในชีวิตประจำวัน จะเป็นสิ่งแวดล้อมที่ช่วยส่งเสริมการพูดของเด็ก ถ้าเด็กยังไม่ส่งเสียงคุย ให้ตรวจสอบความสนใจ และการตอบสนองต่อผู้อื่นของเด็ก 2. ออกเสียง 2 พยางค์ ให้เด็กเลียนเสียงตาม เช่น มามา ดาดา บาบา หม่ำ ๆ

อายุ	ทักษะ	วิธีการส่งเสริมพัฒนาการ
	จ้องมอง หรือร้องไห้เมื่อเห็นคนแปลหน้า	1. พาเด็กไปเยี่ยมบ้านญาติ หรือเพื่อสนิท เพื่อให้เด็กได้พบปะคน 2. เมื่อเด็กแสดงท่าทางกลัว หรือร้องไห้ต้องอุ้มเด็กและปลอบโยน บอกเด็กทุกครั้งว่าไม่ต้องกลัว…. ไม่มีใครทำอะไร…. พยายามชี้ชวนพูดคุยให้เด็กดูผู้คน และของเล่นแปลก ๆ ใหม่ ๆ
12 เดือน	ยืนได้อย่างน้อย 2 วินาที	จับเด็กยืน และจับมือ 2 ข้างของเด็กให้เหยียดขึ้นสูงระดับไหล่ เมื่อเด็กทรงตัวได้ค่อยปล่อยมือ
	หยิบของชิ้นเล็กขนาดเท่าเมล็ดถั่ว โดยใช้นิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้	1. วางวัตถุชิ้นเล็ก เช่น ลูกเกด บนพื้นโต๊ะหน้าเด็กให้เด็กเห็นวัตถุนั้นชัดเจนผู้สอนหยิบให้ดูแล้วให้เด็กทำ 2. ช่วยเหลือเด็กโดยจับรวบนิ้วกลาง นิ้วนาง และนิ้วก้อย เข้าหาฝ่ามือเพื่อให้เด็กใช้หัวแม่มือ และนิ้วชี้หยิบวัตถุ 3. เล่นเกมที่เด็กต้องใช้หัวแม่มือ และนิ้วชี้แตะกันเป็นจังหวะ
	หันมองคนในบ้านเมื่อถาม	1. ขณะมีเหตุการณ์ หรือกิจกรรมเกี่ยวกับคนในบ้าน ให้บอกชื่อบุคคลสั้น ๆ เช่น “พ่อมาแล้ว” หรือ”พี่อาบน้ำ” 2. ขณะเล่นกับเด็กให้ระบุชื่อผู้ที่เล่นด้วย เช่น “จ๊ะเอ๋ พี่…”“โยนบอลให้พ่อ” 3. ขณะเด็กอยู่กับสมาชิกในครอบครัว 2 คน หรือมากกว่า 2 คน ให้เล่นเกม “…อยู่ไหน” เช่น “ยายอยู่ไหน” ถ้าเด็กไม่หันมอง หรือไม่ชี้ให้ยายพูดแนะว่า “ยายอยู่นี่” หรือผู้สอนชี้ไปที่ยาย และพูดว่า “ยายอยู่นั้น” และให้โอกาสเด็กทำเอง
	พูดตามเป็นคำ	1. สอนให้เด็กเลียนคำพูดง่าย ๆ ในขณะเล่น เช่น ขณะเล่นตุ๊กตา ผู้สอนพูด “ป้อนข้าวน้อง” “ป้อนน้ำน้อง” ให้เด็กเลียนเสียง “น้อง” 2. สอนเรียกคนในบ้าน เช่น พ่อ แม่ ตา ยายา ป้า อา 3. สอนเด็กเรียกชื่อสัตว์ เช่น หมา ปลา ปู 4. สอนเด็กพูดคำกริยา เช่น มา ไป เอา
	บอกความต้องการโดยใช้ท่าทางหรือเสียง	1. สอนให้เด็กรู้จักปฏิเสธด้วยการใช้มือผลักของออก หรือสั่นศีรษะพร้อมพูด “ไม่” 2. ให้เด็กเลือกอาหาร หรือของเล่นจาก 2 อย่าง โดยถามเด็กว่า “เอาอย่างไหน” สอนให้เด็กชี้อันที่ต้องการพร้อมออกเสียง “เอา” ถ้าเด็กไม่ต้องการสอนให้สั่นศีรษะพร้อมออกเสียง “ไม่” 3. เมื่อเด็กอิ่ม ถามว่า “เอานมไหม” สอนให้สั่นศีรษะ และพูดว่า “ไม่”

อายุ	ทักษะ	วิธีการส่งเสริมพัฒนาการ
18 เดือน	เดินได้คล่อง	ชักชวนให้เด็กเดินไปยังที่ต่าง ๆ บ่อย ๆ เช่น เดินไปห้องน้ำ ห้องกินข้าว เดินไปขึ้นรถ เดินไปรอบ ๆ บ้าน เดินขึ้นลงที่ชันเล็กน้อย เดินบนทราย และเดินบนที่นอน
	ขีดเขียนบนกระดาษอย่างตั้งใจโดยใช้สีเทียน หรือดินสอ	1. การสอนมี 3 ขั้นตอน ให้เริ่มสอนจากขั้นตอนต่ำสุดที่เด็กทำไม่ได้ 1.1 เด็กขีดเขียนเมื่อผู้สอนแสดงวิธีทำให้เด็กดู และให้ความช่วยเหลือโดยแตะนำที่ข้อมือ หรือแขน ผู้สอนขีดเส้นตรงเป็นเส้นหนา ๆ ชักจูงให้เด็กมอง ลองให้เด็กทำบ้าง ให้ความช่วยเหลือโดยจับมือทำ แล้วลดความช่วยเหลือ โดยเพียงแตะนำที่ข้อมือ หรือแขนเด็ก 1.2 เด็กขีดเขียนได้ เมื่อผู้สอนแสดงวิธีทำให้เด็กดูเพียงอย่างเดียว สอนต่อเนื่องจากข้อ 1.1 ลดการช่วยเหลือเด็กลง จนกระทั่งไม่ต้องช่วยแตะนำข้อมือ หรือแขนเด็ก 1.3 เด็กขีดเขียนได้เอง ผู้สอนลดการช่วยเหลือโดยการแสดงวิธีทำให้เด็กดูให้น้อยครั้งลง จนเด็กขีดเขียนได้โดยไม่ต้องทำตัวอย่างให้ดู 2. สอนให้เด็กรู้จักใช้นิ้วขีดเขียน เช่น นิ้วขีดเขียนในถาดที่มีแป้งโรยไว้บาง ๆ บนกระจกที่มีฝ้าไอน้ำเกาะ หรือบนพื้นทราย
	ทำตามคำสั่งง่ายๆ โดยไม่ต้องทำให้ดูก่อน	ใช้คำพูดสั่งพร้อมกับช่วยให้เด็กทำตามคำสั่ง เช่น ส่งของให้ ตบมือ บ๊ายบาย สวัสดี เป็นต้น แล้วค่อย ๆ ลดการช่วยเหลือ โดยใช้คำสั่งเพียงอย่างเดียว
	พูดเป็นคำ ๆ ได้เอง	สอนเด็กพูดตามเหตุการณ์จริง เช่น “หม่ำ” ในขณะกินข้าว และ “ไป” ในขณะเดินออกจากห้องหลังจากนั้นถามให้เด็กตอบโดยใช้คำที่เคยสอน
	ถือถ้วยดื่มได้เอง อาจมีหกบ้าง	ขณะเริ่มสอนให้ใส่น้ำเพียงเล็กน้อยก่อน เพื่อไม่ให้แก้วหนักมาก ประคองมือเด็กให้ยกแก้วน้ำดื่ม เมื่อเด็กเริ่มจับแก้วได้ดีขึ้น ให้เพิ่มน้ำ แล้วลดการช่วยเหลือจนเด็กยกแก้วน้ำดื่ม และวางเองได้

อายุ	ทักษะ	วิธีการส่งเสริมพัฒนาการ
2 ปี	วิ่งได้คล่อง	1. เมื่อเด็กเริ่มหัดวิ่ง มักเดินแบบเร็ว ๆ ถลาไปข้างหน้า ตาจ้องที่พื้น และตั้งใจวิ่งไปข้างหน้าให้ได้ วิธีสอนที่ดีที่สุดคือผู้สอนวิ่งไปกับเด็ก หรือให้วิ่งกับเด็กอื่น ๆ 2. ผู้สอน 2 คน จับมือเด็กคนละข้างวิ่งไปด้วยกันช้า ๆ เด็กอาจโหนมือผู้สอนขณะที่วิ่งไป พอวิ่งไปได้ 3-4 ก้าว ให้หยุดสักครู่ แล้วเริ่มวิ่งใหม่ขณะวิ่งค่อย ๆดึงมือเด็กไปข้างหน้า เพื่อให้เด็กก้าวขาไปข้างหน้าได้เร็วและมั่นคงขึ้น หยุดสักครู่ แล้ววิ่งต่อไปในช่วงระยะสั้น ๆ ก่อน จนวิ่งได้ 3-4 เมตร 3. ผู้สอนจับมือเด็กข้างหนึ่งวิ่งไปด้วยกัน สอนแบบเดียวกับข้อ 2
	ชี้อวัยวะของร่างกายได้ 4 ส่วน	สอดแทรกในกิจวัตรประจำวัน เช่น ระหว่างรับประทานอาหาร อาบน้ำ แต่งตัว โดยเริ่มสอนจากอวัยวะที่เด็กเรียนรู้ได้ง่าย เช่น ปาก มือ ผม ใช้ตุ๊กตา หรือรูปภาพประกอบการชี้อวัยวะของตนเองได้
	พูดได้ 2 คำติดกัน	พูดคุยกับเด็กขณะทำกิจวัตรประจำวัน และขณะเล่นกับเด็ก สอนให้เด็กพูดตามโดยใช้คำที่มีความหมาย 2 คำติดกัน เช่น กินข้าว ไปเที่ยว แม่ไปขอรถ ถามคำถามให้เด็กตอบโดยใช้คำที่เคยเรียนรู้แล้ว เช่น “หนูจะเอาอะไร” “แม่ไปไหน” “พ่อทำอะไรอยู่” ถ้าเด็กตอบโดยใช้คำเดี่ยว ให้สอนเด็กตอบโดยใช้ 12 คำต่อกัน
	ใช้ช้อนตักอาหารกินเอง อาจมีหกเล็กน้อย	สอนในเวลากินอาหาร ผู้สอนจับมือเด็กกำด้ามช้อนตักอาหารขนาดพอคำใส่ปาก บอกเด็กให้ใช้ริมฝีปากเม้มอาหารจากช้อน อาจต้องจับริมฝีปากบนและล่างของเด็กเม้มเข้าหากันด้วย แล้วลดการช่วยเหลือจนเด็กจับช้อนตักอาหารกินเองได้ และรู้จักใช้ริมฝีปากเม้มอาหารจากช้อนเอง
3 ปี	ยืนขาเดียวได้ 1 วินาที ทั้ง 2 ข้าง	1. ผู้สอนยืนข้างหน้าเด็กจับมือเด็กสองข้างแล้วบอกให้เด็กยกขาข้างหนึ่งขึ้นพร้อมทั้งทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ทำเช่นเดียวกันนี้กับขาอีกข้าง ถ้าเด็กไม่ยกขาขึ้น ลองบอกให้เด็กยกเท้าขึ้นเหยียบบนกล่อง 2. ผู้สอนจับมือเด็กหนึ่งข้าง แล้วทำเช่นเดียวกับข้อหนึ่ง 3. ผู้สอนยืนขาเดียวให้เด็กดู และให้เด็กทำตาม
	ทำตามคำสั่งได้โดยไม่ต้องแนะนำ หรือทำท่าทาง	1. ใช้คำพูดสั่งพร้อมกับช่วยให้เด็กทำตามคำสั่ง เช่น เปิดประตู ปิดประตู หยิบผ้าเช็ดตัวให้แม่ หยิบหนังสือให้พ่อ เอาดินสอใส่กล่อง เป็นต้น 2. หาโอกาสย้ำ และฝึกแสดงเกี่ยวกับสิ่งที่สอน

อายุ	ทักษะ	วิธีการส่งเสริมพัฒนาการ
	พูดเป็นประโยคให้ผู้อื่นฟังเข้าใจได้เกือบหมด	1. พูดคุยกับเด็ก โดยใช้คำพูดที่เป็นประโยคในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น เวลาทานอาหาร เวลาแต่งตัว เวลาเล่น และให้มีการพูดโต้ตอบกันในลักษณะต่าง ๆ 2. เล่นบทบาทสมมุติ 2 คน หรือรวมกลุ่ม เช่น เล่นขายของ เล่นเป็นพ่อแม่ เล่นเป็นครู 3. ถ้าเด็กออกเสียงพยัญชนะไม่ชัด ผู้สอนออกเสียงพยัญชนะที่ถูกต้องให้เด็กฟังใหม่
	ถอดเสื้อยืดหรือกางเกงเอวยางยืดโดยไม่ต้องช่วย	การฝึกถอดเสื้อยืด เริ่มฝึกโดยใช้เสื้อยืดที่ใหญ่กว่าตัวเด็กเล็กน้อยขั้นตอนการฝึกมีดังนี้ 1. บอกให้เด็กใช้มือทั้งสองข้างรวบชายเสื้อขึ้นมาอยู่ในระดับอก 2. บอกให้เด็กใช้มือขวารวบชายเสื้อด้านซ้ายขึ้น พร้อมทั้งดึงแขนซ้ายออกจากแขนเสื้อ 3. บอกให้เด็กใช้มือซ้ายรวบชายเสื้อด้านขวาขึ้น พร้อมทั้งดึงแขนขวาออกจากแขนเสื้อ 4. บอกให้เด็กใช้มือทั้งสองข้างรวบชายเสื้อ ดึงเสื้อให้พ้นศีรษะ การฝึกถอดกางเกงยืด เริ่มฝึกโดยใช้กางเกงยืดที่ใหญ่กว่าตัวเด็กเล็กน้อย ขั้นตอนการฝึกมีดังนี้ 1. บอกเด็กจับขอบกางเกงด้านข้างทั้งสองข้าง ดึงกางเกงลงจากสะโพกจนเลยเข่าเล็กน้อย ขณะดึงลงให้ก้มตัวตามไปด้วยเล็กน้อย 2. บอกเด็กยกขาออกจาขากางเกง 1 ข้าง และเพื่อช่วยในการทรงตัวของเด็กให้เด็กใช้มือข้างเดียวกับขากางเกงที่จะถอดออกยันข้างฝา หรือเกาะโต๊ะไว้ 3. บอกให้เด็กปล่อยมือที่จับขากางเกงออก แล้วยกขาอีกข้างออกจากขากางเกงในการสอนถอดเสื้อ และกางเกง เด็กบางคนทำบางขั้นตอนได้เอง แล้วให้เด็กทำขั้นตอนนั้นเอง ขั้นตอนใดที่ยังทำไม่ได้บอกให้เด็กทำ ถ้าไม่เข้าใจให้จับมือทำ และลดการช่วยเหลือลงจนทำได้เอง

อายุ	ทักษะ	วิธีการส่งเสริมพัฒนาการ
4 ปี	เดินขึ้นลงบันได โดยก้าวสลับเท้าและไม่จับราวบันได	1. ให้เด็กถือของเล่นทั้งสองมือแล้วเดินขึ้นบันได หรือให้เด็กเดินกลางบันไดห่างจากราวจับ ผู้สอนเดินตามไปด้านหลังเพื่อคอยช่วยถ้าเด็กเสียการทรงตัว ถ้ายังสลับเท้าขึ้นบันไดไม่ได้ ช่วยจับขาข้างหนึ่งไว้ในขณะที่ขาอีกข้างกำลังก้าวขึ้นบันได ลดการช่วยเหลือลงจนทำได้เอง2. ตอนลงบันไดผู้สอนอาจจะต้องช่วยจับที่ไหล่ของเด็กไว้ ในขณะที่เด็กก้าวขาลงมาให้พักเท้าทั้งสองข้างในแต่ละขั้นเสียก่อน แล้วจึงให้เด็กเดินสลับเท้าลงมาเอง
	กระดิกนิ้วโป้งโดยที่นิ้วอื่นไม่กระดิกตาม	ทำตัวอย่างให้เด็กดู และช่วยเหลือเด็กโดยจับนิ้วอื่นกำไว้ ยกเว้นนิ้วโป้ง แล้วลดการช่วยเหลือลง
	เลือกขนาดใหญ่-เล็กได้	1. ใช้วัตถุ 2 ชิ้น ชนิดเดียวกันที่มีขนาดแตกต่างกันอย่างชัดเจน เช่น รถคันใหญ่-เล็ก ช้อนคันใหญ่-เล็ก ตุ๊กตาใหญ่-เล็ก เป็นต้น 2. บอกเด็กว่า “ชิ้นนี้ใหญ่” “ชิ้นนี้เล็ก” แล้วให้เด็กเลือกที่ละขนาด ใหญ่หรือเล็กก่อนก็ได้ เมื่อเด็กเลือกได้ถูก จึงสอนอีกขนาด 3. หัดเลือกโดยใช้รูปภาพ (เช่น วัตถุในบ้าน สัตว์ หรือคน) ช่วยเหลือเด็กเลือกให้ถูกต้องในระยะแรก
	บอกชื่อจริงและเพศ	1. สอนให้เด็กรู้ถึงความแตกต่างของเพศชาย และหญิง โดยดูจากการแต่งตัว ทรงผม และบอกให้เด็กรู้ว่าตัวเองเป็นเพศอะไร ต่อมาถามเด็กถ้าเป็นผู้หญิงว่า “หนูเป็นผู้หญิง หรือผู้ชาย” และให้เด็กตอบ ถ้าเด็กเป็นผู้ชายให้ถามว่า “หนูเป็นผู้ชาย หรือผู้หญิง” 2. บอกชื่อจริงของเด็ก แล้วให้เด็กพูดตาม จากนั้นให้ถามเด็ก “หนูชื่อจริงว่าอะไร” ควรถามเด็กอยู่เสมอเพื่อให้เด็กมีโอกาสฝึกหัดบ่อย ๆ
	ปัสสาวะถูกที่ได้เอง	บอกให้เด็กไปห้องส้วม เมื่อต้องการจะถ่ายทุกครั้ง ระยะแรกไปเป็นเพื่อนต่อไปให้ไปเอง

อายุ	ทักษะ	วิธีการส่งเสริมพัฒนาการ
5 ปี	ยืนขาเดียวได้นาน 4 วินาที ทั้ง 2 ข้าง	ผู้สอนจับมือเด็ก 1 ข้าง แล้วบอกให้เด็กยกขาข้างหนึ่งขึ้น เมื่อเด็กพอทรงตัวได้ ปล่อยมือให้เด็กยืนด้วยขาข้างเดียวด้วยตนเอง ค่อย ๆ เพิ่มระยะเวลาในการยืนบนขาข้างเดียว ทำเช่นเดียวกันกับขาอีกข้าง
	ลอกรูปวงกลม	ให้เด็กดูรูปวงกลม ผู้สอนจับนิ้วเด็กลากตามรูปวงกลม และพูดว่า “วงกลม” ส่งสีเทียนให้เด็ก และบอกเด็กว่า “วาดให้เหมือนรูปนี้” ถ้าเด็กทำไม่ได้จับมือทำ และลดความช่วยเหลือจนเด็กทำได้เองเมื่อให้ดูรูปวงกลม
	ทำตามคำสั่งที่เกี่ยวกับตำแหน่ง ที่อยู่	1. สอนให้เด็กเข้าใจตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ เช่น บน ใต้ หน้า หลัง ข้าง 2. วิธีสอนที่สนุกคือ เล่นเกมกับเด็ก โดยบอกให้เด็กนั่ง/ยืน ตามตำแหน่งที่สั่งในการเล่นเป็นกลุ่ม หรือถามเกี่ยวกับตำแหน่งในหนังสือรูปภาพเวลาเล่านิทาน เช่น “ใครยืนอยู่ข้างหน้าเก้าอี้” เป็นต้น 3. ใช้สถานการณ์ในชีวิตประจำวันสอนเด็ก เช่น เอาหนังสือไปวาง บนโต๊ะ เอารองเท้าไปไว้ ใน ใต้ ตู้
	เล่าเรื่องงาน ๆ ให้ผู้อื่นเข้าใจได้ทั้งหมด	1. หลังจากที่เด็กออกไปเล่น เมื่อกลับเข้ามาให้ถามเด็กว่า “เล่นอะไรบ้างที่สนาม” 2. ทุกครั้งที่ออกไปนอกบ้านด้วยกัน เมื่อกลับถึงบ้านให้ถามเด็กว่าพบเห็นเหตุการณ์อะไรบ้าง 3. เล่าเรื่องจากภาพให้เด็กฟัง แล้วให้เด็กเล่าให้ฟังบ้าง ต่อไปให้เด็กเล่าเรื่องจากภาพเองโดยไม่ต้องเล่า 4. ให้เด็กฟังก่อน อาจกระตุ้นโดยพูดว่า “แล้วมีอะไรอีก” แล้วช่วยให้เด็กเล่าจนจบ
	เล่นบทบาทสมมติ	ชักชวนเด็กเล่น เช่น ขายของ ครูนักเรียน ตำรวจผู้ร้าย โดยถามเด็กว่าอยากเล่นเป็นใคร ช่วยบอกเด็กว่าควรพูดอะไรบ้างในบทบาทนั้น
	เดินไปข้างหน้าโดยเอาส้นเท้าต่อปลายเท้า	1. วาดรอยเท้าขนาดเท่าเท้าเด็กต่อ ๆ กันบนพื้น แล้วให้เด็กเดินตามรอยเท้า 2. ขีดเส้นตรง หรือใช้เทปคาดบนพื้น เดินให้เด็กดู และช่วยจับมือเด็กไว้ 1 ข้าง ขณะให้เด็กเดิน เมื่อเดินทรงตัวได้ดีแล้วปล่อยมือให้เด็กเดินเอง ถ้านิ้วหัวแม่มือเท้าเด็กห่างจากส้นเท้าเกิน 1 นิ้ว เตือนเด็กเดินให้ส้นเท้าต่อนิ้วเท้า

อายุ	ทักษะ	วิธีการส่งเสริมพัฒนาการ
	เลือกวัตถุที่มีขนาดยาวกว่าได้	อุปกรณ์การสอนอาจใช้ริบบิ้น แท่งไม้ ถุงเท้า ฯลฯ และเพื่อให้เด็กสนุกผู้สอนอาจเอากล่องมาเจาะรูที่ก้นหลาย ๆ รู แล้วนำริบบิ้นที่มีขนาดสั้น - ยาว ต่างกัน ๆ กัน ผูกปมที่ปลายริบบิ้นด้านหนึ่ง แล้วสอบปลายอีกด้านหนึ่งเข้ามาในรูทางก้นกล่อง ผูกปมปลายริบบิ้นที่เหลือ ทำเช่นนี้กับริบบิ้นแต่ละเส้นในแต่ละรูเสร็จแล้วปิดฝากล่อง สอนให้เด็กเปรียบเทียบขนาดยาวกว่า จากการดึงริบบิ้นจากก้นกล่อง โดยระยะแรกให้ใช้ความสั้น-ยาว ที่แตกต่างกันมากจนเห็นได้ชัดในการสอนเด็ก เมื่อเด็กเข้าใจแล้วจึงใช้ความสั้นยาวที่ใกล้เคียงกันมากขึ้น
	รู้จักซ้าย-ขวา	สอนให้เด็กรู้จักมือซ้าย-ขวาที่ละมือ สอนหน้ากระจก ผู้สอนยกมือข้างหนึ่งข้างใดขึ้น และบอกเด็กว่ามืออะไร ให้เด็กทำตาม หลังจากนั้นให้เด็กทำเองตามคำสั่ง โดยไม่ต้องทำตัวอย่างให้ดู ฝึกบ่อย ๆ จนเด็กจำได้ จึงสอนให้รู้จักมืออีกข้างด้วยวิธีเดียวกัน ทบทวนการยกมือหรือหันซ้าย-ขวา บ่อย ๆ จนเด็กจำได้แม่นยำ
	บอกได้ทั้งชื่อจริง นามสกุลและที่อยู่ง่าย ๆ	การสอนชื่อจริง และนามสกุล 1. ให้สมาชิกในครอบครัวสอนชื่อจริง และนามสกุลเด็กทุกวัน โดยให้เด็กพูดตาม แล้วลดการช่วยเหลือลงจนเด็กพูดบอกได้เอง 2. ถ้าเด็กไปโรงเรียนให้เด็กบอกชื่อจริง และนามสกุลตัวเองทุกเช้าก่อนเริ่มกิจกรรม และทุกเย็นเมื่อจะกลับบ้านการสอนที่อยู่ 2.1. บอกที่อยู่ให้เด็กรู้ เช่น บ้านเลขที่ ถนน อำเภอ จังหวัด 2.2. ให้เด็กพูดตาม 2.3. ถามให้เด็กตอบ และช่วยเหลือ เช่น พูดคำหน้า 2.4. ทบทวนถามทุกวัน จนกว่าเด็กจะตอบได้คล่อง
	รู้จักไหว้ หรือพูดขอบคุณเมื่อให้ของ	1. สอนให้เด็กไหว้ และพูดขอบคุณเมื่อผู้ใหญ่ให้ของ 2. เตือนทุกครั้งที่เด็กลืมทำ

6.1 หลักการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

ผู้ปกครองสามารถติดตามสังเกตพฤติกรรมพัฒนาการเด็กในด้านต่างๆ ได้แก่ ความสามารถด้านการเคลื่อนไหว ด้านการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กและสติปัญญา ด้านการเข้าใจภาษา ด้านการใช้ภาษา และด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคม ของเด็กวัยต่าง ๆ เพื่อจะได้ทราบถึงพัฒนาการแต่ละวัย และหาวิธีส่งเสริมพัฒนาการให้เด็กแต่ละด้าน การจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมเป็นสิ่งจำเป็นในการฝึกหรือส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่บ้าน เด็กจะเรียนรู้ และทำสิ่งต่างๆ ตามความสามารถในแต่ละช่วงวัย พร้อมที่จะพัฒนาขึ้นต่อ ๆ ไป (สถาบันราชนัครินทร์. 2557. ออนไลน์)

6.2 แนวทางปฏิบัติการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

1) จัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านให้เหมาะสม เหมาะสำหรับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในแต่ละช่วงวัย

2) ส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างต่อเนื่องทุกวัน อย่างน้อยวันละ 1 ครั้ง โดยฝึกเด็กผ่านการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน หรือผ่านการเล่นกับเด็ก

3) ขณะฝึกเด็ก ผู้ปกครองควรใช้คำพูดง่าย สั้น ชัดเจนและคงที่

4) ให้เวลาเด็กปฏิบัติตาม3–5 วินาที ถ้าเด็กยังไม่ได้ทำให้ผู้ปกครองพูดซ้ำ (ข้อความเดิม) พร้อมให้การช่วยเหลือเด็กทำจนเสร็จ

5) ผู้ปกครองควรให้ความช่วยเหลือเด็กเท่าที่จำเป็นลดการช่วยเหลือลงเมื่อเด็กทำได้ การช่วยเหลือผู้ปกครองอาจทำได้ดังนี้

(1) ทางกาย: จับมือทำ เมื่อเด็กทำได้ลดการช่วยเหลือลง โดยให้แตะข้อศอกของเด็กและกระตุ้นโดยใช้คำพูดให้เด็กทำ

(2) ทางวาจา: บอกให้เด็กทราบในสิ่งที่ผู้ปกครองต้องการให้เด็กทำ

(3) ทางท่าทาง: ผู้ปกครองชี้ให้เด็กทำ ผงกศีรษะเมื่อเด็กทำถูกต้อง ส่ายหน้าเมื่อเด็กทำไม่ถูก

6) ถ้าเด็กเกิดการเรียนรู้แล้ว ให้เปลี่ยนข้อความแบบต่างๆ แต่มีความหมายเหมือนกัน เพื่อให้เด็กเรียนรู้สิ่งแตกต่างกัน เช่น ใช้คำพูดว่า “ไม่ใช่” แทนคำว่า “ไม่ถูกต้อง” เป็นต้น

7) ผู้ปกครองควรให้แรงเสริมเด็กทันทีเมื่อเด็กทำได้ถูกต้อง ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือให้ทำได้หรือเด็กทำได้เอง เช่น ยิ้ม ชมเชย ปรบมือ สัมผัส ให้ขนม แต่ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

(1) ให้แรงเสริมเหมาะสมกับวัยช่วงนั้นๆ ควรเป็นสิ่งที่เด็กชอบ เนื่องจากเด็กแต่ละคนชอบไม่เหมือนกัน

(2) ควรให้แรงเสริมบ่อยๆ เมื่อต้องการให้เกิดทักษะหรือพฤติกรรมใหม่เกิดขึ้น

(3) ควรลดแรงเสริมลงเมื่อเด็กทำได้แล้ว

(4) ควรขัดขวางไม่ให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่ต้องการหรือป้องกันเด็กไม่ให้ทำสิ่งที่ผิดหรือสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ผู้ปกครองบอกเด็กไม่ควรทำและให้เด็กเก็บของ หลังจากนั้นเบี่ยงเบนความสนใจเพิกเฉยกับพฤติกรรมที่เด็กทำไม่ถูก เป็นต้น

หากถึงอายุที่ควรทำได้แต่เด็กยังทำไม่ได้ ผู้ปกครองควรให้โอกาส โดยฝึกให้ก่อน แต่ถ้าเด็กไม่มีความก้าวหน้าใน 1 เดือน ควรปรึกษาแพทย์ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ซึ่งผู้ปกครองควรบันทึกความสามารถของเด็กตามลำดับพัฒนาการของเด็กแต่ละช่วงวัยได้ดังนี้

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบคัดแยกเด็กแป้นหมุน 1

1. ความเป็นมาของแบบคัดแยกเด็กแป้นหมุน 1

แบบคัดแยกเด็กแป้นหมุน 1 ปรับปรุงมาจากคู่มือการคัดแยกเด็ก “แป้นหมุน 1” ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่ดัดแปลงมาจากแบบทดสอบ DIAL – R ของ Carol Czudnowski และ Dorothea Goldenbery เพื่อใช้ในการคัดแยกเบื้องต้น โดยพิจารณาจากผลการวัดพัฒนาการของเด็กสามด้าน คือ ด้านการเคลื่อนไหว ด้านความคิดรวบยอด และด้านภาษา คะแนนที่ได้จากการทดสอบจะบอกให้ทราบว่าเด็กมีพัฒนาการในลักษณะใด กล่าวคือถ้ามีการพัฒนาล่าช้าจะแสดงแนวโน้มว่าอาจมีปัญหา หรือถ้ามีพัฒนาการสมวัย แสดงว่าเป็นพัฒนาการแบบปกติ หรือถ้ามีพัฒนาการเร็วกว่าเด็กในวันเดียวกันก็แสดงถึงแนวโน้มของการเป็นเด็กฉลาด หรือเป็นเด็กปัญญาเลิศ ซึ่งควรได้รับการวินิจฉัยต่อไป ผลการคัดแยกเหล่านี้จึงเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความสามารถของเด็กแต่ละคน

ภาควิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ได้รับอนุญาตในการดัดแปลงเครื่องมือนี้จาก Carol Czudnowski เมื่อปี พ.ศ. 2528 เพื่อนำมาใช้กับเด็กไทย ต่อมาปี พ.ศ.2530 สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ได้ดำเนินงานโครงการพัฒนารูปแบบ การจัดการประถมศึกษาสำหรับเด็กพิการร่วมกับเด็กปกติ จึงขอความร่วมมือมายังภาควิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ให้ช่วยสร้างเครื่องมือคัดแยกเด็ก ภาควิชาการศึกษาพิเศษ จึงได้ร่วมกับสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร นำแบบทดสอบ Dial-R มาดัดแปลงให้เหมาะสมเพื่อใช้กับเด็กไทยและตั้งชื่อใหม่ว่า เครื่องมือคัดแยกเด็ก “แป้นหมุน 1” ปัจจุบันเครื่องมือชุดนี้ได้ใช้กันแพร่หลาย โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นผู้สนับสนุนให้โรงเรียนในสังกัดได้นำไปใช้ โดยมอบให้ภาควิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จัดอบรมการใช้เครื่องมือชุดนี้ต่อเนื่องมาทุกปี จนเป็นที่สนใจของหน่วยงานอื่นๆ ด้วย ภาควิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เห็นสมควรนำเครื่องมือคัดแยกเด็ก “แป้นหมุน 1” และคู่มือมาปรับปรุงภาษาและรูปแบบกระดาษแบบ

กรอกคะแนนทดสอบให้มีมาตรฐาน สะดวกแก่การนำไปใช้ต่อไป และเรียกชื่อใหม่ว่า คู่มือการใช้แบบคัดแยกเด็กแป้นหมุน 1

2. ลักษณะทั่วไปของเครื่องมือ

เครื่องมือนี้มีชื่อว่า “แบบคัดแยกเด็กแป้นหมุน 1” ซึ่งดัดแปลงมาจากแบบทดสอบ Dial-R ซึ่งสร้างขึ้นโดย Carol Czudnowski และ Dorathea Goldenbery ในปี ค.ศ.1983 เครื่องมือนี้ใช้สำหรับการคัดแยกเด็กแต่ไม่ใช่การวินิจฉัย เครื่องมือชุดนี้ใช้เพื่อวัดพัฒนาการของเด็กอายุระหว่าง 3–7 ปี การทดสอบใช้เวลาประมาณ 20 – 30 นาที โดยเฉลี่ยต่อนักเรียน 1 คน ทดสอบเป็นรายบุคคลเพื่อวัดพัฒนาการใน 3 ด้าน คือ ด้านการเคลื่อนไหว ด้านความคิดรวบยอด และด้านภาษา (ภาควิชาการศึกษาพิเศษ. มปป) ซึ่งแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ด้านการเคลื่อนไหว

การทดสอบด้านการเคลื่อนไหวนี้เป็นการทดสอบเกี่ยวกับ การโยน-รับ การกระโดดสูง การกระโดดขาเดียว การวิ่งก้าวกระโดด การต่อแท่งไม้ การเล่นปลายนิ้วมือ การตัดกระดาษ การจับคู่ภาพเหมือน การลอกแบบ และการเขียนชื่อตัวเอง

2.2 ด้านความคิดรอบยอด

การทดสอบด้านความคิดรวบยอดนี้เป็นการทดสอบเกี่ยวกับ การบอกชื่อสีต่างๆ การบอกชื่อส่วนต่างๆ ของร่างกาย การนับเลขปากเปล่า การนับเลขอย่างมีความหมาย การวางตำแหน่ง การมีความคิดรวบยอด การบอกชื่อตัวอักษร และการคัดแยกรูปทรงเรขาคณิต

2.3 ด้านภาษา

การทดสอบด้านภาษานี้เป็นการทดสอบเกี่ยวกับ การเปล่งเสียงพูด การให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง การจำ การบอกคำนาม การบอกคำกริยา การเรียกชื่ออาหาร การแก้ปัญหา และความยาวของประโยค

3. บุคลากรที่ทำหน้าที่ในการทดสอบ

ผู้ที่จะทำหน้าที่เกี่ยวกับการทดสอบมี 3 ประเภท คือ ผู้ประสานงาน ผู้ทดสอบ และผู้ช่วยผู้ทดสอบ แต่ละฝ่ายมีหน้าที่และความรับผิดชอบดังนี้

3.1 ผู้ประสานงาน

ผู้ประสานงานมีหน้าที่ดังนี้

1) ควบคุมดูแลในด้านการจัดสถานที่ก่อนลงมือทดสอบ
2) จัดการอุปกรณ์ที่จำเป็นในการทดสอบ
3) ให้คำแนะนำแก่ผู้ทดสอบและผู้ช่วยผู้ทดสอบเมื่อมีปัญหา

4) ควบคุมดูแลให้ผู้ทดสอบและผู้ช่วยผู้ทดสอบ ปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้อง

5) ควบคุมดูแลการให้คะแนนและการตัดสิน

ผู้ประสานงานควรมีคุณสมบัติดังนี้

1) มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับระบบการศึกษาและการบริหารงานในโรงเรียน

2) มีประสบการณ์ในการทำงานกับเด็ก

3) มีความสามารถในการนิเทศ

4) มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการสร้างแบบทดสอบ

5) มีความรู้ความสามารถระดับปริญญาโททางการศึกษา (ทำวิทยานิพนธ์) ในแขนงวิชาใดวิชาหนึ่งต่อไปนี้ การศึกษา การศึกษาปฐมวัย ภาษาและการพูด และ/หรือ สาขาที่เกี่ยวข้อง

6) ผ่านการอบรมการใช้เครื่องมือคัดแยกเด็กแป้นหมุน 1

3.2 ผู้ทดสอบ (1 – 3 คน)

ผู้ทดสอบมีหน้าที่ดังนี้

1) สร้างความสัมพันธ์อันดีกับเด็ก

2) ทดสอบเด็กตามที่ได้รับมอบหมาย

3) ให้คะแนนและรวบรวมคะแนนทั้งหมดทันทีที่เสร็จ

4) ดูแล จัดเก็บ และรักษา อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการทดสอบ ให้อยู่ในสภาพดี

ผู้ทดสอบควรมีคุณสมบัติดังนี้

1) มีประสบการณ์ในการสอนเด็กเล็ก

2) มีทักษะในการทดสอบและการสร้างแบบทดสอบ

3) มีทัศนคติที่ดีต่อเด็กเล็ก

4) ผ่านการอบรมการใช้เครื่องมือคัดแยกเด็กแป้นหมุน 1

3.3 ผู้ช่วยทดสอบ (1 – 2 คน)

ผู้ช่วยผู้ทดสอบมีหน้าที่ดังนี้

1) จัดส่งเด็กเพื่อทดสอบ

2) ควบคุมดูแลเด็กระหว่างรอการทดสอบ

3) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ผู้ประสานงานมอบหมายให้

ผู้ช่วยผู้ทดสอบอาจเป็นครูในโรงเรียนที่ทำการทดสอบเด็ก

4. การเตรียมห้องและเตรียมตัวเด็กก่อนการทดสอบ

การเตรียมห้องก่อนทดสอบ

ห้องที่ใช้ในการทดสอบควรเป็นห้องเงียบสงบ อาจใช้ห้องเรียนได้ ระหว่างการทดสอบจะต้องไม่มีนักเรียน มีโต๊ะ – เก้าอี้ เฉพาะที่จะใช้ในการทดสอบ 3 ชุด เนื้อที่ในห้องจะต้องกว้างขวางพอที่จะให้เด็กกระโดดขณะทำการทดสอบด้านการเคลื่อนไหว

การเตรียมตัวเด็กก่อนทดสอบ

ผู้ประสานงานจัดห้องเรียนอีกหนึ่งห้อง ที่อยู่ใกล้กับห้องทดสอบ เพื่อเป็นที่ให้เด็กและผู้ปกครองนั่งรอเพื่อทดสอบ ภายในห้องมีเก้าอี้หลายตัวและโต๊ะ 1 ตัว สำหรับวางอุปกรณ์ที่จะเตรียมก่อนการทดสอบ คือ

1) กระดาษแบบกรอกคะแนนทดสอบ
2) ที่หนีบกระดาษ
3) ป้ายชื่อเด็ก
4) ดินน้ำมัน
5) กล้องถ่ายรูป (พร้อมที่จะถ่ายรูปได้)

เมื่อเด็กมาถึงห้อง ผู้ประสานงานเชิญผู้ปกครองเด็กและเด็กเข้าไปนั่งในห้อง ผู้ช่วยผู้ทดสอบเขียนชื่อเด็ก (พร้อมชื่อเล่น) ลงบนป้ายชื่อ ติดชื่อเด็กที่หน้าอกเสื้อด้านซ้าย ให้เด็กนั่งรอ ในระหว่างเด็กนั่งรอ ผู้ทดสอบควรสร้างบรรยากาศเป็นกันเองกับเด็กด้วยการพูดคุย ซักถาม หรือเล่นกับเด็ก ของเล่นที่อยู่บนโต๊ะให้มีเพียงดินน้ำมันอย่างเดียว ห้ามนำของเล่นอื่นมาให้เด็กเล่น

ควรถ่ายรูปกับเด็กทุกคนที่จะเข้ารับการทดสอบหากเป็นไปได้ แต่ถ้าไม่สามารถทำได้ก็ไม่ต้องถ่าย เมื่อถึงเวลาทดสอบ ผู้ช่วยผู้ทดสอบจะให้เด็กถือกระดาษแบบกรอกคะแนนทดสอบ 1 ชุด เดินไปหาผู้ทดสอบ ซึ่งนั่งอยู่ในห้องทดสอบ

5. สิ่งสำคัญที่ผู้ทดสอบต้องปฏิบัติ

ก่อนจะลงมือทำข้อสอบ ผู้ทดสอบจะต้องแน่ใจว่า เด็กตั้งใจฟังผู้ทดสอบ ทัศนคติและการแสดงออกของผู้ทดสอบมีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะช่วยให้ได้มาซึ่งคะแนนที่เชื่อถือได้ ผู้ทดสอบต้องแสดงความเป็นกันเองกับเด็ก ยอมรับคำตอบจากเด็กทุกอย่าง ไม่ว่าเด็กจะตอบถูกหรือผิด ผู้ทดสอบควรให้แรงเสริมด้วยการชมว่า **“ดีมาก” “เก่ง” “เก่งมาก”** พร้อมทั้งยิ้มพยักหน้า หรือผงกศีรษะตามความเหมาะสม สิ่งสำคัญที่สุด คือ ผู้ทดสอบจะต้องปฏิบัติตามคู่มือการใช้แบบทดสอบอย่างเคร่งครัด ไม่พูดหรือกล่าวมากกว่าหรือน้อยกว่าสิ่งที่กำหนดไว้ในคู่มือการใช้แบบทดสอบ เพราะเครื่องมือคัดแยกเด็กแป้นหมุน 1 นี้ เป็นแบบทดสอบเพื่อสำรวจพัฒนาการของเด็ก ไม่ใช่กิจกรรมในการสอนเด็ก

5.1 ข้อมูลจากผู้ปกครอง

ผู้ทดสอบควรรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กจากผู้ปกครองเพิ่มเติม เพื่อผู้ทดสอบจะได้รู้จักเด็กมากขึ้นและกรอกลงในช่องข้อมูลเพิ่มเติมภายหลังจากการทดสอบเด็กแต่ละคนเรียบร้อยแล้ว

5.2 การคำนวณอายุ

การบันทึกอายุของเด็กให้คิดเป็นปี และเดือน เด็กที่อายุ 4 ขวบ 2 เดือน กับอีก 14 วัน ให้คิดอายุ 4 ขวบ กับ 2 เดือน จำนวน 14 วันที่ยังไม่เกินครึ่งหนึ่งของเดือนไม่นับ แต่ถ้าเด็กอายุ 4 ขวบ 2 เดือน กับ 16 วัน ให้นับอายุเป็น 4 ขวบ 3 เดือน (4.3 ปี) อายุเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องคำนวณให้ถูกต้องและให้นับอายุถึงวันทดสอบ

6. การบันทึกคะแนนและการสังเกตพฤติกรรมของเด็ก

ในวันทดสอบ เด็กแต่ละคนจะต้องได้รับการทดสอบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการเคลื่อนไหว ด้านความคิดรวบยอด และด้านภาษา ไม่ต้องจัดลำดับว่าเด็กควรจะทดสอบด้านใดก่อน หากผู้ทดสอบด้านใดว่าง ผู้ช่วยผู้ทดสอบก็สามารถส่งเด็กเข้าไปรับการทดสอบได้เลย แต่หากเด็กมีปัญหาในการทดสอบ เช่น ไม่ให้ความร่วมมือในการทดสอบ ผู้ทดสอบควรทดสอบด้านภาษาเป็นเรื่องสุดท้าย

การให้คะแนนควรปฏิบัติตามวิธีให้คะแนนที่กล่าวไว้ในตอนที่ 2 อย่างเคร่งครัด ผู้ทดสอบจะต้องรวมคะแนนในแต่ละด้านและรวมคะแนนทั้งหมดในทันทีที่การทดสอบเด็กแต่ละคนสิ้นสุดลง และควรรวบรวมให้เสร็จในแต่ละวัน ไม่ควรทิ้งไว้

ในระหว่างการทดสอบ ผู้ทดสอบจะต้องคอยสังเกตพฤติกรรมของเด็กด้วย พฤติกรรมที่ต้องสังเกตมีทั้งหมด 8 ข้อ ตามปรากฏอยู่ในคู่มือท้ายแบบทดสอบย่อยในแต่ละด้าน ผู้ทดสอบจะต้องวงกลมรอบตัวเลขข้อใดข้อหนึ่ง หรือหลายข้อ โดยให้ตรงตามพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกในช่องสุดท้ายของกระดาษแบบกรอกคะแนนทดสอบ

การสังเกตและบันทึกพฤติกรรมเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้ทดสอบพยากรณ์พฤติกรรมของเด็กได้ดีขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การวินิจฉัยโดยละเอียดต่อไป การบันทึกพฤติกรรมดังกล่าวมิได้หมายความว่าเด็กมีปัญหาทางอารมณ์ และพฤติกรรม เพราะการจะตัดสินว่าเด็กมีปัญหาเช่นนั้น ควรได้รับการทดสอบเพิ่มเติมโดยละเอียด

7. การแปลผลการทดสอบ

ในแบบกรอกคะแนนทดสอบ จะมีคะแนนในแต่ละด้านและคะแนนรวมทั้งหมด ในการแปลผลให้ดูที่คะแนนรวมทั้งหมดแล้วเปรียบเทียบกับคะแนนที่ปรากฏอยู่ด้านล่างของแบบฟอร์ม ซึ่งจำแนกตามเกณฑ์อายุ เป็นรายปีและรายเดือน คะแนนที่ปรากฏจะเป็นช่วงจากต่ำไปหาสูง คะแนนต่ำเป็นคะแนนที่มีความเบี่ยงเบนมาตรฐาน -1.5 คะแนนสูงเป็นคะแนนที่มีความเบี่ยงเบนมาตรฐาน +1.5 จัดเป็นเด็กฉลาด เด็กที่ได้คะแนนระหว่างกลางจัดเป็นเด็กที่มีพัฒนาการปกติ

ในการแปลผลคะแนน ควรพิจารณาคะแนนในแต่ละด้านด้วย เด็กบางคนอาจมีคะแนนสูงในด้านการเคลื่อนไหว แต่อาจมีคะแนนต่ำในด้านภาษา หรือในทางกลับกัน เด็กบางคนอาจได้คะแนนสูงในด้าน

ภาษา แต่ได้คะแนนต่ำในด้านการเคลื่อนไหว หรือด้านความคิดรวบยอด คะแนนในแต่ละด้านจะช่วยให้ครูทราบจุดเด่นและจุดอ่อนของแต่ละคน และเป็นข้อมูลสำคัญที่จะช่วยให้ครูจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสามารถของเด็ก

7.1 การแปลผลการสังเกตพฤติกรรม

ขณะทดสอบครูสังเกตพฤติกรรมของเด็กไปด้วย แล้วใส่เครื่องหมาย ○ รอบตัวเลขแต่ละข้อ ที่เหมาะสมซึ่งอยู่ด้านล่างของกระดาษกรอกคะแนนทดสอบแต่ละด้าน ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 8 รายการด้วยกัน พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เหล่านี้มีความสัมพันธ์ในทางลบ กับคะแนนรวมที่ได้จากแบบทดสอบ นั่นคือเมื่อคะแนนรวมที่ได้จากแบบทดสอบสูง จำนวนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์จะต่ำ (จำนวนเครื่องหมาย ○) แต่ถ้าคะแนนรวมจากการทดสอบต่ำ พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ (จำนวนเครื่องหมาย ○) จะสูงขึ้น หากใช้เกณฑ์ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.5 เป็นตัวกำหนด จะได้เกณฑ์การตัดสินดังนี้

อายุ	จำนวนเครื่องหมาย ○ ทั้งหมด
2-0 ถึง 2-11	8 หรือมากกว่า
3-0 ถึง 3-11	5 หรือมากกว่า
24-0 ถึง 4-11	2 หรือมากกว่า
5-0 ขึ้นไป	1 หรือมากกว่า

เกณฑ์นี้เป็นเกณฑ์เฉลี่ยหากเด็กมีจำนวนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ (จำนวนเครื่องหมาย○) เกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้นี้ แสดงว่าเด็กมีแนวโน้มที่จะมีปัญหาทางพฤติกรรมควรนำเด็กไปวัด หรือตรวจสอบพฤติกรรมต่อไป

7.2 เกณฑ์การตัดสินสำหรับ “เด็กมีปัญหา”

เครื่องมือทดสอบนี้สามารถคัดแยกเด็กออกเป็น 3 ประเภทคือ เด็กที่มีแนวโน้มว่าเป็นเด็กมีปัญหา เด็กมีแนวโน้มว่าเป็นเด็กฉลาด และเด็กปกติ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคะแนนรวมที่ได้จากแบบทดสอบ

วิธีแปลความหมายของคะแนน ให้พิจารณาคะแนนรวมที่ได้จากแบบทดสอบ และดูตามเกณฑ์อายุ เปรียบเทียบกับเกณฑ์ในตารางที่ 11, 12 หรือ 13 (อยู่ตอนที่ 3) ตามความเหมาะสม หากเด็กได้คะแนนรวมต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ให้จัดว่าเป็นเด็กมีปัญญา สมควรส่งเด็กเพื่อทำการวินิจฉัยต่อไป เกณฑ์ที่แบ่งไว้นั้นใช้คะแนนเฉลี่ยเป็นหลัก เป็นคะแนนเฉลี่ยที่มีความเบี่ยงเบนมาตรฐาน – 1.5

การตัดสินควรกระทำด้วยความรอบคอบ เพราะในการทดสอบ อาจมีเด็กบางคนที่ไม่ยอมตอบคำถามครู ในกรณีเช่นนี้ครูควรตัดสินว่าเด็กคนนี้ “ไม่อาจทดสอบได้” โดยเขียนไว้ที่มุมใดมุมหนึ่งของกระดาษแบบกรอกคะแนนทดสอบมากกว่าที่ระบุว่า “เป็นเด็กที่มีปัญหา”

7.3 เกณฑ์การตัดสินสำหรับเด็กมีปัญหา

เด็กมีพัฒนาการ “ปกติ” ได้แก่เด็กที่คะแนนรวมอยู่ในช่วงกลาง เป็นคะแนนเฉลี่ยที่อยู่ในช่วงความเบี่ยงเบนมาตรฐาน + 1.5 เป็นเด็กที่มีพัฒนาการโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับเดียวกับเด็กอื่นที่อยู่ในวัยเดียวกัน

อย่างไรก็ตามพัฒนาการของเด็กอาจเปลี่ยนแปลงได้ เช่น เปลี่ยนจาก “เด็กปกติ” ไปเป็น “เด็กมีปัญหา” หรือจาก “เด็กปกติ” ไปเป็น “เด็กฉลาด” ขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงในพัฒนาการของเด็ก ดังนั้นการทดสอบเพื่อตรวจวัดพัฒนาการของเด็กควรมีขึ้นอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ทั้งนี้เพื่อที่ครูจะได้ทราบพัฒนาการของเด็กในทุกระยะ ทั้งนี้เพื่อช่วยเด็กให้มีพัฒนาการเต็มศักยภาพของเขา

7.4 เกณฑ์การตัดสินสำหรับ “เด็กฉลาด”

เด็กที่จะได้รับการตัดสินว่าเป็น “เด็กฉลาด” ได้แก่เด็กที่มีคะแนนรวมจากแบบทดสอบสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยที่ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน + 1.5 (คอลัมน์ที่ 2 ในตาราง ที่ 1,2 หรือ 3) หากเด็กมีคะแนนอยู่ในช่วงนี้ควรส่งเด็กไปรับการตรวจวัดเพิ่มเติมโดยเฉพาะอย่างยิ่งควรตรวจวัดสติปัญญาเพื่อหาทางส่งเสริมความฉลาดและสามารถพิเศษของเด็กต่อไป

ในการทดสอบเด็กฉลาดหรือเด็กปัญญาเลิศ ควรวินิจฉัยทั้งในด้านความสามารถและความบกพร่องของเด็กควบคู่กันไป เพราะเด็กปัญญาเลิศเป็นจำนวนมากมีความสามารถดีเด่นเป็นพิเศษเพียงด้านเดียวหรือเพียงไม่กี่ด้าน แต่ขณะเดียวกันเด็กก็มีความบกพร่องในหลายๆด้าน ซึ่งครูควรหาทางช่วยเหลือต่อไป

7.5 ความสามารถของเด็ก

คะแนนที่ปรากฏในกระดาษแบบกรอกคะแนนทดสอบ เป็นดรรชนีบอกระดับความสามารถของเด็ก 3 ด้าน คือ ด้านความเคลื่อนไหว ด้านความคิดรวบยอด และด้านภาษา ซึ่งมีคำถามทั้งหมด 24 คำถาม จากกระดาษแบบกรอกคะแนนทดสอบมีช่วงสำหรับบันทึกคะแนนตั้งแต่ 0 – 4 (0, 1, 2, 3, 4) หากผู้ทดสอบวงกลมรอบคะแนนในแต่ละข้อ (24 ข้อ) ที่เด็กได้คะแนนแล้วลากเส้นโยงระหว่างวงกลมทั้ง 24 วง จะทำให้ทราบระดับความสามารถของเด็กเป็นรายข้อ คะแนนมีความหมายดังนี้

คะแนน	**หมายความว่าเด็กมีความสามารถ เท่ากับเด็กที่มีอายุ**
0	ต่ำกว่า 2 ขวบ
1	2-3 ขวบ
2	3-4 ขวบ
3	4-5 ขวบ
4	5-6 ขวบ

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย มีลำดับการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. วิธีดำเนินการ
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือเด็กปฐมวัยที่มีอายุ 3 – 6 ปี ในปีการศึกษา 2559 ของจังหวัดสงขลา จำนวน 43,309 คน

1. เด็กช่วงอายุ 3.0 – 3.11 ปี

หน่วยงาน	ช่วงอายุ (ปี.เดือน)	ประชากร		
		ชาย	หญิง	รวม
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา	3.0 - 3.11	35	39	74
สำนักงานการศึกษาประถมศึกษา		2,012	2,986	4,998
สำนักงานการศึกษาเอกชน		3,421	4,342	7,763
ส่วนการศึกษาเทศบาล		293	549	842
รวม		**5,761**	**7,916**	**13,677**

2. เด็กช่วงอายุ 4.0 – 4.11 ปี

หน่วยงาน	ช่วงอายุ (ปี. เดือน)	ประชากร		
		ชาย	หญิง	รวม
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา	4.00 - 4.11	31	47	78
สำนักงานการศึกษาประถมศึกษา		2,934	2,709	5,640
สำนักงานการศึกษาเอกชน		3,896	4,210	8,106
ส่วนการศึกษาเทศบาล		412	563	975
รวม		**7,273**	**7,529**	**14,802**

3. เด็กช่วงอายุ 5.0 – 6.0 ปี

หน่วยงาน	ช่วงอายุ (ปี.เดือน)	ประชากร		
		ชาย	หญิง	รวม
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา	5.00 - 6.00	28	51	79
สำนักงานการศึกษาประถมศึกษา		2,709	2,934	5,643
สำนักงานการศึกษาเอกชน		3,542	4,456	7,998
ส่วนการศึกษาเทศบาล		451	659	1,110
รวม		**6,730**	**8,100**	**14,830**

กลุ่มตัวอย่าง คือเด็กปฐมวัยที่มีอายุ 3 – 6 ปี ในปีการศึกษา 2559 ของจังหวัดสงขลากำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan. 1970 อ้างถึงใน ธีรวุฒ เอกกุล. 2543) ได้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 1,125 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามช่วงอายุ แล้วแบ่งจำนวนเพศชาย/เพศหญิงตามสัดส่วนดังตารางดังต่อไปนี้

ช่วงอายุ (ปี . เดือน)	ประชากร/คน (รวมเพศชายและเพศหญิง)	กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง/คน	สัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง/คน		
			เพศชาย	เพศหญิง	รวม
3.00-3.11	**13,677**	**375**	**158**	**217**	**375**
4.00-4.11	**14,802**	**375**	**184**	**191**	**375**
5.00-6.00	**14,830**	**375**	**170**	**205**	**375**
รวม	**43,309**	**1,125**	**512**	**613**	**1,125**

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบคัดแยกเด็กแป้นหมุน 1 และแบบบันทึกคะแนนการทดสอบ

1. แบบคัดแยกเด็กแป้นหมุน 1

แบบคัดแยกเด็กแป้นหมุน 1 ใช้เพื่อวัดพัฒนาการของเด็กอายุระหว่าง 3–7 ปี การทดสอบใช้เวลาประมาณ 20 – 30 นาที โดยเฉลี่ยต่อนักเรียน 1 คน ทดสอบเป็นรายบุคคลเพื่อวัดพัฒนาการใน 3 ด้าน คือ ด้านการเคลื่อนไหว ด้านความคิดรวบยอด และด้านภาษา ซึ่งแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ด้านการเคลื่อนไหว

การทดสอบด้านการเคลื่อนไหวนี้เป็นการทดสอบเกี่ยวกับ การโยน-รับการกระโดดสูง การกระโดดขาเดียว การวิ่งก้าวกระโดด การต่อแท่งไม้ การเล่นปลายนิ้วมือการตัดกระดาษ การจับคู่ภาพเหมือน การลอกแบบ และการเขียนชื่อตัวเอง

1.**2 ด้านความคิดรอบยอด**

การทดสอบด้านความคิดรวบยอดนี้เป็นการทดสอบเกี่ยวกับ การบอกชื่อสีต่างๆ การบอกชื่อส่วนต่างๆ ของร่างกาย การนับเลขปากเปล่า การนับเลขอย่างมีความหมาย การวางตำแหน่ง การมีความคิดรวบยอด การบอกชื่อตัวอักษร และการคัดแยกรูปทรงเรขาคณิต

1.**3 ด้านภาษา**

การทดสอบด้านภาษานี้เป็นการทดสอบเกี่ยวกับ การเปล่งเสียงพูด การให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง การจำ การบอกคำนาม การบอกคำกริยา การเรียกชื่ออาหาร การแก้ปัญหา และความยาวของประโยค

2. แบบบันทึกคะแนนการทดสอบ

การดำเนินการทดสอบนั้น ผู้ทดสอบจะต้องปฏิบัติตามคู่มือการใช้แบบทดสอบอย่างเคร่งครัด ไม่พูดหรือกล่าวมากกว่าหรือน้อยกว่าสิ่งที่กำหนดไว้ในคู่มือการใช้แบบทดสอบ เพราะเครื่องมือคัดแยกเด็กแป้นหมุน 1 นี้ เป็นแบบทดสอบเพื่อสำรวจพัฒนาการของเด็ก ไม่ใช่กิจกรรมในการสอนเด็ก โดยก่อนทดสอบผู้ทดสอบควรรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กจากผู้ปกครองเพิ่มเติม เพื่อผู้ทดสอบจะได้รู้จักเด็กมากขึ้นและกรอกลงในช่องข้อมูลเพิ่มเติมภายหลังจากการทดสอบเด็กแต่ละคนเรียบร้อยแล้ว

ผู้ทดสอบจะต้องคำนวณอายุของเด็ก ซึ่งการบันทึกอายุของเด็กให้คิดเป็นปี และเดือน เด็กที่อายุ 4 ขวบ 2 เดือน กับอีก 14 วัน ให้คิดอายุ 4 ขวบ กับ 2 เดือน จำนวน 14 วันที่ยังไม่เกินครึ่งหนึ่งของ

เดือนไม่นับ แต่ถ้าเด็กอายุ 4 ขวบ 2 เดือน กับ 16 วัน ให้นับอายุเป็น 4 ขวบ 3 เดือน (4.3 ปี) อายุเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องคำนวณให้ถูกต้องและให้นับอายุถึงวันทดสอบ

วิธีดำเนินการ

1. จัดเตรียมแบบคัดแยกเด็กแป้นหมุน 1 และแบบบันทึกคะแนนการทดสอบ
2. ติดต่อโรงเรียนที่สุ่มได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทำหนังสือเพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่าง เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2559 – มกราคม พ.ศ. 2560
3. ดำเนินการอบรมการใช้เครื่องมือคัดแยกเด็กแป้นหมุน 1 ให้กับครูและผู้ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซักซ้อมและทดสอบการใช้เครื่องมือเป็นรายบุคคล เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2559
4. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคล ระหว่าง สิงหาคม พ.ศ. 2559 – มกราคม พ.ศ. 2560
5. เมื่อเสร็จสิ้นการเก็บรวบรวมข้อมูลทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบบันทึกคะแนนการทดสอบทั้งหมดมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ และความถูกต้องของแบบบันทึกคะแนนการทดสอบ
2. ตรวจให้คะแนนในแบบบันทึกคะแนนการทดสอบทุกฉบับ
3. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการหาค่าเปอร์เซ็นไทล์ (Percentile)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ใช้ค่าเปอร์เซ็นไทล์ (Percentile) (Fiet.kmutt. 2015. online)

$$P = \left[cf + \frac{}{2} \right] \frac{100}{N} \quad f$$

เมื่อ P แทน ตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ต้องการหา

cf แทน ความถี่สะสมในชั้นที่ต่ำกว่าชั้นที่คะแนน x ตกอยู่

f แทน ความถี่ของข้อมูลในชั้น x

N แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การพัฒนาแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัยมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เข้าใจตรงกันในการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผลการวิจัยในครั้งนี้ ขอเสนอสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

Score แทน คะแนนการประเมิน

P แทน ค่าเปอร์เซ็นไทล์

T แทน ค่าคะแนนมาตรฐานที

เกณฑ์ปกติและเกณฑ์การตัดสินของแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย โดยการคำนวณหาเกณฑ์ปกติ (Norms) ในรูปของเปอร์เซ็นไทล์ (Percentile)และกำหนดเกณฑ์การตัดสินมีผลการวิเคราะห์ดังตารางต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา SONGKHLA RAJABHAT UNIVERSITY

ตาราง 1 เกณฑ์ปกติและเกณฑ์การตัดสินของแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย ช่วงอายุ 3.0 – 3.11 ปี (N= 375)

Score	P	T	Score	P	T
74	99.87	80	52	24.53	43
73	99.60	77	51	20.40	42
72	99.33	75	50	15.85	40
71	99.07	74	49	12.53	38
70	98.53	72	48	9.47	37
69	97.33	70	47	7.07	35
68	96.13	68	46	5.47	34
67	95.20	67	45	4.53	33
66	92.93	65	44	3.47	32
65	89.33	62	43	2.53	30
64	84.93	60	42	2.13	30
63	79.87	58	41	1.73	29
62	74.93	57	40	1.47	28
61	71.07	56	39	1.20	27
60	66.40	54	38	0.93	29
59	59.87	52	37	0.53	24
58	53.73	51	36	0.13	20
57	47.73	49			
56	41.87	48			
55	37.20	47			
54	32.27	45			
53	27.60	44			

จากตาราง 1 แสดงการกำหนดเกณฑ์การตัดสิน ณ ตำแหน่งเปอร์เซ็นไทล์ที่ 20 ซึ่งเด็กช่วงอายุ 3.0 – 3.11 ปี ที่ได้คะแนนจากแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย ต่ำกว่า 51 คะแนน มีพัฒนาการต่ำกว่าวัย

ตาราง 2 เกณฑ์ปกติและเกณฑ์การตัดสินของแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย เพศหญิง ช่วงอายุ 3.0 – 3.11 ปี (N= 158)

Score	P	T	Score	P	T
73	99.68	77	51	24.05	43
70	99.05	74	50	19.94	41
69	97.78	70	49	16.77	40
68	96.20	68	45	7.28	35
66	93.04	65	44	6.01	35
65	89.24	62	48	12.03	38
64	85.44	61	47	8.86	37
63	79.43	58	46	7.91	36
62	73.73	56	45	7.28	35
61	70.89	55	44	6.01	35
60	67.72	54	42	3.80	32
59	62.97	53	39	2.22	30
58	57.59	52	38	1.58	29
57	50.32	50	37	0.95	26
56	43.99	48	36	0.32	23
55	39.87	47			
54	35.44	46			
53	30.70	45			
52	27.85	44			

จากตาราง 2 แสดงการกำหนดเกณฑ์การตัดสิน ณ ตำแหน่งเปอร์เซ็นไทล์ที่ 20 ซึ่งเด็กหญิงช่วงอายุ 3.0 – 3.11 ปี ที่ได้คะแนนการประเมินจากแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัยต่ำกว่า 51 คะแนน มีพัฒนาการต่ำกว่าวัย

ตาราง 3 เกณฑ์ปกติและเกณฑ์การตัดสินของแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย เพศชาย ช่วงอายุ 3.0 – 3.11 ปี (N= 217)

Score	P	T	Score	P	T
74	99.77	78	53	25.35	43
72	99.31	75	52	22.12	42
71	98.85	73	51	17.74	41
70	98.16	71	50	12.90	38
69	97.00	69	49	9.45	37
68	96.08	68	48	7.60	35
67	94.93	66	47	5.76	34
66	92.86	64	46	3.69	32
65	89.40	63	45	2.53	31
64	84.56	60	44	1.61	29
63	80.18	59	41	0.69	25
62	75.81	57	37	0.23	22
61	71.20	56			
60	65.44	54			
59	57.60	52			
58	50.92	50			
57	45.85	49			
56	40.32	48			
55	35.25	46			
54	29.95	45			

จากตาราง 3 แสดงการกำหนดเกณฑ์การตัดสิน ณ ตำแหน่งเปอร์เซ็นไทล์ที่ 20 ซึ่งเด็กหญิง ช่วงอายุ 3.0 – 3.11 ปี ที่ได้คะแนนการประเมินจากแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัยต่ำกว่า 52 คะแนน มีพัฒนาการต่ำกว่าวัย

ตาราง 4 เกณฑ์ปกติและเกณฑ์การตัดสินของแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย ช่วงอายุ 4.0 – 4.11 ปี (N= 375)

Score	P	T	Score	P	T
84	99.87	80	65	37.47	47
83	99.47	76	64	28.93	44
82	99.07	74	63	22.80	42
81	98.67	72	62	17.73	41
80	98.27	71	61	12.80	38
79	97.47	70	60	8.13	36
78	96.40	68	59	5.07	34
77	95.07	67	58	4.00	33
76	93.73	65	57	3.47	32
75	91.87	64	56	2.27	30
74	89.20	62	55	1.20	27
73	86.80	61	54	0.93	26
72	83.20	60	52	0.67	25
71	77.33	58	47	0.40	23
70	71.73	56	45	0.13	20
69	67.33	54			
68	61.07	53			
67	54.67	51			
66	47.33	49			

จากตาราง 4 แสดงการกำหนดเกณฑ์การตัดสิน ณ ตำแหน่งเปอร์เซ็นไทล์ที่ 20 ซึ่งเด็กช่วงอายุ 4.0 – 4.11 ปี ที่ได้คะแนนการประเมินจากแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัยต่ำกว่า 63 คะแนน มีพัฒนาการต่ำกว่าวัย

ตาราง 5 เกณฑ์ปกติและเกณฑ์การตัดสินของแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย เพศหญิง ช่วงอายุ4.0 – 4.11 ปี (N= 191)

Score	P	T	Score	P	T
83	99.74	78	61	17.54	41
79	98.95	73	60	12.30	38
78	97.64	70	59	8.38	36
77	95.03	67	58	7.07	35
76	92.41	64	57	6.28	35
75	89.53	62	56	4.19	33
74	85.86	61	55	2.36	30
73	82.72	59	54	1.83	29
72	78.80	58	52	1.31	28
71	72.25	56	47	0.79	26
70	65.97	54	45	0.26	22
69	61.78	53			
68	56.02	52			
67	50.26	50			
66	43.98	48			
65	34.82	46			
64	27.75	44			
63	24.08	43			
62	21.20	42			

จากตาราง 5 แสดงการกำหนดเกณฑ์การตัดสิน ณ ตำแหน่งเปอร์เซ็นไทล์ที่ 20 ซึ่งเด็กหญิงช่วงอายุ 4.0 – 4.11 ปี ที่ได้คะแนนการประเมินจากแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัยต่ำกว่า 62 คะแนน มีพัฒนาการต่ำกว่าวัย

ตาราง 6 เกณฑ์ปกติและเกณฑ์การตัดสินของแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย เพศชาย ช่วงอายุ4.0 – 4.11 ปี (N= 184)

Score	P	T	Score	P	T
84	99.73	78	62	14.13	39
83	99.18	74	61	7.88	36
82	98.64	72	60	3.80	32
81	97.83	70	59	1.63	29
80	97.01	69	58	0.82	26
79	95.92	67	56	0.27	22
75	94.29	66			
74	92.66	64			
73	91.03	64			
72	87.77	62			
71	82.61	59			
70	77.72	58			
69	73.10	56			
68	66.30	54			
67	59.24	52			
66	50.82	50			
65	40.22	48			
64	30.16	45			
63	21.47	42			

จากตาราง 6 แสดงการกำหนดเกณฑ์การตัดสิน ณ ตำแหน่งเปอร์เซ็นไทล์ที่ 20 ซึ่งเด็กชายช่วงอายุ 4.0 – 4.11 ปี ที่ได้คะแนนประเมินจากแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัยต่ำกว่า 63 คะแนน มีพัฒนาการต่ำกว่าวัย

ตาราง 7 เกณฑ์ปกติและเกณฑ์การตัดสินของแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย ช่วงอายุ 5.0 – 6.0 ปี (N= 367)

Score	P	T	Score	P	T
89	98.37	71	68	9.54	37
87	95.10	67	67	6.68	35
86	91.96	64	66	4.77	33
85	87.87	62	65	3.68	32
84	84.60	60	64	3.00	31
83	83.11	60	63	2.45	30
82	77.52	58	61	0.95	26
81	70.03	55	52	0.14	20
80	65.80	54			
79	62.40	53			
78	58.45	52			
77	54.36	51			
76	49.86	50			
75	44.01	49			
74	37.74	47			
73	33.11	46			
72	27.93	44			
71	23.30	43			
70	18.80	41			
69	13.35	39			
62	1.91	29			

จากตาราง 7 แสดงการกำหนดเกณฑ์การตัดสิน ณ ตำแหน่งเปอร์เซ็นไทล์ที่ 20 ซึ่งเด็กช่วงอายุ 5.0 – 6.0 ปี ที่ได้คะแนนการประเมินจากแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัยต่ำกว่า 71 คะแนน มีพัฒนาการต่ำกว่าวัย

ตาราง 8 เกณฑ์ปกติและเกณฑ์การตัดสินของแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัยเพศหญิง ช่วงอายุ 5.0 – 6.0 ปี (N= 207)

Score	P	T	Score	P	T
89	99.28	74	67	8.70	37
87	97.10	69	66	5.56	34
86	94.20	66	65	3.86	32
85	91.06	64	64	2.90	31
84	88.65	62	63	1.93	28
83	87.68	61	62	0.97	26
82	85.51	61	61	0.24	22
81	80.19	59			
80	75.60	57			
79	74.15	57			
78	72.22	56			
77	69.81	55			
76	66.43	54			
75	59.18	52			
74	51.21	50			
73	45.41	49			
72	39.13	47			
71	33.57	46			
70	27.05	44			
69	18.60	41			
68	12.80	39			

จากตาราง 8 แสดงการกำหนดเกณฑ์การตัดสิน ณ ตำแหน่งเปอร์เซ็นไทล์ที่ 20 ซึ่งเด็กหญิงช่วงอายุ 5.0 – 6.0 ปีที่ได้คะแนนการประเมินจากแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัยต่ำกว่า 70 คะแนน มีพัฒนาการต่ำกว่าวัย

ตาราง 9 เกณฑ์ปกติและเกณฑ์การตัดสินของแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัยเพศชาย ช่วงอายุ 5.0 – 6.0 ปี (N= 160)

Score	P	T	Score	P	T
89	97.19	69	71	10.00	37
87	92.50	64	70	8.13	36
86	89.06	63	69	6.56	35
85	83.75	60	68	5.31	34
84	79.38	58	67	4.06	33
83	77.19	58	65	3.44	32
82	67.19	54	61	1.88	29
81	56.88	52	52	0.31	23
80	53.13	51			
79	47.19	49			
78	40.63	48			
77	34.38	46			
76	28.44	44			
75	24.38	43			
74	20.31	42			
73	17.19	41			
72	13.44	39			

จากตาราง 9 แสดงการกำหนดเกณฑ์การตัดสิน ณ ตำแหน่งเปอร์เซ็นไทล์ที่ 20 ซึ่งเด็กชาย ช่วงอายุ 5.0 – 6.0 ปีที่ได้คะแนนการประเมินจากแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัยต่ำกว่า 74 คะแนน มีพัฒนาการต่ำกว่าวัย

บทที่ 5
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย มีการสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อหาเกณฑ์การตัดสินที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเด็กปฐมวัยในปัจจุบัน แบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 3 – 6 ปี ในด้านการเคลื่อนไหว ด้านภาษา และความคิดรวบยอด

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง คือเด็กปฐมวัยที่มีอายุ 3 – 6 ปี ในปีการศึกษา 2559 ของจังหวัดสงขลากำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan. 1970 อ้างถึงใน ธีรวุฒิ เอกกุล. 2543) ได้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 1,125 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นอายุตามสัดส่วนเพศชายและเพศหญิงของประชากร ตามตารางดังต่อไปนี้

ช่วงอายุ (ปี . เดือน)	**ประชากร/คน** (รวมเพศชายและเพศหญิง)	**กำหนดขนาด กลุ่มตัวอย่าง/คน**	**สัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง/คน**		
			เพศชาย	เพศหญิง	**รวม**
3.00-3.11	**13,677**	**375**	**158**	**217**	**375**
4.00-4.11	**14,802**	**375**	**184**	**191**	**375**
5.00-6.00	**14,830**	**375**	**170**	**205**	**375**
รวม	**43,309**	**1,125**	**512**	**613**	**1,125**

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งประกอบด้วยแบบคัดกรองย่อย 3 ชุด คือ แบบคัดกรองด้านการเคลื่อนไหว ด้านความคิดรวบยอดและด้านภาษา แบบคัดกรองแต่ละชุดจะมีอุปกรณ์ และแบบบันทึกคะแนนจากการทดสอบ โดยจะดำเนินการทดสอบเด็กเป็นรายบุคคล ใช้เวลาคนละ 30 นาที แบบคัดกรองแต่ละชุดมีรายละเอียดดังนี้

ชุดที่ 1 ด้านการเคลื่อนไหว การทดสอบด้านการเคลื่อนไหวนี้เป็นการทดสอบเกี่ยวกับการโยน-รับ การกระโดดสูง การกระโดดขาเดียว การวิ่งก้าวกระโดด การต่อแท่งไม้ การเล่นปลายนิ้วมือ การตัดกระดาษ การจับคู่ภาพเหมือน การลอกแบบ และการเขียนชื่อตัวเอง

ชุดที่ 2 ด้านความคิดรอบยอด การทดสอบด้านความคิดรวบยอดนี้เป็นการทดสอบเกี่ยวกับการบอกชื่อสีต่างๆ การบอกชื่อส่วนต่างๆ ของร่างกาย การนับเลขปากเปล่า การนับเลขอย่างมีความหมาย การวางตำแหน่ง การมีความคิดรวบยอด การบอกชื่อตัวอักษร และการคัดแยกรูปทรงเรขาคณิต

ชุดที่ 3 ด้านภาษา การทดสอบด้านภาษานี้เป็นการทดสอบเกี่ยวกับ การเปล่งเสียงพูด การให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง การจำ การบอกคำนาม การบอกคำกริยา การเรียกชื่ออาหาร การแก้ปัญหา และความยาวของประโยค

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยติดต่อและทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้บริหารสังกัดหน่วยงานที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ประชุมอบรมการฝึกปฏิบัติการใช้เครื่องมือ คัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัยแก่ผู้ช่วย ผู้วิจัย แล้วดำเนินการคัดกรองเด็กที่มีอายุระหว่าง 3.0 – 6.0 ปี จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาตรวจให้คะแนน แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติ โดยใช้ค่าเปอร์เซ็นไทล์ (Percentile) และค่า T Score

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า แบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย มีเกณฑ์ปกติและเกณฑ์การตัดสิน ณ ตำแหน่งเปอร์เซ็นไทล์ที่ 20 โดยเด็กชายอายุ 5.0 - 6.0 ปี ได้คะแนนต่ำกว่า 56 คะแนน และเด็กหญิงอายุ 5.0 - 6.0 ปี ได้คะแนนต่ำกว่า 57 คะแนน จากคะแนนรวมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเคลื่อนไหว ด้านความคิดรวบยอด และด้านภาษา ซึ่งมีคะแนนเต็ม 93 คะแนน หากเด็กได้คะแนนรวมต่ำกว่าเกณฑ์ แสดงว่าเด็กมีพัฒนาการ ต่ำกว่าวัย

อภิปรายผล

จากการสร้างแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย สำหรับเด็กที่มีอายุระหว่าง 5–6 ปี ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้มีจำนวน 1,125 คน ปรากฏผลดังนี้

เกณฑ์ปกติและเกณฑ์การตัดสินของแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัยจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้หาเกณฑ์ปกติในรูปของเปอร์เซ็นไทล์ และกำหนดเกณฑ์การตัดสิน โดยใช้เกณฑ์การตัดสิน ณ ตำแหน่งเปอร์เซ็นไทล์ที่ 20 ซึ่งผู้วิจัยแบ่งอายุเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงอายุ 3.0 -3.11 ปี 4.0 -4.11 ปี และ 5.0 -6.0 ปี ผลการวิจัยมีรายละเอียด ดังนี้

1. เด็ก ในช่วงอายุ 3.0 - 3.11 ปี ได้คะแนนรวมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเคลื่อนไหว ด้านความคิดรวบยอด และด้านภาษา ต่ำกว่า 51 คะแนน จากคะแนนเต็ม 93 คะแนน แสดงว่าเด็กมีพัฒนาการต่ำกว่าวัย ส่วนเด็กหญิงช่วงอายุ 3.0 – 3.11 ปี ได้คะแนนรวมทั้ง 3 ด้าน ต่ำกว่า 51 คะแนน จากคะแนนเต็ม 93 แสดงว่าเด็กมีพัฒนาการต่ำกว่าวัย และเด็กชายช่วงอายุ 3.0 – 3.11 ปี ได้คะแนนรวมทั้ง 3 ด้าน ต่ำกว่า 52 คะแนนจากคะแนน เต็ม 93 คะแนน แสดงว่าเด็กมีพัฒนาการต่ำกว่าวัย จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่าทั้งเด็กชายและเด็กหญิงมีคะแนนการตัดสินที่ใกล้เคียงกัน แสดงว่าพัฒนาการของเด็กในช่วงวัยนี้เพศชายและเพศหญิงมีพัฒนาการที่ไม่แตกต่างกัน

2. เด็ก ในช่วงอายุ 4.0 - 4.11 ปี ได้คะแนนรวมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเคลื่อนไหว ด้านความคิดรวบยอด และด้านภาษา ต่ำกว่า 63 คะแนน จากคะแนนเต็ม 93 คะแนน แสดงว่าเด็กมีพัฒนาการต่ำกว่าวัย ส่วนเด็กหญิงช่วงอายุ 4.0 – 4.11 ปี ได้คะแนนรวมทั้ง 3 ด้าน ต่ำกว่า 62 คะแนน จากคะแนนเต็ม 93 แสดงว่าเด็กมีพัฒนาการต่ำกว่าวัย และเด็กชายช่วงอายุ 4.0 – 4.11 ปี ได้คะแนนรวมทั้ง 3 ด้าน ต่ำกว่า 63 คะแนนจากคะแนน เต็ม 93 คะแนน แสดงว่าเด็กมีพัฒนาการต่ำกว่าวัย จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่าทั้งเด็กชายและเด็กหญิงมีคะแนนการตัดสินที่ใกล้เคียงกัน แสดงว่าพัฒนาการของเด็กในช่วงวัยนี้เพศชายและเพศหญิงมีพัฒนาการที่ไม่แตกต่างกัน

3. เด็ก ในช่วงอายุ 5.0 – 6.0 ปี ได้คะแนนรวมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเคลื่อนไหว ด้านความคิดรวบยอด และด้านภาษา ต่ำกว่า 71 คะแนน จากคะแนนเต็ม 93 คะแนน แสดงว่าเด็กมีพัฒนาการต่ำกว่าวัย ส่วนเด็กหญิงช่วงอายุ 5.0 – 6.0 ปี ได้คะแนนรวมทั้ง 3 ด้าน ต่ำกว่า 70 คะแนนจากคะแนนเต็ม 93 แสดงว่าเด็กมีพัฒนาการต่ำกว่าวัย และเด็กชายช่วงอายุ 5.0 – 6.0 ปี ได้คะแนนรวมทั้ง 3 ด้าน ต่ำกว่า 63 คะแนนจากคะแนน เต็ม 93 คะแนน แสดงว่าเด็กมีพัฒนาการต่ำกว่าวัย จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่าทั้งเด็กชายและเด็กหญิงมีคะแนนการตัดสินที่ใกล้เคียงกัน แสดงว่าพัฒนาการของเด็กในช่วงวัยนี้เพศชายและเพศหญิงมีพัฒนาการที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับจิราพร บัวชุม (2558. ออนไลน์) ที่ว่าพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัยจะมีความแตกต่างกัน ส่วนใหญ่จะพบว่า เด็กจะมีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคมใกล้เคียงกัน

ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ในการคัดกรองพัฒนาการเด็กในช่วงอายุ 3 – 6 ปี ที่ทำการทดสอบโดยให้เด็กเป็นลงมือปฏิบัติด้วยตนเองในประเทศไทยยังขาดแคลน ดังนั้นจึงควรนำเครื่องมือนี้ไปใช้ในการคัดกรองและช่วยเหลือเด็กในโอกาสต่อไป

2. ควรให้ความรู้ในลักษณะการอบรมเชิงปฏิบัติการการใช้เครื่องมือแบบคัดกรองชุดนี้ก่อน รวมทั้งควรศึกษาและปฏิบัติตามคำสั่งในคู่มืออย่างเคร่งครัดสำหรับผู้ที่จะนำเครื่องมือคัดกรองชุดนี้ไปใช้จริง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำเครื่องมือคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัยชุดนี้ไปหาเกณฑ์ปกติและเกณฑ์การตัดสินในภูมิภาคต่างๆ เพื่อจะได้เป็นข้อมูลรวม เพื่อเป็นเกณฑ์ปกติและเกณฑ์การตัดสินในระดับประเทศต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). **รายงานการประเมิน การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดีการพิมพ์

กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2557). **ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย.** สืบค้น เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2557 จาก http://www.dmh.go.th/test/cesd/child/.

กรมอนามัย. (2557). **แผนยุทธศาสตร์สุขภาพกระทรวงสาธารณสุข ด้านส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันโรค ปีงบประมาณ พ.ศ.2557. สืบค้นเมื่อ วันที่ 2 กันยายน 2557 จาก** http://www.anamai.moph.go.th/

จิราพร บัวชุม. (2558). **พัฒนาการตามช่วงอายุของเด็ก. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน จาก http://minjiraporn.blogspot.com/**

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2542). **เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้.** กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก.

วราภรณ์ รักวิจัย. (2550). **การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพมหานคร: ต้นอ้อแกรมมี่.

ปฐมวัย. (2558). **จิตวิทยาการพัฒนาการของเด็กปฐมวัย.** สืบค้นเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน จาก http://pratumwai53.blogspot.com/2012/12/blog-post_3204.html

สถาบันราชนครินทร์. (2557). **แบบคัดกรองพัฒนาการเด็ก.** สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน จาก http://www.thaichilddevelopment.com/images/doc/Ebook1.pdf

สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. (2547). **การวัดและประเมินแนวใหม่ : เด็กปฐมวัย.** กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน สาขาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Bandura, A., (1986). **Social learning and personality development**. New York: Holt,

Bruner, J. S. (1956). **Toward a theory of instruction**, Cambridge, Mass.: Belkapp Press

Fiet.kmutt. (2015). *Percentile.* ***สืบค้นเมื่อวันที่ 13 กันยายน จาก http://www.fiet.kmutt.ac.th/e-learning/edustat/percent/pert/pert.htm***

Frankenburg, W.K. et al, (1990).**The Denver Development Screening Test** .Denver,CO :Denver Materials.

Laksanavicharan U et al. (1995).**The indicators of psychosocial development in Thailand**. AsiaPacific joumal of public health, 8: 27-38.

Piaget, J. (1971). **The Theory of Stages in Cognitive Development**. New York: McGraw-Hill.

Seemalanon. . (2014). **การประเมินพัฒนาการ**. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม จาก http://seemalanonech.wordpress.com

Yushiva. (2014). วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินพัฒนาการเด็ก. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 กันยายน จาก http://www.oknation.net/blog/print.php?id=907213.